

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Y VE Z KUŞAĞININ GELENEKSEL AİLE DEĞELERİNE
YAKLAŞIMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI: BARTIN ÖRNEĞİ

ERKAN AYDEMİR

DANIŞMAN

DOÇ. DR. SEFER YETKİN IŞIK

BARTIN-2022

T.C.

**BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**Y VE Z KUŞAĞININ GELENEKSEL AİLE DEĞELERİNE YAKLAŞIMLARININ
KARŞILAŞTIRILMASI: BARTIN ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erkan AYDEMİR

BARTIN-2022

KABUL VE ONAY

Erkan AYDEMİR tarafından hazırlanan “Y VE Z KUŞAĞININ GELENEKSEL AİLE DEĞELERİNE YAKLAŞIMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI” başlıklı bu çalışma, 25.07.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Birgül Koçak Oksev

Üye : Doç. Dr. Sefer Yetkin Işık

Üye : Dr. Öğr. Çağdaş Ümit Yazgan

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitimi Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. H. Selma ÇELİKAY
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. Sefer Yetkin Işık danışmanlığında hazırlamış olduğum “Y VE Z KUŞAĞININ GELENEKSEL AİLE DEĞELERİNE YAKLAŞIMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

25.07.2022

Erkan AYDEMİR

TEŞEKKÜR

Bu çalışma sırasında başta, manevi ve akademik destekleriyle motive eden, yol gösteren Doç. Dr. Sefer Yetkin IŞIK'a çok teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca teorik temelimin inşasında yardımcı olan Kırıkkale Üniversitesi Sosyoloji Bölümü ve Bartın Üniversitesi Sosyoloji Bölümü hocalarına katkılarından dolayı teşekkür ederim. Son olarak hayatım boyunca benden desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ve yaptığım her çalışmada en büyük destekçim babam Birkan Aydemir ve annem Ayşe Aydemir'e teşekkürü borç bilirim.

Erkan AYDEMİR

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Y VE Z KUŞAĞININ GELENEKSEL AİLE DEĞERLERİNE YAKLAŞIMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI: BARTIN ÖRNEĞİ

Erkan AYDEMİR

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sefer Yetkin Işık

Bartın-2022, sayfa: 104

Bu tez çalışmasında Y ve Z kuşaklarından bireylerin aile değerlerine yaklaşımlar arasında farklılık olup olmadığı sorusuna Bartın İl merkezinde yapılan alan araştırmasıyla elde edilen verilere dayanarak cevap aranmıştır. Araştırma konusu olan aile değerlerinin kapsamı ise; geleneksel aile yapısı ve değerleri, geleneksel ailede erkek ve kadın değerleri, geleneksel ailelerde evlilik değerleri biçiminde sıralanabilir. Araştırma karma yöntem kullanılarak iki farklı boyutta gerçekleştirilmiştir. İlk boyut beşli Likert tipi ölçek kullanılan görüşme formu ile gerçekleştirilen nicel boyut, diğeri ise her iki kuşaktan on altışar katılımcının yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşmeleri kapsayan nitel boyuttur. Araştırmanın nicel boyutu Bartın kent merkezinde dört yüz on dört katılımcı ile gerçekleştirilmiş olup, nitel boyutu ise otuz iki görüşmecisi ile yüz yüze olarak gerçekleştirilmiştir.

Nitel ve nicel verilerden hareketle her iki kuşaktan kişilerin aile değerlerine yaklaşımları arasında küçük de olsa bir farklılığın olduğu söylenebilir. Bu farklılığın her iki kuşaktan görüşülenlerin dile getirdikleri görüşlerinin içeriklerinden çok bunları ifade ediş tarzlarında ortaya çıkığı görülmektedir. Y kuşağı aile değerleri ile ilgili görüşlerini ifade ederken daha esnek, genel veya ılımlı ifadeler tercih etmiştir. Z kuşağı ise ister olumlu ister olumsuz olsun, görüşlerini belirgin bir biçimde belirten açık ve net ifadeler kullanmışlardır. Aynı zamanda

yarı yapılandırılmış görüşme verilerinin analizinde kullanılan tema ve kodlar her iki kuşak katılımcıları arasında farklılık göstermektedir. Genel anlamda Z kuşağı katılımcıları geleneksel aile değerlerine daha az bağlılık sergilemektedir.

Tamamı geleneksel değerleri yansıttığı varsayılan aile değerlerine bağlılık ölçeğiyle elde edilen nicel verilerde ise Y ve Z kuşağının cevapları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Ölçekte yer alan geleneksel aile yapısı ve değerleri, geleneksel ailede erkek değerleri ve geleneksel ailede kadın değerleri alt boyutlarında Z kuşağı lehine istatistiksel olarak farklılık bulunmuştur. Bu durum ilgili alt boyutlarda Z kuşağının geleneksel değerlere daha az yoğunlukta bağlılık gösterdiği anlamına gelmektedir. Geleneksel ailede kadın değerleri alt boyutunda ise iki kuşak arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu demek oluyor ki örnekleme yer alan katılımcılar bu boyutta benzer ifadeleri kullanmıştır. Çalışma sonuçlarından hareketle toplum üzerine yapılacak araştırmalarda kuşakların toplumsal değerlere farklı bağlılık düzeyine sahip olma durumunun göz ardı edilmemesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Aile Değerleri, Kuşak, Y Kuşağı, Z Kuşağı

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

A COMPARİSON OF APPROACHES OF THE GENERATION Y AND GENERATION Z TO TRADITIONAL FAMILY VALUES: BARTIN SAMPLE

Erkan AYDEMİR

Bartın University

Graduate School

Department of Sociology

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Sefer Yetkin Işık

Bartın-2022, pp: 104

In this thesis, an answer was sought to the question of whether there is a difference between the approaches to family values of individuals from Y and Z generations, based on the data obtained from the field research carried out in the city center of Bartın. The scope of family values, which are the subject of the research, are; traditional family structure and values, male and female values in traditional families, and marriage values in traditional families. The research was carried out in two different dimensions using mixed method. The first dimension is the quantitative dimension conducted with the interview form by using a five-point Likert-type scale, and the other is the qualitative dimension that includes semi-structured interviews with sixteen participants from both generations. The quantitative dimension of the research was carried out with four hundred and fourteen participants in the city center of Bartın, and the qualitative dimension was carried out face-to-face with thirty-two interviewers.

Based on qualitative and quantitative data, it can be said that there is a slight difference between the approaches of people from both generations to family values. It is seen that this difference emerges in the ways of expressing the opinions expressed by the interviewees from both generations rather than their content. Generation Y preferred more flexible,

general or moderate expressions while expressing their views on family values. Generation Z, on the other hand, used clear and concise expressions that clearly stated their views, whether positive or negative. At the same time, the themes and codes used in the analysis of semi-structured interview data differ between the participants of both generations. In general, generation Z participants show less commitment to traditional family values.

In the quantitative data obtained with the scale of commitment to family values, all of which are assumed to reflect traditional values, a significant difference was found between the answers of the Y and Z generation. A statistical difference was found in favor of the Z generation in the sub-dimensions of traditional family structure and values, male values in the traditional family and female values in the traditional family in the scale. This means that the Z generation in the relevant sub-dimensions shows less intense commitment to traditional values. There was no statistically significant difference between the two generations in the sub-dimension of women's values in the traditional family. This means that the participants in the sample used similar expressions in this dimension. Based on the results of the study, it is recommended that the status of generations having different levels of commitment to social values should not be ignored in the studies to be conducted on society.

Keywords: Family, Family Values, Generation, Generation Z, Generation Y

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	iii
BEYANNAME	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xii
EKLER DİZİNİ	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu	2
1.2.Araştırmanın Önemi.....	3
1.3.Araştırmanın Varsayımları	3
1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
1.6.Tanımlar	3
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Kuşak Kavramı	5
2.1.1.Kuşak ve Gençlik Çalışmalarının Tarihi	7
2.1.2.Kuşak Dönemleri ve Genel Özellikleri.....	9
2.1.3. Sessiz Kuşak (Gelenekselciler, Savaş Kuşağı) (1925-1945)	10
2.1.4. Bebek Patlaması Kuşağı (Baby Boom) (1946-1964).....	10
2.1.5.X Kuşağı (1965-1979).....	11
2.1.6.Y Kuşağı (1980-1999).....	12
2.1.7. Z Kuşağı (2000 ve Sonrası).....	13
2.2. Değer, Aile ve Aile Değerleri.....	17
2.2.1.Toplumsal Yapı ve Değerler.....	18
2.2.2.Değerlerin İşlevleri.....	21
2.2.3.Değer Kavramı ve Aile.....	22
2.2.4.Toplumsallaşmada Küreselleşmenin Etkenleri ve Ailenin İşlev Kaybı	24
3. YÖNTEM	27

3.1.Araştırma Yöntemi.....	27
3.2.Evren ve Örneklem Seçimi.....	28
3.2.1.Nitel Araştırma Evren ve Örneklemi	28
3.2.2.Nicel Araştırma Evren ve Örneklemi.....	28
3.3.Verı Toplama Araçları ve Teknikleri	30
3.3.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme	30
3.3.2. Pilot Çalışma.....	32
3.3.3. Geleneksel Aile Değerleri Ölçeğinin Geliştirilmesi	37
3.3.4.Örneklemın Uygunluğunun Ölçülmesi	37
3.3.5.Geçerlilik Çalışmaları.....	37
Kapsam Geçerliliği.....	37
Yapı Geçerliliği	38
3.3.6. Güvenilirlik Çalışması	40
3.5.Verı Değerlendirme Tekniğı	41
BULGULAR VE TARTIŞMA	42
4.1.Araştırmanın Nitel bulguları	42
4.1.1.Yarı Yapılandırılmış Görüşme Örneklemının Sosyo-demografik Özellikleri.....	42
4.1.2.Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri.....	43
Şiddet.....	43
Namus Kavramı.....	45
Kişisel Alana Müdahale	47
Ailede Karar Mekanizmaları	48
Saygı Kavramı	49
4.1.3.Geleneksel Ailede Kadın Erkek Değerleri	51
Aile İçi Görev Dağılımı	51
Çocukların Bakımı ve Yetiştirilmesi.....	54
Ev Emekçisi Kadın ve Çalışan Kadında Annelik.....	56
Erkeğin Maddi Sorumlulukları	59
Kadın ve Maddi Özgürlük.....	60
4.2.Araştırmanın Nicel Bulguları	63
4.2.1.Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri Alt Boyutu	63
4.2.2.Ataerkil Ailede Erkek Rollerı Alt Boyutu	70

4.2.3.Ataerkil Ailede Kadına Roller Alt Boyutu	75
4.2.4.Ataerkil Ailede Evlilik Değerleri Alt Boyutu.....	79
4.3.Y ve Z Kuşağı Bulgularının Karşılaştırılması.....	81
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	84
KAYNAKLAR.....	86
BİBLİYOGRAFYA.....	95
EKLER	99
ÖZGEÇMİŞ	104

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
2.1: Literatürde kuşak yıl kapsamları.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2.2: Çalışmada kullanılan kronolojik kuşak sınıflandırması	10
3.1: Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular.	29
3.2: Geleneksel aile değerleri ölçeği anket formu	32
3.3: G.A.D.Ö'nin varimax döndürme sonrası yük değerleri	34
3.4: K.M.O ve Barlett testi sonuçları.	37
3.5: Geleneksel aile değerleri ölçeği faktör yapısı sonuçları.	38
3.6: Geleneksel aile değerleri ölçeği ve alt ölçekler arasındaki kore.	40
3.7: Geleneksel aile değerleri ölçeğinin bütünü ile alt ölçeklerine ait Cronbach Alfa güvenirlilik değerleri.	41
4.1: Yarı yapılandırılmış görüşmedeki görüşmecilerin sosyo-demografik bilgileri	42
4.2: Aile içi şiddete maruz kalan kadın sessiz kalmalıdır	62
4.3: Erkeğin attığı bir tokat şiddet sayılmaz.....	62
4.4: Aile içerisinde göre dağılımı cinsiyete göre yapılmalıdır	63
4.5: Ailenin namusunu kadın temsil eder.....	64
4.6: Çocuk sahibi olmak aile içi şiddet ve geçimsizliğe son verir	64
4.7: Her insan aile kurmak zorundadır	65
4.8: Sadece dini nikah aile olmak için yeterlidir.	66
4.9: Çocuk sahibi olmak aile bağlarını güçlendirir	66
4.10: Aile kurmada bekaret önemli bir olgudur	67
4.11: Eğitim düzeyi aile içerisinde sahip olunan statüyü etkiler.....	67
4.12: Aile bireyleri en yaşlı üyenin sözünden çıkmamalıdır.....	68
4.13: Akraba evlilikleri aileyi güçlendirir	69
4.14: Evin maddi giderleri erkeğin sorumluluğundadır	70
4.15: Erkek evde otoriter olmalıdır	71
4.16: Erkek gerek gördüğünde kadının sosyal hayatını sınırlandırabilir	71
4.17: Erkek kadın üzerinde otorite kurmalıdır	72
4.18: Evin reisi erkektir	73
4.19: Evde erkeğe hizmet edilmelidir.....	73
4.20: Evde alınan kararlarda son sözü erkek söyler	74

4.21: Gelecek için yatırım yapmak sadece erkeğin görevidir	74
4.22: Çocuk sahibi olma kararı erkek tek başına alamaz	75
4.23: Kadın çalışsa bile ev işlerinden sorumludur	76
4.24: Çocuk bakımı annenin görevidir	76
4.25: Temizlik ve yemek gibi ev içi işler kadının görevidir	77
4.26: Çocuklara davranış eğitimi anne vermelidir	77
4.27: Kadın ev işlerine vakit ayıramayacağı işlerde çalışmamalıdır.....	78
4.28: Çocukların duygusal sorunları ile anne ilgilenmelidir	78
4.29: Kadın erkeğin soyadını taşımalıdır	79
4.30: Evlilikte kadın erkekten küçük yaşta olmalıdır.....	80
4.31: Farklı inanca sahip kadın ve erkek evlenmemelidir.....	80
4.32: Geleneksel aile değerleri ölçeğinin t-test bulguları.....	81

EKLER DİZİNİ

Ek	Sayfa
No	No
EK 1. K.M.O Barlett Test Sonuçları.....	98
EK 2. Geleneksel Aile Değerlerine Bakışı Saptama Ölçeği Faktör Yapısı Sonuçları.....	98
EK 3. ADÖ'nin Bütünü İle Alt Ölçeklerine Ait Cronbach Alfa Güvenirlik Değerleri.....	99
EK 4. Etik Kurul Onay Belgesi.....	101
EK 5. Y Kuşağı Katılımcıların Sosyo-demografik Bilgileri ve Katılımcı Kodları..	102
EK 6. Z Kuşağı Katılımcıların Sosyo-demografik Bilgileri ve Katılımcı Kodları ..	103

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

d: Araştırmada belirlenecek hızın olası standart sapması (0,05).

G.A.D: Geleneksel Aile Değerleri

G.A.E.D: Geleneksel Ailede Evlilik Değerleri

G.A.E.D: Geleneksel Ailede Erkek Değerleri

G.A.K.D: Geleneksel Ailede Kadın Değerleri

G.A.Y.D: Geleneksel Aile Yapısı Ve Değerleri

G.A.D.Ö: Geleneksel Aile Değerleri Ölçeği

N: Evrendeki birey sayısı

n: Saptanacak uygun değer örneklem büyüklüğü

p: İncelenecek olayın görülüş sıklığı

t: Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer. Belirli güven düzeyinde (genellikle %95) sonsuz serbestlik derecesinde değer 1,96 olarak kabul edilmiştir.

TDK: Türk Dil Kurumu

q: İncelenecek olayın görülme sıklığı

1. GİRİŞ

Değişim bütün canlı ve cansız varlıkları kapsamak üzere evrenin temel yasalarından biridir. İnsan toplulukları da avcı-toplayıcı dönemden günümüze kadar her anlamda değişerek var olmuşlardır. Ancak bu değişimin modern dönem olarak adlandırılan XVII. yüzyıl ve sonrasında hızlandığı bilinmektedir. Sosyoloji, toplumsal altüst oluşların yoğun olarak yaşandığı XIX. yüzyılın çocuğudur. Toplumsal değişme, bu bakımdan hem sosyolojiyi ortaya çıkartmıştır hem de sosyolojinin başlıca araştırma nesnesi olarak bugün de ilgi görmeye devam etmektedir.

Toplumsal değişimin ivmesinde yaşanan bu değişimi küreselleşme olarak tanımlamak mümkündür. Küreselleşme, içinde bulunduğumuz dünyanın anlamlandırılması adına son yarım yüzyılda üzerinde durulan önemli kavramların başında yer almaktadır. Kavram her şeyden önce hem yerel hem de küresel boyutta yaşanan değişimi ifade etmektedir. Küreselleşme dünya üzerinde var olan insan topluluklarında değişimi ve düzenlemeyi dayatmış, kitle iletişim araçları üzerindeki hâkimiyetini kullanarak yeni bir toplumsal düzen, yeni bir kültür, yeni bir aile ve birey algısı ve bunun sonucunda da mevcut değerlerin yeniden değerlendirilmesini zorunlu bir hale getirmiştir (Giddens, 20013:83; Cevizci, 2002:248-250). Küreselleşme çağı, ulus devletin gümrük engellerinin kaldırılmasından; tüketimin dünya çapında artışına, uluslararası ulaşımın kolaylaşması ve hızlanmasından internete, bilişim sanayinin/bilgi teknolojileri üretiminin merkezi önemine kadar; sermayenin, bilginin ve teknolojinin yoğunlaşmasıyla ortaya çıkan bir yığın değişimi ifade etmektedir. Küreselleşmenin toplum ve birey üzerinde kültürel olarak farklı yansımaları ortaya çıkartmıştır. Küresel bir biçimde tüm topluluklarda hâkim ortak bir kültürden bahsedilemese de insan topluluklarında yaygın sorunlar, riskler, davranış, eylem ve değerlerde farklılık ve benzerlik görülebilmektedir.

Küreselleşmenin kültürel boyutta yarattığı benzeşmelerin en belirgin olarak yaşandığı nokta tüketim kültürü üzerinden gözlemlenebilir. Markalaşma, küresel moda algının ortaya çıkması, her coğrafyada benzer tüketim metalarının var olması (Toplumun McDonaldlaştırılması) küresel boyutta oluşmaya başlayan kolektif kültürün ilk izlenimleri olarak görülebilir. Bu durum yalnızca meta ve tüketim kültürü ile gerçekleşen bir değişim değildir. Bu tüketim kültürü davranış kalıplarına, bilinç ve bilinçdışından doğrudan yansıyan

bir boyuta sahiptir. Kitle iletişim araçları ile sunulan ve paylaşılan metaların kim veya kimler tarafından elde edilebileceğini öngörmek mümkün değildir. Örneğin bazı internet siteleri, televizyonlar belirli yaş sınırının üzerindeki bireylere yayın yaptığını savunsa da her yaş grubunun ulaşabileceği bir düzlem olan internette yer almaları durumu açıklamaktadır. Farklı yaş grupları için hazırlanmış olsa da herkesin kolaylıkla ulaşabileceği bir düzlemde yer alan bu yayın ve metalar aynı zamanda bir riski de beraberinde getirmektedir. Bu risk küreselleşmenin bir sonucu olarak kaybolan, etkisini yitiren etno-kültürel değerler ve bu değerlerin yerini alan küresel değerler ve bireysel özgürlük gibi görünen fakat küresel (popüler) kültür çerçevesinde gelişen karar ve davranışlardır (Giddens, 2013:84).

Sonuç olarak küreselleşme hem bireyleri benzeştiren ortak bir moda ve meta tüketimi algısı yaratan hem de bireyleri ayırıştıran ve yalnızlaştıran –bireyselleştiren- bir boyuta sahip olması bakımından risk yaratan bir unsurdur. Buradan hareketle Bauman, bütün toplumları baştan çıkarılanlar (tüketim şenliğine katılabilenler) ve bastırılanlar (yoksullar, zor aygıtları yoluyla kontrol altında tutulanlar) olarak iki toplumsal kesim tanımlamaktadır (Bauman, 2018:25). Bu tezde arka planında bütün bu gelişmelerin olduğu değişim süreci, iki kuşağın (Y ve Z kuşakları) karşılaştırılması yoluyla ve aile değerleri bağlamında araştırılmıştır.

1.1.Problem Durumu

Bu tezin esas problemi “Y ve Z kuşakları arasında geleneksel aile değerlerine yaklaşımlarında farklılık var mıdır?” sorusudur.

Bu araştırmanın alt problemleri ise şu şekilde sıralanabilir:

Y ve Z kuşaklarının geleneksel aile yapısı ve değerlerine yaklaşımları arasında farklılık var mıdır?

Y ve Z kuşaklarının geleneksel aile değerleri içinde erkeğin rolüne ilişkin yaklaşımlarında farklılık var mıdır?

Y ve Z kuşaklarının geleneksel aile değerleri kapsamında kadının rolüne ilişkin değer ve anlayışlarında bir farklılık var mıdır?

Geleneksel aile değerlerinin evlilikte kadın ve erkek (karı-koca) rolleri ve ilişkilerine dair anlayışına Y ve Z kuşağından bireylerin yaklaşımları arasında bir farklılık var mıdır?

1.2.Araştırmanın Önemi

Dünyada ve Türkiye’de kuşak konusu oldukça günceldir ve ilgi çeken konular arasındadır. Burada ele alınan Y ve Z kuşakları hakkında birçok araştırma ve yayın yapılmıştır. Bu araştırma ise Bartın İlinde konuya dair ilk saha çalışmasıdır. Bu nedenle hem sosyolojik saha çalışmalarına hem de kuşak araştırmaları literatürüne önemli bir katkı sağlayabilir.

1.3.Araştırmanın Varsayımları

Görüşme yapılan kişilerin cinsiyet farklılıklarının verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık yaratmayacağı varsayılmıştır.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

Tez çalışması; Bartın İli içerisinde yaşayan Y ve Z kuşağı bireyleri boyutuyla sınırlıdır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular Bartın İlının özgün tarihi ve kültürel koşullarının da sonucu olabilir. Kuşak kavramı üzerine yapılan literatür taraması sonucu belirlenmiş olan tarihler arasında doğmuş Y kuşağı (1980-1999) ve Z Kuşağı (2000-2020) katılımcılar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucu elde edilen veriler, yukarıda belirtilen sınırlılıklar dâhilinde yorumlamalarda bulunulacaktır.

1.6.Tanımlar

Tez çalışmasında kullanılan temel kavramların tanımları;

Kuşak: Aynı zaman diliminde doğmuş, toplumsallaşma sürecinde ortak değer, norm ve davranış kalıplarını özümsemiş, toplumda gerçekleşmiş olan sosyal, siyasal ve dini hareketlerden etkilenmiş bireylerce oluşmuş gruplardır (Yüksekbilgili, 2015:260; Tezcan, 1981:3-22; Kuran, 2020: 20-21).

Aile: Anne, baba ve çocuklardan oluşan, bireyler arasında karşılıklı duyguların bulunduğu, dayanışma ve yardımlaşmanın esas alındığı, toplumun en temel birimidir (Apaydın, 2001:320). Türk Dil Kurumu güncel sözlüğüne göre ise aile; “*evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasında ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik*” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2021).

Değer: Latince *valere* kelimesinden türetilmiş olan kıymete sahip olmak, güçlü olmak anlamlarında kullanılan bir kavramdır. (Uyguç, 2003: 96). Öznenin, ilgili nesneye sahip olduğu nitelik dışında atfedilmiş niteliklerdir (Cevizci, 2002: 248). Türk Dil Kurumu güncel sözlüğünde ise değer; bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021).

Toplumsal Değer: Toplumda yer edinmiş, rasyonel veya irrasyonel kurallar bütünü, toplumsal hayatın birçok yönünde aktif olarak ilişkileri düzenleyen, sınırlandıran, biçimlendiren veya engelleyen, toplumun mevcut düzeninin devam etmesini sağlayan kontrol mekanizmaları olarak tanımlanabilir (Canatan, 2008:63).

Tutum: Bireye atfedilen, onun soyut veya somut kavramlar ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını sistematik bir biçim kazandıran eğilimdir (Baykara, 2008:158).

Norm: Kişinin zihin süzgecinden geçirilen davranışların değerlendirmesi sonucu onaylanması veya karşı çıkması gibi etkiler yaratan ölçüt ve kurallardır. Norm davranışın ideal olup olmadığını belirleme sürecidir (Eren, 2007:190)

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Kuşak kavramının kurucularından Karl Mannheim, kuşak kavramını konu alan çalışmasında dönemin sosyo-politik özelliklerini merkeze almıştır (Mannheim, 1952:292). Bu nedenle herhangi bir kuşağı merkeze alan çalışmalarda o kuşağın yer aldığı *dönemin ruhunun* bilinmesi gerekmektedir. Bu durum *dönem etkisi* olarak da adlandırılmaktadır. Bu dönem ruhu zamana ve coğrafyaya bağlı olarak değişim göstermektedir. Aynı kuşağın üyeleri ortak tarihin izlerini taşırlar. Bu izler sosyal çalışmacılara dönemde yaşanan sosyal olayların, siyasi koşulların ve dönem kültürünün kuşağın karakteristik özelliklerine olan yansımaları hakkında bilgi vermektedir. Gençlik ve kuşak konularını merkeze alan çalışmalarda yalnızca söz konusu kuşak veya dönemin analizi yapmak yeterli olmayacaktır. Kuşak kendini var eden dönemde yaşanan toplumsal olaylardan etkilendiği gibi kendinden önce var olan kuşak dönemlerinden de izler taşımaktadır (Lüküslü, 2015:11). Bu durumu dikkate almadan kuşak ve gençlik çalışmaları gerçekleştirilemez.

Mannheim *The Problem of Generation* (1952) makalesinde kuşak kavramını dönemin sosyo-politik özelliklerini vurgulamıştır. Aynı şekilde Lüküslü *Türkiye'nin 68'i(2015)* ve *Türkiye'de Gençlik Miti* (2020) çalışmalarında yine dönemin sosyo-politik koşullarına vurgu yapmaktadır. Teknolojik gelişmeler, artan iletişim imkânları, değişen toplumsal yapıların bir sonucu olarak kuşakların içinde bulunduğu dönemin ruhu da değişmiş, yalnızca tek bir düzlemde açıklanamaz hale gelmiştir. Siyasal, sosyo-kültürel ve iktisadi değişimlerin baskın olduğu kuşak dönemleri 1990'lardan sonra değişim göstermiş, yeni kuşak çalışmalarında *teknolojik gelişme* ve *küreselleşme* kavramları merkeze alınmıştır (Giddens, 2005:283).

Kuşaklar kendi içlerinde homojen yapıya sahip kitlelerdir ve bu kitlelerin genel özelliklerinden bahsedilebilmesi için var oldukları dönemin ve toplumun ruhunun bilinmesi en önemli gerekliliktir. Aynı zamanda kuşak farklılıklarının anlaşılabilmesi için kuşaklar arasında değişim gösteren özelliklerin de bilinmesi gereklidir. Bu nedenle kuşak kavramı yalnızca yaş gruplarına bakılarak yapılan bir sınıflandırma olarak görülmemeli, kuşağın izlerini taşıdığı toplumsal yapının da anlaşılması gerekmektedir.

2.1. Kuşak Kavramı

En temel tanımı ile kuşak, aynı zaman diliminde doğan kişilerce oluşan gruplardır. Geniş kapsamlı bir kuşak tanımı yapılacak olursa: Aynı zaman diliminde doğmuş, toplumsallaşma sürecinde ortak değer, norm ve davranış kalıplarını özümsemiş, toplumda gerçekleşmiş olan sosyal, siyasal ve dini hareketlerden etkilenmiş bireylerce oluşmuş gruplardır (Yüksekbilgili, 2015:260; Tezcan, 1981:19; Kuran, 2020:20). Türk Dil Kurumu güncel sözlük tanımına göre kuşak; *yaklaşık 25-30 yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği, nesil, batın veya jenerasyon (kuşak, nesil) olarak tanımlanmaktadır* (Türk Dil Kurumu, 2021).

Kuşak tanımlamalarında kullanılan zaman aralıkları sosyal bilimcilere göre farklılık gösterebilmektedir. Tezcan'a (1981:13) göre kuşak; aralarında yaklaşık 25-30 yıllık bir fark olan bireylerce oluşmuş yaş öbekleri olarak tanımlanmaktadır. Kuran'a (2020:20) göre kuşakları oluşturan yaş aralıkları ise 15-20 yıllık zaman aralıklarında meydana gelmektedir. Kavak ve Şener'e (2021:10-17) göre ise kuşak kavramının oluşumunda bahsedilen zaman aralığı 20-25 yıl gibi bir süreyi kapsamaktadır.

Kuşak kavramının belirlenmesinde zaman aralıklarının farklılaşmasının nedeni çalışmalarda kuşak kavramına yaklaşıma biçimden kaynaklanmaktadır. Biyolojik kuram kuşak arası yaş farkının belirlenmesinde ebeveynler ile çocuklarının arasındaki yaş farkını göz önde bulundururken, çatışmacı yaklaşım veya fonksiyonalist yaklaşım bunun günümüz koşullarına uymadığını, sadece biyolojik unsurları göz önünde bulundurarak kuşak dönemlerinin belirlenmesini yetersiz bulmaktadır. Kuşak dönemleri belirlenirken sosyal bilimciler toplumsal yapının göz önünde bulundurulması gerektiğini savunmuşlardır. Toplumsal yapıda meydana gelen gelişimler, ilerlemeler kısacası bütün değişimler toplumu doğrudan ilgilendirmektedir. Bu noktada biyolojik kuramın esas aldığı üreme merkezli kuşak çalışmalarının yerine sosyal yapı merkezli kuşak çalışmaları yaygınlık kazanmıştır (Tezcan, 1981:19; Kuran, 2020:24-26; Kavak ve Şener, 2021:19; Yüksekbiçgili, 2015:25).

Sosyal bilimler için kuşak olgusunun teorik bir kavram olarak ele alınması son yüzyıl içerisinde gerçekleşmiştir. Kuşak kavramından henüz söz edilmediği tarihlerde gençlik çalışmaları adı altında yapılan çalışmalar kuşak kavramı ile aynı kapsam içerisinde yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında çok eski bir tarihe sahip olan gençlik çalışmaları aynı zamanda yapılan ilk kuşak çalışmaları olarak kabul edilebilir (Lüküslü, 2020:17).

Tez çalışmasında Y ve Z kuşakları üzerinde yapılan bir alan araştırması olduğundan dolayı kuşak kavramının tarihsel gelişiminden bahsedilmiş, temel kuşakların karakteristik özelliklerine değinilmiş ve çalışmanın asıl odak noktası olan Y ve Z kuşakları üzerinde durulmuştur.

2.1.1.Kuşak ve Gençlik Çalışmalarının Tarihi

Raymond Williams (2018) generation (kuşak) sözcüğünün İngilizce 'de 13. yüzyıldan beri görüldüğü bilgisini vermekte ve sözcüğün geçirdiği önemli gelişmenin özgül biyolojik gönderimin ötesinde, toplumsal ve tarihsel kullanımlar kazanma şeklinde olduğunu belirtmektedir (Williams, 2018:169).

Fakat farklı türden insan ya da davranışlar şeklindeki generation'ın özgül ve etkili, eksiksiz modern anlamının 18. Yüzyılın ortalarından önce etkin olmaması ve ancak 19. Yüzyılın ortalarında tam olarak gelişmesi muhtemeldir. En eski kullanımlardan biri Saint-Beuve'ündür: "Romantic generation" (romantik kuşak), Bell'in gösterdiği üzere, Dilthey'in "birlikte yaşanan zaman" kavramı cultural generation (kültürel kuşak) düşüncesinde belirleyici öneme sahiptir ve bu çözümleme biçimi o günden bu yana kültürel tarihte yaygınlaşmıştır (Williams, 2018:169).

Williams, kuşak sözcüğünün tarihsel serüvenini anlatırken günümüzdeki anlamını kazanmasındaki aşamalarda tarihçi Edward Gibbon'un (1737-1794) eserlerinde görülen "yetişen kuşak" kullanımına, 1847'de "generational tastes" [kuşağa özgü beğeniler] sözüne ve 19. Yüzyılın sonlarında, özellikle ABD'de "ilk kuşak" ve "ikinci kuşak" göçmenlere ilişkin tartışmalarda kuşaklar arası farklılık düşüncesinin gelişiminin gözlemlendiğine işaret eder.

20. yüzyılın başlarından bu yana bu tür kullanımlar çoğalmıştır. 1930'da "air-raid generation" (hava akını kuşağı) ifadesi ve anlamlı görünen "generation-conscious (kuşak bilinci taşıyan) kaydedilir. Bu son söz herhalde 1950'lerden itibaren (1964'te kaydedilmiştir) "generation-gap" (kuşak farkı) diye adlandırılan şeyi anlatıyor olsa gerek. (Williams, 2018: 171).

Williams, alıntılanan yazısında kuşak kavramının biyolojik zürriyet düşüncesinden (üretme eyleminden üretmenin ürününe, aynı anne babadan olan çocuklar) belli nesnelerle, teknolojiyle ilişkili -bilgisayarlar, nükleer silahlar ve diğer gelişmiş sistemler hakkında- kullanıma doğru evrimleşmesine dikkat çeker ve şöyle yazar: bu güçlenen modern anlamıyla generation'ın sunduğu güçlüklerden biri, hızlı değişim döneminde söz konusu *dönem* muhtemelen kısılacak ve biyolojik generation *döneminin* bir hayli altına düşecektir. (Williams, 2018: 171).

Williams'ın sözünü ettiği kuşak kavramındaki bu kısalma olgusu, büyük ölçüde yirminci yüzyıldaki teknolojik değişimin, en çok da bilgilendirme/eğitme/kültürleme işlevleri güçlü olan iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin sonucudur. Bu gelişmeler ve gelişmenin hızı her coğrafyada aynı olmadığından bilinç/kültürün iktisadi gelişmenin çok önüne geçmesi gibi başlı başına araştırma konusu olabilecek bir sorun da ortaya çıkmıştır. Örneğin Türkiye'de hâlihazırda toprağın öküzlerle sürüldüğü bölgeler vardır ancak bu işi yapanlar da akıllı telefonlarıyla internete bağlanıp dünyadaki son bilimsel veya siyasi gelişmeler hakkında kanaat üretebilecekleri içeriklere hızla erişebilmektedirler.

Karl Mannheim tarafından 1923 yılında yazılmış olan ve 1952 yılında akademik camiada yayınlanan *The Problem Of Genetarion* makalesi *kuşak* kavramını ilk kez teorik bir olgu olarak ele alması bakımından diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Mannheim, kuşak kavramını teorik olarak kavramsallaştırmış olsa da konu uzun bir süre hak ettiği ilgiyi görememiştir.

1990 yıllarında William Strauss ve Neil Howe tarafından yapılan jenerasyon çalışmaları kuşak kavramının uluslararası literatürde popülerlik kazanmasını sağlamıştır. Kuşak kavramının bu dönemde popülerlik kazanmasının altında birçok neden vardır. Özellikle 1990'larda yaşanan küreselleşme ve teknolojik gelişmeler toplumsal değişimi hızlandırmış, toplumsal değişim hızının artması kuşak kavramının toplum için taşıdığı önemin fark edilmesine imkân yaratmıştır (Giddens, 2005:283). Bu dönemde toplumsal değişimin boyutunu ve etkisini kavrayabilmek için kuşak kavramı, sosyal bilimciler için yeni bir perspektif geliştirmek adına araç olarak kullanılmıştır (Kuran, 2020:28).

Orta Çağ Avrupa'sında çocukluk, gençlik ve yetişkinlik gibi kavramların tanımlanması konusunda yapılan çalışmalar ilk gençlik ve dolaylı bir biçimde de kuşak çalışması olarak tanımlanabilir. Bu dönemde sosyal çalışmacılar genç nüfusu siyasal güce sahip bir kategori olarak ele almış ve genç nüfusun sahip olduğu bu siyasal gücün biçimlendirilmesi yönlendirilmesi ve kontrol edilmesi gibi konular üzerine odaklanmıştır. Her ne kadar farklı amaçlar çerçevesinde gerçekleşiyor olsa da genç nüfusu diğer yaş kitlelerinden ayırıyor olması nedeniyle bu çalışmalar kuşak çalışması olarak da ele alınabilir (Lüküslü, 2020:19-23).

2.1.2.Kuşak Dönemleri ve Genel Özellikleri

Kuşakları dönemselsel olarak ayırırken genellikle doğum tarihleri esas alınmaktadır. Dönem isimlendirmelerinde ise kuşağın var olduğu dönemde meydana gelen sosyal, kültürel, siyasi veya ekonomik farklılıklar merkeze alınmıştır. Kuşak dönemlerinin kapsadığı yıllar sosyal bilimcilerin çalışmalarına göre farklılık gösterebilmektedir.

Tablo 2.1. Literatürde kuşak yıl kapsamaları

	Sessiz Kuşak	Bebek Patlaması	X Kuşağı	Y Kuşağı	M Kuşağı	Z Kuşağı
Keleş, 2011		1946-1964	1965-1979	1980-1999		2000-2021
Altın ve Yelkikalan,2010	1925-1945	1946-1964	1965-1979	1980-1994		
Salahuddin, 2010	1922-1943	1943-1960	1960-1980	1980-2000		
Harberle ve vd, 2009	1930-1944	1945-1964	1965-1979	1980-1999	1999-...	
Crumpacker ve Crumpacker, 2007	1929-1945	1946-1964	1965-1979	1980-1999		
Kyles, 2005	1900-1945	1946-1964	1965-1979	1980-1999		
Lancaster, 2002	1900-1945	1946-1964	1965-1980	1981-1999		
Tsui, 2001	1925-1945	1946-1964	1961-1981	1976-1981	1982-2000	
Washburn, 2000	1926-1945	1945-1964	1964-1981	1982-2003		
Senbir, 2004	1929-1939	1945-1965	1965-1977	1977-1994	1994-2003	2003-...
Kavak ve Şener,2021	...-1946	1947-1964	1965-1980	1981-1995		1995-...
Kuran, 2020	1927-1945	1946-1964	1965-1979	1980-1999		2000-2018
Güneş ve Göksel, 2017	1925-1945	1946-1964	1965-1979	1980-2000		2000-...

Kaynak (Keleş, 2011), (Kyles, 2005),(Senbir, 2004), (Kavak ve Şener,2021), (Kuran, 2020).

Tez çalışmasında kullanılan kuşak zaman aralıkları son dönemlerde yapılmış olan sosyal bilim çalışmalarında en sık kullanılan zaman aralıklarının referans alınması sonucunda belirlenmiştir (Kyles, 2005:54; Kırık ve Köyüstü, 2018:1497; Duman, 2019:37; Özel,

2017:6; Taş vd, 2017:1033).

Tablo 2.2. Çalışmada Kullanılan Kronolojik Kuşak Sınıflandırması

Kuşak Adı	Kronolojik Kuşak Sınıflandırması
Sessiz Kuşak	1925-1945
Bebek Patlaması Kuşağı	1946-1964
X Kuşağı	1965-1979
Y Kuşağı	1980-1999
Z Kuşağı	2000-2020

2.1.3. Sessiz Kuşak (Gelenekselciler, Savaş Kuşağı) (1925-1945)

Sosyal bilimcilerin genel olarak ifade ettiği biçimde 1925 ve 1945 yılları arasında doğan bireylerin dâhil olduğu kuşaktır. Dönem koşulları göz önünde bulundurulduğunda yaşanan politik olaylardan kaynaklı *Savaş Kuşağı* olarak da isimlendirilmiştir. Bu kuşağın etkilendiği olayların en önemlisi II. Dünya Savaşı ve Büyük Buhran'dır (Mercan, 2016:59-61). Dönem koşullarının da etkisi ile yeniliklere karşı aşırı kapalı bir tutum sergilemelerinden kaynaklı *Gelenekselciler* olarak da isimlendirilmişlerdir (Kavak ve Şener, 2021:33-41).

Sessiz kuşak bireyleri değişime karşı direnç göstermeye meyillilerdir. Savaş, kıtlık, ekonomik ve siyasal buhranlar nedeniyle kuşaklar arasında en huzursuz dönemde var olan kuşaktır. Yaşanan sorunların tekrarlanmasına olan korku ve huzursuzluğun artmasına karşı önlem olarak yeniliklere kapalı ve risk almaktan çekinen özellikler ve sosyo-kültürel ve sosyo-politik bağlamda muhafazakâr tutumlar sergiledikleri iddia edilmektedir (Mercan, 2016:59-61). Sessiz kuşağın en belirgin özellikleri arasında otoriteye aşırı sadakat ve bağlılık olduğu ifade edilmektedir. Otoritenin varlığına aşırı bağlılık sosyal bağlamda dirlik ve düzen ortamının devam ettirme çabası yaratmış, ikili ilişkileri resmi ve düzenli bir biçimde şekillendirmiştir (Konakay, 2018:79-81).

2.1.4. Bebek Patlaması Kuşağı (Baby Boom) (1946-1964)

Bebek patlaması kuşağı, iki dünya savaşının sonrasında toplumlarda refah düzeyinin yükselmesinin bir sonucu olarak nüfus artışının hız kazanması nedeniyle bu isimlendirmeyi almıştır. Özellikle bu dönemde dünyaya gelen bir milyar bebek kuşağın isimlendirilmesindeki esas nokta olmuştur (Kavak ve Şener, 2021:37). Savaş etkilerinin son

bulmasından dolayı *iyimserlik kuşağı* olarak da adlandırılmaktadır (Özel, 2017:4-10).

Bebek patlaması kuşağının genel özellikleri arasında bireylerde bencillik, haz ve zevk arayışları, özgürlük düşkünlüğü ve sosyal uyum göze çarpmaktadır (Altuntuğ, 2012:204). Mevcut huzur ve refahı korumaktan kaynaklı değişime karşı direnç göstermeye meyillilerdir (Konakay, 2018:80). Çalışma ortamlarında uyumlu, işlerine odaklı ve görev bilinci, sorumluluğu yüksek kuşak özelliklerine sahip oldukları düşünülmektedir (Gürbüz, 2015:39-47). Özellikle dünya savaşlarının etkisi ile başarıya aç ve disiplin anlayışı kuşağın karakteristik özelliklerindendir. Bu dönemde yine savaşların etkisinden dolayı sosyal ve kurumsal uyuma önem verilir, kurulacak ilişkiler belirli kalıplar etrafında şekillenmiştir. Kuşak özelliklerinden önemli bir nokta ise rekabetin çalışma yaşamında çok yüksek olmasıdır. Bireylerin kendini kanıtlama arzuları kurumsal düzeni riske atmadan rekabetin yoğunluk kazandığı bir biçime dönüştüğü varsayılmaktadır (Kavak ve Şener, 2021:37).

2.1.5.X Kuşağı (1965-1979)

Kuşak isimlendirmesi etimolojik bir kökene sahiptir. *ex olmak (ölmek)* kelimesine dayanmaktadır. Liberal ekonomi politikasının küresel bir boyut kazanması ve ekonomide çalkantılı dönemlerin yaşanması, refah düzeyinin çok düşük olmasından kaynaklı nüfus artış hızındaki ciddi düşüşten ismini almıştır. Aynı zamanda *kayıp kuşak* olarak da adlandırılır (Özel, 2017:6-7; Bayhan, 2014:8-11).

Dünya genelinde hâkim olan ekonomik buhran bu kuşağın sosyal ilişkilerini ve yetiştirilme ortamlarını kötü yönde etkilemiştir. Ekonomik kaygıların yoğun olduğu bu dönemde ebeveynler çalışma hayatında aktif olarak yer aldığı için bu kuşak bireylerinin güven ve bağlanma duygusunun oluşumu ciddi anlamda zarar görmüştür (Demirkaya vd, 2015). Özellikle ekonomik çalkantılardan kaynaklı zaman geçirme alışkanlıklarında değişimler meydana gelmiş, kişisel aktivitelere zaman ayırmak yerine iş odaklı planlamalarda bulunulmuştur. Maddi zorlukların yaşanmasından kaynaklı korkulardan dolayı devamlı olarak çalışma hayatının içerisinde yer almış, mesleki gelişim, tecrübe ve vasıflı eleman olmak konusunda kendilerini geliştirmişlerdir (Altuntuğ, 2012:204).

Ekonomik buhranın yansımaları Türkiye’de de varlığını hissettirmiştir. Ekonomik

sıkıntılarının yanı sıra o dönemde Türkiye’de yaşanan siyasal sorunlarında etkisi ile bu kuşak *sessiz kuşak* olarak da tanımlanmaktadır. Siyasi baskılar ve sosyal sorunlar bu kuşak bireylerin üzerinde baskı yaratmış, onları sindirmiştir (Taş ve Kaçar, 2019:645-650). Kuşak özelliklerinden en belirgin olanları sahip olunan değerlere karşı aşırı korumacı tutum sergilemeleri ve toplumsal olaylara karşı duyarlılık göstermeleridir (Özel, 2017:6-7). Bu kuşak özellikle Türkiye’de söz edilen her iki özelliği belirgin bir biçimde sergilemiştir. Dönem gençlerinin sahip olduğu siyasi değerleri savunmak için göstermiş oldukları çaba bu kuşağın sahip olunan değerlere karşı bağlılıklarının ne kadar yoğun olduğunu gözler önüne sermektedir. Aynı zamanda bu dönemde Türkiye’de yaşanan politik ve askeri müdahalelerin kuşak üzerindeki baskı ile bireyleri sindirme girişimleri sessiz kuşak isimlendirmesine dair belirgin bir örnektir.

2.1.6.Y Kuşağı (1980-1999)

Y kuşağı uluslararası ve ulusal literatürde yaygın olarak 1980 ve 1999 yılları arasında doğan bireyleri kapsamaktadır (Kyles, 2005:54; Keleş, 2011:230; Altuntuğ, 2019:204; Bayhan, 2014:9; Ergil, 2013; Duman, 2019:45-51; Grossberg, 2003:328-347). Y kuşağı isimlendirmesi İngilizcede yer alan *why* (*Neden?*) kelimesine dayanmaktadır. Y kuşağını önceki kuşaklardan ayıran temel özellik olan merak duygusu ve araştırma güdüsü aynı zamanda kuşağa isim kazandıran özellik olmuştur (Çinkır, 2018:70). Y kuşağı için önemli bir özellik ise ebeveynlere atfedilmektedir. Y kuşağının ebeveynleri dönemde yaygın olan doğum kontrol uygulamalarını kullanarak hazır hissettikleri dönemde planlı bir üreme ile çocuk sahibi oldukları için *helikopter ebeveyn* olarak isimlendirilmişlerdir. Ebeveynler çocukları için aşırı fedakârlıklar yaparak, ilgilerini onlara yöneltmiş, istenilen ve arzulanan çocuklara sahip oldukları savunulmaktadır (Howe ve Strauss, 2007:47-52).

Küreselleşmenin en belirgin etkileri olan haberleşme ve iletişim imkânlarındaki artış, ulusal sınırların etkisini yitirmesi ve yerel, bölgesel düzlemden küresel düzleme geçiş ile yaşanan etkileşimin yoğunluğu ile ilk karşılaşılan kuşak Y kuşağıdır. Küreselleşme, Y kuşağının genel özellikleri üzerinde belirleyici olan en temel unsurdur (Zencirkıran, 2018:82-85). Bu süreçte fiziki sınırların aşınması kitle iletişimini ve etkileşimi arttırmış ve küresel kültür oluşumunu tetiklemiştir. Yeme içme alışkanlıklarında, hobi ve eğlence anlayışında, iletişimde ve hatta bireylerin fiziksel görünümünde birçok köklü değişim bu dönemde yaygınlık kazanmıştır.

Gelişen teknoloji ve kitle iletişim araçlarının yaygın kullanımı toplumda tüketilen metalar üzerinde değışime neden olmuş, ortak tüketim kùltürü ile karşılaşılmıştır.

Mobil yakalı terimi ile ilk kez Y kuşağında karşılaşılmaktadır. Kùreselleřmenin doğrudan etkisi olan artan iletişim imkânlarının bir yansıması olarak kurumsallık karşısında bağımsız bir tavır içerisinde olan Y kuşağı esnek zaman ve mekân çalışmalarını kullanmaya başlamıştır. Mobil yakalılar dönemin teknolojik gelişimine ayak uydurarak geçmiş kuşaklara nazaran kendilerini belli etme, göze girme ve gelişme çabası içerisinde oldukları düşünülmektedir (Schawbell, 2012, Akt: Adıgüzel vd, 2014). Y kuşağı üzerine yapılmış çalışmalara bakıldığında karşılaşılan bir diğerk kavram *dijital göçebelik* ve *dijital yerlilik*dir. Dijital göçebelik kavramı tartışmalı olarak X ve Y kuşaklarını kapsamaktadır. Dijital göçebe kavramı ile anlatılmak istenen durum artan teknolojik imkânlar sonucunda internet ve sanal dünya ile ilk kez karşılaşan X ve Y kuşaklarının bu teknolojiye sağladıkları uyumu ifade etmektedir. Dijital göçebe olarak tanımlanan X ve Y kuşakları bilgi elde etmede ve iletişim kurma konusunda dönem koşullarına uyum sağlamaya çalışsa da gelişim hızına yetişmekte zorluk çekebilmektedir. Bu durum onların geçmiş alışkanlıklar ve dijital düzlem arasında bir göçebe olarak tanımlanmasına neden olmuştur. *Dijital yerliler* ise teknolojinin göbeğinde var olmuş, teknolojiye uyum sağlamak konusunda herhangi bir sorun yaşamayan günümüz Z kuşağını temsil eden bir terimdir (Prensky, 2001).

Y kuşağını kendinden önce ve sonraki kuşaklardan ayıran en belirgin nokta kùreselleřme ve teknolojik ilerlemedir. Metaların, insanların ve simgelerin dünya üzerinde daha hızlı ve yoğun hareketliliğini anlatan kùreselleřme, dünyanın geri kalanının ABD başta olmak üzere Batılı endüstrilemiş toplumların kùltürüyle daha yoğun etkileşime girdiğı bir dönemdir. Bu etkileşimde televizyon, uydu yayıncılığı ve internetin rolü büyüktür. Aynı zamanda yaşanan teknolojik gelişmeler Y kuşağını devamlı yeniliklere ayak uydurmaya –kendilerini güncellemeye- zorlamıştır. Sahip oldukları değerk ve alışkanlıklar, kùreselleřme sonrası edindikleri değerk ve alışkanlıklar arasında kalmış, hem geçmişin hem de güncel olanın bir arada olduğı bir durum yaratmıştır.

2.1.7. Z Kuşağı (2000 ve Sonrası)

Ulusal ve uluslararası yayınlarda genel kabul görmüş Z kuşağı zaman aralığı 2000 ve

sonrasını kapsamaktadır (Kyles, 2005:54; Kırık ve Köyüstü, 2018:1497; Duman, 2019:37; Özel, 2017:6; Taş, vd, 2017:1033). Bazı çalışmalarda Z kuşağının 2003 ve sonrasında (Senbir, 2004:7-12) veya 1995 ve sonrasında (Kavak ve Şener, 2021:6) kapsadığı ifade edilmektedir.

Her kuşağın ortak karakteristiğinin (veya onlara atfedilen karakteristik özelliklerin) belirlenmesinde, bu kuşakla örtüşen tarihsel kesitin siyasal-kültürel özelliklerinin etkili olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda Z kuşağına dair özelliklerden söz edilirken hemen hemen bütün kaynaklarda özellikle iletişim teknolojilerini, internet ve sosyal medya kullanım becerileri ve alışkanlıklarına göndermeler yapıldığı dikkat çekmektedir. Z kuşağı bireylerinin karakteristik özelliklerinin şekillenmesinde en büyük etki teknolojinindir. Z kuşağının var olduğu dönemde teknolojinin hayatın her alanına nüfuz etmiş olması bu kuşağın *dijital kuşak*, *ağ kuşağı* ve *dijital nesil* olarak isimlendirilmesine de neden olmuştur. Teknolojide ve tüketim kültüründe yaşanan bu değişim geçmiş kuşaklara nazaran en üst düzeye ulaşmış, bu durum direkt olarak kuşağın genel karakteristik özelliklerini de etkilemiştir. Öte yandan, Z kuşağının karakteristik özelliklerinden bir diğerinin *metaların hızlı tüketimi* olduğu savunulmaktadır. Teknolojik ve kültürel değişimin bir sonucu olan devamlı güncel ve yeninin peşinde olma arzusu Z kuşağının metalara, geleneksel ideolojilere ve değerlere bağlılık konusunda zayıf olarak nitelendirilmesine neden olmuştur (Kuran, 17-35; Kavak ve Şener, 33-41).

Teknolojinin Z kuşağı üzerindeki etkilerinden bir diğeri de bu kuşağı diğer tüm kuşaklardan ayıran *global kuşak* vasfını kazandırmasıdır. Var oldukları dönemde iletişim ve ulaşım imkânlarında yaşanan gelişmeler bu kuşak için mesafe kavramının etkisini kaybetmesine neden olmuştur. Mesafe kavramının anlamını kaybetmesi fiziksel boyutun da zayıflamasına, yeni bir düzlem olan *sanal dünyanın* anlam kazanmasına neden olmuştur (Kırık ve Köyüstü, 2018:1497). İnternet Z kuşağı için temel ihtiyaç haline gelmiş, vazgeçilemez bir konumda yer almıştır (Vatan ve Ispartalı, 2013:1). Özdemir'in (2017:85) araştırmasına göre gündelik hayatta internet kullanımı ve sosyal medya aktifliğinin en yoğun olduğu kuşak Z kuşağıdır. Özdemir'in araştırmasında elde edilen verilere göre aktif olarak bilgisayar kullanımı Z kuşağında %85 Y kuşağında %82 ve X kuşağında %81 gibi bir orana sahiptir. Kuşakların telefon kullanım oranına bakıldığında Z kuşağı %97, Y kuşağı %94, X kuşağı ise %90 gibi bir oran ile aktif olarak telefon kullanmaktadır (Özdemir, 2017:85-96). Bu veriler doğrultusunda Z kuşağının gündelik hayatta teknolojiyi en yoğun biçimde kullanan kuşak

olduğunu söylemek mümkündür.

Sanal dünya ve sosyal medya Z kuşağı için fiziksel dünyadan daha öncelikli bir duruma gelmiştir. Örneğin, diğer kuşakların iletişim ve sosyalleşme alışkanlıkları yüz yüze iletişime dayalıyken Z kuşağı sanal dünyaya geçiş yapmıştır (Ünal, 2013:31-37). Sanal düzlemde oluşturulan profiller ile sosyal medya üzerinden iletişimin yoğun olarak yaşanması ilişki biçimlerinde keskin değişimleri meydana getirmiştir. Bunun bir yansıması olarak Z kuşağının iletişim araçlarının yanı sıra iletişim kodlarında da değişimler meydana gelmiştir. Kullanılan ifadelerin farklı anlamlar taşıması, sosyalleşirken kendi kuşaklarının yoğun olarak kullandığı kelimelerin tercih edilmesi bu kuşağın iletişim noktasında diğer kuşaklardan ayrıldığı önemli bir boyuttur. Aynı zamanda birçok alanda bilgi edinilmesi ve aynı anda birden fazla işle meşgul olma becerileri ve bununla ilişkili (dikkat dağınıklığı, yüzeysellik vb) sorunlar daha önce hiçbir çağda yaşanmamış olabilir.

Kuşak özelliklerinden en önemlileri ise sosyal olaylara gösterdikleri aşırı duyarlılıktır. Adalet ve eşitlik kavramlarına aşırı düşkün, çevre olaylarına ve sosyal olaylara aşırı hassas, bağımsızlıklarına düşkün ve girişimci özelliklere sahiptir (Taş vd, 2017:646). Teknoloji Z kuşağı için günlük hayatın bir parçası haline gelmiş, bunun bir sonucu olarak da teknolojik bağımlılıklar oluşmuştur (Somyürek, 2014:63-67; Kavalcı ve Ünal, 2016:1033).

Kuran (2019:57-58) Z kuşağı üzerine yapmış olduğu çalışmada, bu kuşaktan bireylerin teknoloji ve kitle iletişim araçlarında yaşanan değişim ve ilerlemenin bir sonucu olarak özellikle ebeveynlerine, topluma ve değerlere yabancılaştığını ifade etmektedir. Bu yabancılaşmanın kaynağının *yaygın internet kullanımı* olduğunu düşünmektedir. Yazara göre, erken yaşta itibaren internetle iç içe olan bu kuşak bireylerinde idealistlik ve yılmazlık özellikleri görülmektedir. Bilgiye ulaşımındaki bu kolaylık bu kuşak bireylerin gerçekler ile erken yaşta yüzleşmesine, gelecek ve amaçlar için daha büyük çabalar sergilemesine neden olmuştur. Kuran'ın çalışmasında yer alan "*Harry Potter gelmeyecek, iş başa düştü. Samra (12)*" ifadesi bu kuşağın daha realist değerlere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Daha öncesinde Y kuşağına kadar yaygın olan fantastik evrende geçen görsel (anime, film, dizi) ve yazılı metinler (çizgi roman, karikatür) Z kuşağında beklenen ilgiyi görememiştir. Geleneksel değerlere karşı belirli bir tutum sergilemeyen –nötr- Z kuşağı küresel değerlere, çevre, insan ve hayvan hakları gibi olgulara karşı duyarlı bir tavır sergilemektedir.

Kavak ve Şener'in (2021:29) Z kuşağının kamusal değerleri üzerine yapmış olduğu araştırmaya bakıldığında kuşağın geleneksel değerlere karşı negatif bir tutum içerisinde olduklarını söylemek mümkündür. Kamusal ve özel alanda ast/üst ve rütbe/makam gibi kavramlara karşı hoşnutsuz bir tutum içerisinde olan Z kuşağı bu kavramların etkilerini önemsemeyerek birey merkezci düşünceleri onları değerlere karşı sadakat ve bağlılık duygularının zayıf olarak tanımlanmasına neden olmuştur, denilebilir.

Duman'ın (2019:263) çalışmasına bakıldığında kuşak kavramını insanlık tarihi ile temellendirmiştir. İnsanlık tarihi boyunca bireylerin edinmiş oldukları davranışların bireyleri ve toplumları şekillendirdiğini ve bunun yüzyıllar boyu süregeldiğini savunulmaktadır. Bireylerin sahip olduğu değer, davranış ve normların kökeninin insanlık tarihi kadar eski olduğu düşüncesi çalışmada hâkim düşüncedir. Günümüze gelindiğinde ise son dönemlerde toplumsal değişimin hız kazanması ile tarih boyunca gelen kuşak kodları ve toplumsal kodların değişip dönüştüğünü savunulmaktadır. Duman'ın çalışmasında toplumsal değişim hızının Z kuşağında göz ardı edilemeyecek kadar önem kazandığı ifade edilmiştir. Bu noktada Z kuşağını diğer kuşaklardan ayrı bir yere koymuştur. Tarih boyunca devam eden –geleneksel- iletişim kanallarının Z kuşağında farklı bir boyut kazandığını iddia etmiştir (Duman, 2019:263).

Kuşak olgusunun sahip olduğu özelliklerin farklılığı kurumların da bu doğrultuda düzenlemeler yapmasını gerekli kılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı *Fatih Projesi* ile okullarda teknolojiyi aktif olarak kullanarak özellikle Z kuşağının ilgisini çekmeyi, teknolojiyi aktif olarak eğitimle bütünleştirmeyi, Z kuşağının ilgi ve becerilerini eğitim doğrultusunda kullanmayı hedeflemiştir. Aynı şekilde okullarda verilen derslerin içerikleri düzenlenmiş, yazılım, kodlama, web tasarımı gibi belirli alanlarda eğitimi ortaokul düzeyindeki öğrencilere sunmuştur. Aynı şekilde devlete bağlı veya özel kurumlar teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmek ve özellikle Z kuşağının dâhil olduğu genç nüfusun sahip olduğu potansiyeli kullanabilmek adına her yaş grubunun yer alabileceği birçok araştırma geliştirme projelerini desteklemiştir. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı 2014-2019 Stratejik Planı, TÜBİTAK, Vizyon 2023 Teknoloji Öngörü Projesi Z kuşağının teknoloji konusunda sahip olduğu potansiyelleri ortaya çıkartmak için yönetilen başlıca projeler arasında yer almaktadır (Seymen, 2017:467-487).

2.2. Değer, Aile ve Aile Değerleri

Değer; Latince *valere* kelimesinden türetilmiş olan kıymete sahip olmak, güçlü olmak anlamlarında kullanılan bir kavramdır. Değer kavramına yönelik bilimler bu kavramı tanımlamak için kendi kapsamlarına göre tanımlamalar gerçekleştirmiştir. Sosyal bilimlerde değer kavramı ilk kez 1918 yılında Znaniecki tarafından kullanılmıştır (Uyguç, 2003: 96). Türk Dil Kurumu güncel sözlükte değer kavramını şu şekilde tanımlamıştır;

“1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet. 2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör. 3. Üstün nitelik, meziyet, kıymet. 5. Üstün, yararlı nitelikte olan kimse. 5. Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesle ile bağlantısında belirlenen şey.6. Bir değişkenin veya bilinmeyen sayı ile anlatımı. 7. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.” (TDK, 2021).

Günümüzde değer, önemli bir kavram olarak felsefe, sosyoloji, psikoloji, iktisat ve antropoloji başta olmak üzere birçok sosyal bilim literatüründe yer almaktadır. Sosyal bilimlerde değer olgusu üzerine farklı bakış açılarına sahip olduklarından dolayı kesin ve tüm bilimler için geçerli bir değer tanımı yapmak mümkün değildir (Anar, 1983:8).

Sosyal bilimlerde değer kavramının; insan davranışları ve hem birey hem de bireylerce oluşan, grup, topluluk, toplum gibi daha geniş ölçekli kavramlar üzerinde yarattığı belirleyici, şekillendirici ve sınırlandırıcı etkisini göz önünde bulundurarak tanımlamalar yapmıştır. Değerlerin birey ve toplum üzerindeki bu etkileri sosyal bilimlerin değer konusunda ayrıntılı incelenmesi gereken önemli bir konu haline getirmiştir. Çünkü değer birey kaynaklı olsa da zamanla sosyal yapının bir parçası olmuş, bireyüstü bir konuma erişmiştir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000:60).

Sosyal bilimlerde değer kavramının insan davranışları üzerinde sahip olduğu belirleyici etki ve bu davranışları açıklamada yararlanılabilecek bir kılavuz olarak nitelemekte ve kavram tanımlamalarını bu doğrultuda gerçekleştirmektedir. En genel tanımı ile değer, öznenin, ilgili nesneye sahip olduğu nitelik dışında atfedilmiş niteliklerdir. Nesne değer atfedildikten sonra nesnel varlığının ve özelliklerinin dışında kendine yönlendirilmiş farklı anlam ve ilgiler ile karşılaşır. Değer atfetmek hem zihinsel bir eylem olduğu için hem de insan tarafından gerçekleştirildiği için iyi veya kötü biçiminde yorumlanamaz, görecelilik

gösterebilir (Cevizci, 2002:245-250).

Toplumsal değerler ise toplumda yer edinmiş, rasyonel veya irrasyonel kurallar bütünü, toplumsal hayatın birçok yönünde aktif olarak ilişkileri düzenleyen, sınırlandıran, biçimlendiren veya engelleyen, toplumun mevcut düzeninin devam etmesini sağlayan kontrol mekanizmaları olarak tanımlanabilir (Canatan, 2008:1156). Toplumsal değerler, toplumsal sistemin devamlılığını sağlayan ölçütlerdir, toplumda yer alan bireylerin gerçekleştirdiği bireysel veya kolektif eylemleri içinde bulunduğu topluma göre şekillendirme işlevi gören baskı ve yargı unsurlarıdır (Persons ve Shils, 1962:395).

Toplumsal değerler sosyal yapının neredeyse bütün unsurlarında aktif olarak etkilerini göstermektedir. Sosyal yapıda yer alan kurumlar, gerçekleştirilen ilişkiler, fiilen uygulanmasa da bireylerin sahip olduğu birçok tutum ve norm toplumsal değerler çerçevesinde şekillenmektedir. Değerlerin toplumdan topluma farklılık göstermesi, toplumlara ve kültürlere kimlikler kazandırmıştır. Toplamlar için sahip oldukları değerler önemli bir konuma yerleştirilmiş, değerlerde meydana gelen değişimler veya değerlere gerekli bağlılığın gösterilememesi toplumsal düzeni bozacağı düşüncesi ile değerlere aşırı ilgi meydana gelmiştir. Değerlerin toplumsal yapı ve birey için hayati önem taşıdığı düşüncesi birey ve toplumları sahip olunan değerleri korumak amacıyla aktif veya pasif direnişe yöneltebilir (Persons ve Shils, 1962:395).

2.2.1. Toplumsal Yapı ve Değerler

Her toplumsal yapı varlığını devam ettirebilmek için değerlere ihtiyaç duyar. Değerler toplumsal yapının kimliğinin bir parçasıdır. Değerler sayesinde toplum diğer toplumlardan ayrılır, kendi kimliğini oluşturur. Bu açıdan değerler; bir toplumun kimliğini temsil eden kültürü diğer kültürlerden ayırarak, *biz ve onlar* bilincini oluşturan toplumun diğer toplumlar tarafından asimile edilmeden sağlıklı ve düzenli bir biçimde varlığını devam ettirmeyi sağlayan unsurlardır (Yazıcı, 2014:215).

Toplumsal yapı içerisinde gerçekleşen ilişkiler, olaylar, sosyolojinin çalışma alanının büyük bölümünü oluşturmaktadır. Toplumsal yapı; toplumda var olan kurumlar ve bireylerin oluşturduğu bir düzendir (Gökçe, 2004:7). Toplumsal yapı yazısız devletsiz toplumlardan

modern toplumlara kadar bütün toplum düzenlerinde mevcuttur. Toplumsal yapının varlığı insan topluluklarını, toplumları diğer canlı sürülerinden ayırmaktadır. Toplumsal yapının olmadığı durumda insanlar bir yığın, küme veya sürü olarak var olacaktır. Bu nedenle toplumsal yapı, insan ilişkilerinin ve doğasının bir sonucu olarak zorunlu bir düzeni temsil etmektedir (Nirun, 1991:107).

Toplumsal yapıda var olan değerler, toplumdaki bireyleri bir arada tutarak ayrışmalara engel olmaktadır. Değerler sayesinde bireyler ortak paydada buluşarak, toplumu ve düzeni tehdit eden iç ve dış unsurlara karşı örgütlenir, toplumun mevcut düzenini muhafaza eder. Toplumsal değerler toplumsal yapının varlığını devam ettirebilmesi için hayati bir öneme sahipken zaman zaman bu değerlerde değişim görülebilmektedir. Bu değişimler hem bireylerin özel arzu, istek, hayata bakışı gibi bireysel boyutta yaşanabilirken hem de toplumsal yapının kendinde gerçekleşen değişimlerden de kaynaklanabilmektedir (Yazıcı, 2014:213-216).

Değerler toplumsal yapının birçok kurumu tarafından aktarılır ve uygulanır. Aile ve eğitim kurumları değer aktarımında diğer kurumlardan daha fazla role sahip olsa da, değer aktarımı toplumda hem kurumsal hem de sosyal bağlamda gerçekleşmektedir. Aynı zamanda toplumsal yapının birer parçası olan her kurumun kendine has değerleri bulunmaktadır. Aile, eğitim, din gibi kurumlar hem kendi değerlerini aktarır hem de toplumsal yapının genel değerlerini aktararak bir bütün ve devamlılık sağlar. Her bir kurumun ayrı görev ve sorumlulukları vardır (Özkalp, 2003:64).

Toplumsal değerler için önemli bir role sahip olan aile kurumuna bakıldığında; aile bireyin ilişki içerisinde bulunduğu ilk kurum olarak dikkat çekmektedir. Doğum ile birey aile kurumunun bir parçası olarak toplum içerisinde kendine bir yer edinmiştir. Aile hem sahip olduğu kurumsal değerleri hem de toplumun genelinde hâkim değerleri bireye aşılar, onu toplum için ideal bir biçime getirir. Aile kurumu hem bireye değer eğitiminin verilmesi bakımında hem de değerleri nesilden nesle aktararak devamlılığı sağlaması bakımından önemli bir yere sahiptir. Aile kurumunda meydana gelen değişimler direkt olarak toplumsal boyut kazanarak, toplumun diğer kurumlarını da etkileyecektir.

Değer üzerinde çalışmalarda bulunan bazı sosyal bilimciler değerlerin özellikleri üzerinde

özellikle odaklanmışlardır. Değer kavramına yönelik tanımlamalardan sonra değerleri sahip olduğu özelliklerin bilinmesi özellikle sosyoloji olmak üzere birçok sosyal bilim için önem taşımaktadır.

Değerleri kültür ve toplumlara anlam ve önem veren ölçütler olarak ele alan Fichter değerlerin özelliklerinden kısaca şu şekilde bahsetmektedir;

*Değerler paylaşılr, toplumda yer alan bireyin çoğunluğu değerler üzerinde uzlaşma içerisinde. Değerler, bireylerin kişisel yargılarından azade bir biçimde kolektif olarak varlığına devam etmektedir.

*Değerler ciddiye alınan olgulardır. Toplum içerisinde bireyler değerleri toplumsal refahın korunması, toplumun devamlılığının sağlıklı bir biçimde sürdürülebilmesi ile eşdeğer görür.

*Değerler coşku ile birlikte bulunur. Bireyler yücelik atfettikleri değerler için özveride bulunur gerekirse kendilerini feda ederler.

*Değerler soyutlanabilir kavramlardır. Kişilerarası uzlaşma ve anlam merkezli olduğundan maddi öğelerden ve nesnelerden soyut bir biçimde var olabilirler (Fichter,2019:167).

Toplumsal değerleri ve sahip oldukları özellikleri bilmek sosyal bilimler için önemli bir boyuta sahiptir. Toplumsal değerlerin özelliklerini bilmek bu değerlerin birey ve toplum üzerindeki etkilerinin incelenmesine olanak tanır. Toplumsal değerlerin en önemli özellikleri toplum genelinde hâkim, bireyüstü bir konuma sahip olmasıdır. Bireyler, değerleri toplumsal yapının temeli olarak görür ve bu doğrultuda düzen ve refah ortamını korumak veya sağlamak için toplumsal değerlere uyulması gerektiğini savunur. Değerlerin bireyler üzerindeki etkisi aynı biçimde kolektif olarak topluluk ve gruplarda da varlığını hissettirerek, toplumun geneli için hayati önem taşıdığı savunulabilir. Toplum için ciddi bir öneme sahip olduğu düşünülen değerler bireyler için üst bir konumda yer alır, birey değerleri korumak adına gerekirse kendini feda edebilir (Giddens, 2005:204).

Toplumsal değerler yer aldıkları toplumda uzun süreler varlığını korumaktadır. Toplumda yer alan bireyler toplumsal değerleri bazı nesneler ile somutlaştırırken, soyut kavramlar ile ilişkilendirerek devamlılığını sağlamaktadır. Toplumsal değerlerin en önemli özelliklerin

biri de tıpkı toplumun kendisi gibi değişime açık olmasıdır. Evrensel değerlerin dışında bazı toplumsal değerler zamanda değişim gösterebilir, etkisini yitirebilir veya tamamen ortadan kalkabilir (Fichter, 2019:168-169). Bu değer değişimleri boyut ve kapsamına göre zaman zaman toplumu dönem şartlarına göre değiştirerek varlığını sürdürebilmesini sağlarken zaman zaman da toplumun çözülmesine neden olabilmektedir.

2.2.2. Değerlerin İşlevleri

Değer kavramı üzerine odaklanıldığında sosyal bilimlerin ve özellikle sosyolojinin ele aldığı önemli başlıklardan bir tanesi de değerlerin işlevleridir. Değerler birey üzerinde hedefleri ve normları belirleyen, bireyi yönlendiren bir işleve sahiptir. Fichter sosyal değerlerin belli sonuçlara yol açtığını ve bu sonuçların da değerlerin işlevleri olarak ele alınabileceğinden bahsetmiştir. Fichter sosyal değerlerin işlevlerini şu şekilde sıralamaktadır:

*Değerler, kişilerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanması için kullanılan bir araç işlevi görür. Bireyin diğerlerini (nesne veya birey) nerede ve nasıl konumlandığını belirler.

*Değerler, bireylerin dikkatini istenilen, yararlı ve önemli görülen maddi kültür öğelerinde yöneltir. Herhangi bir şeyin “çok iyi, çok önemli” özelliğine sahip olmadan arzulanabilir ve uğruna çaba sarf edilebilir özelliği kazandırma işlevine sahiptir.

*Toplumda idealize edilmiş düşünce ve davranış biçimlerine değer aracılığı ile birey yöneltir. Gerçekleştirdiği bu yönlendirme gerek cesaretlendirme gerekse sorumluluk biçimde gerçekleşir.

*Değerler sosyal kontrol ve baskı araçlarıdır. Bireyleri kolektif olarak belirlenen “doğuları” yapmaları konusunda yönlendirir. Böylelikle bireyin toplumda onaylanana davranışları gerçekleştirdiği takdirde zihinsel tatmin kazanmasını veya yasak olanı yaptığı takdirde utanmasını sağlayan bir ölçüt işlevi görmektedir.

*Değerler dayanışma aracı işlevi görmektedir. Gruplar belli değerlere yüksek düzeyde bağlılık göstermektedir. Bağlılık gösterilen ortak değerler bütünleşmeyi ve dayanışmayı sağlar (Fichter, 2019:175).

Değerlerin toplumsal boyutta varlığı aynı zamanda toplumun bireyleri arasında ortak bir kültürün oluşmasına da yol açmaktadır. Bu kültür çerçevesinde ortak inanç, davranış

kalıpları, tutumlar ve idealler oluşabilmektedir (Tolan, 2005:235).

2.2.3.Değer Kavramı ve Aile

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği özgür bir akla sahip olması ve bu akli kullanarak çevreyi kendi amaçlarına uygun bir biçimde şekillendirebilmesidir. Birçok canlı gibi insan da doğada tek başına hayatta kalamayacağını idrak etmiştir. Diğer canlıların hayatta kalabilmesi için sürüler halinde yaşaması gibi insan da kendi türü ile belirli ilişkiler oluşturmuştur. İnsan tarafından gerçekleştirilen ilişkiler sonucu ortaya çıkan en eski sosyal yapı unsuru ailedir (Duman, 2019:21).

İnsan doğduğu andan itibaren kendini direkt olarak aile kurumunun içerisinde bulur. Aile bireye içinde yer aldığı kabilede, toplulukta veya toplumda varlığını devam ettirebilmesi için gerekli olan kuralları aktarır. Birey kimliğini, kişiliği, davranış kalıplarını, değer yargılarını yani maddi veya maddi olmayan kültür öğelerinin büyük bir kısmını aile kurumu içerisinde öğrenir. Bu noktada aile birey üzerinde şekillendirici ve biçimlendirici etkilere sahip ilk kurum olarak ortaya çıkmaktadır (Giddens, 2013:246).

İşlev ve yapısına göre farklı tanımlamalarda bulunan aile kavramı için tüm bilimlerde ve toplumlarda geçerli bir tanımlama yapılamamıştır. Buna nazaran aile kavramı Türk Dil Kurumu güncel sözlükte; “*evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasında ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik*” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2021). Literatürde yaygın aile tanımı ise; anne baba ve çocuklardan oluşan, aile bireyleri arasında karşılıklı duyguların bulunduğu, dayanışmanın esas alındığı bir toplumun en temel birimidir (Apaydın, 2001:320). Genel bir tanımlama yapılacak olursa aile; evlilik ve kan bağı ile ortaya çıkan, bireyler arasında akrabalık ilişkisi kuran, genellikle aileyi oluşturan bireylerin aynı evde yaşaması ile oluşan, bireylerin; psikolojik, cinsel, sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarının karşılandığı, toplumsal uyumun sağlandığı ve topluma yeni bireylerin katılımını sağlayan temel toplum birimidir (Kirman,2010:241).

Her kültürün kendine has aile değerleri ve imgeleri bulunmaktadır. Aile içinde bulunduğu toplum tarafından şekillendirilir. Toplumlarda var olan aileler ve aile bireyleri içinde bulundukları toplumun kurallarını bilir ve uygular. Üreme sonucu aile yeni katılan bireyi

toplumun bu kurallarına uyması için gerekli eğitimi verir (Gülerce, 1996:9). Aile kurumunun var oluş nedenlerinden bir tanesi de içinde bulunduğu toplum ve kültür öğelerini korumak ve yeni nesle aktararak devamlılığını sağlamaktır. Böylelikle aile birimi sadece neslin devamlılığını değil, toplumun ve kültürün de devamlılığını sağlamaktadır (Köknel, 2007:354).

Toplumun en küçük kurumu ailedir. Ailenin önemi en temel düzeyde üreme ile topluma yeni bireyler kazandırmanın yanında, topluma katılan bireylere sosyal, ekonomik, psikolojik ve duygusal açıdan destek sağlayıp onları toplum için kabul görülür hale getirmesi aile olgunun en önemli işlevleri arasındadır.

“(Ogburn,1963)’ a göre aile içindeki bireylerin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamada destek olmak, toplumda bir statü sağlamak, üreme yolu ile topluma katılan bireylerin eğitimi planlamak, dini eğitim ve düzenleme yapmak, bireye toplumda gerekli olan değer ve davranışları öğretmek bireylerin boş zaman faaliyetlerini gerçekleştirmek ve onları sınırlandırmak, aile üyeleri arasında güven ve sevgi ortamı hazırlayarak bireylerin sağlıklı bir biçimde hayatlarına devam etmesini sağlamak ailenin en temel işlevleridir.” (Akt. Çimen,2008:40).

Aile birey için her dönemde önemli bir yere sahiptir. İnsan sosyal bir varlıktır ve hayatını idame ettirebilmesi için diğer insanlara ihtiyaç duymaktadır. İnsan ilişkilerinin başladığı nokta ise ailedir. Aile kurumu bireye kültürel kimliğini, toplumsal değerleri ve geçmişini öğretmek onun toplumun bir paçası haline gelmesine önemli katkılarda bulunur. Ailenin en önemli özelliklilerinden bir tanesi de bireyi topluma hazırlamasıdır (Demirkan, 2006:91-96). Aile sosyal deneyimlerin edinildiği ilk yerdir. Aile içerisinde yer alan her bireyin ayrı bir rolü ve sorumluluğu vardır. Birey aile içerisinde sahip olduğu rollerin sorumluluklarını yerine getirerek toplumda üzerine düşen rolü gerçekleştirmiş olur (Peseschkian 1999:314).

Ailenin birey üzerinde hayatı boyunca devam edebilecek etkileri mevcuttur. Bireyin okul başarısı, kişisel gelişimi, sosyal becerileri gibi birçok önemli özelliğinde ailenin maddi imkânları, aile içi ilişkilerin yoğunluğu, ailenin bireye gösterdiği ilgi gibi birçok etken belirleyicilik taşır (Celkan,1991:1-4). Bireyin zihinsel anlamda doyuma ulaşmasının ve ihtiyaçlarının karşılanmasının en önemli kaynağı ailedir. Aile içerisinde güven hissini oluşturamayan birey kendini sağlıklı bir biçimde hayatını idame ettiremeyebilir. Aynı zamanda aile desteği göremeyen birey sosyalleşme sürecinde de sağlıklı ilişkiler kuramayabilir. Ailede bireyin düşüncelerinin devamlı eleştirilmesi durumu bireyin sosyalleşme becerilerinin gelişiminde negatif etkiye neden olarak bireyin sosyalleşmesine

engel olabilmektedir.

Sağlıklı bir ailede dünyaya gelmiş birey, aileden gördüğü maddi ve manevi destekler ile toplum için standartlara uygun bir birey olma yolunda ilerler. Bireyin artık bireysellikten çıkıp sosyal bir canlı olarak hayatına devam etmesinin temeli ailedir. Aile bireye gerekli sosyal becerileri kazandırarak, içinde bulunduğu toplumun değerlerini aktarır. Birey aile aracılığıyla edindiği bu değerler ile topluma katılarak o toplum için kabul görülmüş bir birey halini alır. Birey, aile ve toplum birbirleri ardına dizilmiş domino taşları gibidir. Aile kurumunda veya toplumda meydana gelebilecek herhangi bir yıkılış direkt olarak diğerini de etkileyebilir.

Toplumsal yapıda var olan kurumların her biri toplumda kapsadığı alanlar dâhilinde kendine özgü belirli davranış kalıplarını, eylem biçimleri, kaygıları, inançları, düzeni ve işlevi bünyesinde barındırır (Kır, 2011:382-390). Bir toplumun varlığını sağlıklı bir biçimde devam ettirebilmesi için doğum ile topluma katılan çocukların içinde bulundukları toplumun inanç ve değerleri ile iç içe yetiştirilmelidir. Bu noktada en büyük işlev aileye aittir. Aile toplumun devamlılığını sağlayan, toplumun değerlerini koruyan ve aktaran kurumların başında yer alır.

2.2.4.Toplumsallaşmada Küreselleşmenin Etkenleri ve Ailenin İşlev Kaybı

Toplumsallaşma; bireyin, içinde var olduğu toplumda kendine bir rol ve görev edinmesi, toplumun bir parçası olma çabası olarak tanımlanabilir. Toplumsallaşma doğum ile başlayan, sosyal yapıda bulunan grup, topluluk ve kurumlar yoluyla toplumsal değer ve kodların aktarılıp paylaşıldığı süreçtir. Toplumsallaşma yolu ile birey toplumsal değerleri öğrenir ve içselleştirir. Bu aktarım süreci bireyi toplum için standartlaştırılan kalıplara uyma konusunda şekillendirir (Colman, 2003:56-60). Toplumsallaşma, bireylerin içinde bulundukları toplum ile uyumlu bir biçimde var olabilmesi için önemli bir olgudur. Çünkü toplumsal değerler, sosyal normların, davranışların, tutumların standartlaştırılmış bir biçimidir ve birey bu biçime uyarak toplum tarafından kabul görülebilir (Topçuoğlu, 1999:24).

Toplumsal yapıda meydana gelen değişim yalnızca maddi toplumsal öğeler üzerinde değil

maddi olmayan toplumsal ögelerin de değişimine neden olmaktadır. Toplumsal değişim toplum tarihi boyunca var olan bir kavramdır. Özellikle küreselleşme ile toplumsal değişim tamamen farklı bir boyuta ulaşmış, etkisi ve hızında ciddi değişimler meydana gelmiştir. Küreselleşme beraberinde dünya üzerinde siyasi, ekonomik, kültürel ve toplumsal boyutlarda değişimleri de meydana getirmiştir. Küreselleşme, mevcut olanın devamlı değiştiği ve değerlerin yeniden ele alındığı bir toplumsal yapıyı gerekli kılmıştır. Küreselleşme süreci ile değerlerdeki değişim arasında bir ilişki olduğuna birçok sosyal bilimci tarafından değinilse de bu ilişkiler çok karmaşık ve çok boyutludur. Örneğin orta sınıf kültürleri arasında benzeşmeler özellikle tüketim alışkanlıkları bakımından bir küresel kültürden söz etmeye imkân verirken (turizm, fastfood vb.), etnik bir canlanma ve otantik olanın yapay da olsa yeniden üretimi çabası da söz edilmektedir (Özbudun, 2003).

Aile, topluma katılım sürecinde bireyin değer kavramı ile ilk kez karşılaştığı kurum olarak yer almaktadır. Birey sahip olduğu veya olacağı değerlerin temelini aile kurumunda oluşturur ve bu temeller üzerine diğer toplumsal değerleri inşa eder. Aile kurumunun toplumsal değerleri muhafaza etme ve aktarma işlevi ilk toplumlardan itibaren süregelenmiştir. Aile yerine getirmekte olduğu işlevlerin devamlılığı için gerekli savunma mekanizmalarını geliştirmiştir. En erken medya araştırmaları, kitle iletişim teknolojisinin çocukların eğitimi konusunda ailelerin etkisini azalttığını dile getirmişlerdir. Türkiye’de bu bağlamda 1980’lerde gazete ve televizyonun etkilerine dair araştırmalar yapılırsa da 1990’lardan itibaren televizyon ve bilgisayarın, 2000’lerde internet tüketiminin yaygınlaşması ve nihayet mobil telefon kullanımının kitleselleşmesi, iletişim teknolojilerinin önceki kuşaklarla genç kuşaklar arasında bir kültür farkı oluşturduğu iddialarını ciddiye almayı gerektirmektedir. Günümüzde bu durum daha çok çocuklar üzerindeki ebeveyn denetimi veya dikkat dağınıklığı, akademik becerilerde gerileme gibi sorunlar bağlamında çalışılsa da teknolojik değişimin daha genel bir kültürel değişimle ilişkisi araştırılmalıdır.

Türkiye İstatistik Kurumu’nun Ağustos 2021 raporunda Türkiye’de aktif olarak internet kullanım oranı %82.6’dır. Aynı şekilde internet kullanan bireylerin %80,5’i aktif olarak sosyal medya içerisinde yer almaktadır. İnternet ve sosyal medya kullanımı Y ve Z kuşaklarında yığılma göstermektedir. Ünal ve Deniz’in (2020) araştırmasına bakıldığında Z kuşağı bireylerinin diğer tüm kuşaklardan daha yüksek oranda aktif internet ve sosyal medya kullandıkları sonucuna ulaşıldığı görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK),

"2021 yılı Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması" incelendiğinde 6-15 yaş grubundaki bireylerin %82,7'si aktif olarak internet kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Yaygın internet kullanımının değer üretimi ve aktarımı rol ve işlevleri bakımından göz ardı edilemez olduğundan hareketle, bu araştırmada, Y ve Z kuşağından bireyler arasında bulunan küçük ölçekteki farklılığın, 2000li yıllar boyunca medya ve iletişim teknolojilerinde/imkanlarında yaşanan değişim olduğu öne sürülmektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın yöntemi ve araştırmada elde edilen verilerin toplandığı teknikler, araştırma sahası, araştırma grubu ve araştırma verilerinin analiz yöntemlerine yer verilmiştir.

3.1.Araştırma Yöntemi

Araştırmanın kuramsal ve sahaya yönelik iki boyutu bulunmaktadır. Bu doğrultuda ilk olarak konu ile ilgili literatür taraması yapılmış, daha önce ilgili alanda yapılan çalışmalar incelenmiştir. Kuramsal çerçevede *kuşak, değer* ve *toplumsal değişim* kavramları üzerinde incelemelerde bulunulmuştur.

Araştırmanın saha boyutunda ise, çalışma için uygun olan ve gerek görülen her bir teknik incelenmiş ve araştırmalar sonucunda karma yöntem kullanımının araştırma için en uygun yöntem olduğu kararlaştırılmıştır. Karma araştırma yöntemi, problem durumunu birden çok boyutu ile ele alarak, araştırmanın nicel ve nitel yöntemlerin her ikisinin de kullanılarak gerçekleştirildiği bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013:27). Karma yöntem ile aynı zamanda araştırmada elde edilen veriler birden çok boyut ile ele alınarak nicel ve nitel verilerin sentezi ile daha net yorumlamalar gerçekleştirilebilmektedir (Baki ve Gökçek, 2012:1-21).

Araştırmada ele alınan konunun birçok alt boyutu olduğu için karma yöntem kullanımı tercih edilmiştir. Böylelikle nicel yöntem ile daha geniş alt boyutlar hakkında istatistiksel verilere ulaşılırken aynı zamanda nitel yöntemler ile belirli alt boyutlarda daha özel verilere ulaşılmaktadır. Karma yöntemin çalışmanın merkezinde olmasının asıl nedeni ise araştırmanın bir kuramı veya düşüncüyü desteklemek amacı ile değil, bireylerin olgulara bakışını saptamaya yönelik gerçekleştirilmesidir.

Tez çalışmasında araştırma deseni olarak yakınsayan paralel desen kullanılmıştır. Yakınsayan paralel desen; yöntemlerin eşit öneme sahip olduğu, araştırma sürecinde iki yöntemin eş zamanlı olarak kullanıldığı desendir. Bu süreçte veri çözümlemelerinde yöntemler ayrı ayrı ele alınır ve sonrasında genel yorumlama yapılırken sonuçlar eş zamanlı

değerlendirilip, yorumlanır (Creswell ve Clark, 2015).

Araştırmada kullanılan nitel yöntem yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi olarak belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi araştırmacının katılımcıya açık uçlu sorular yönelterek, konu ile ilgili daha net ve detaylı veriler elde edilebilmesi için kullanılan görüşme tekniğidir (Kümbetoğlu, 2019:33-45).

3.2.Evren ve Örneklem Seçimi

Araştırmada nicel ve nitel olmak üzere iki tür araştırma yöntemi kullanıldığından dolayı iki farklı yöntem için farklı örnekleme yöntemleri kullanmıştır.

3.2.1.Nitel Araştırma Evren ve Örneklemi

Nitel yöntemde ise yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcı profilleri göz önünde bulundurmuş olup örnekleme teknikler kullanılarak her kuşaktan 16 kişi, kişi yani Y kuşağından 16 kişi ve Z kuşağından 16 kişi olmak üzere toplamda 32 kişi ile araştırma yapılmıştır. Araştırma bir kuşak çalışması olduğu için katılımcılarda yaş belirleyici ölçüt olmuştur. Bu doğrultuda Y ve Z kuşakları katılımcıları ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıları seçerken dâhil oldukları kuşak araştırmanın asıl odak noktasında olduğu için amaçsal örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada amaçsal örneklemin yanında kartopu örnekleme yönteminden de faydalanılmıştır. Araştırmanın verimliliği açısından katılımcıların demografik, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel özellikleri göz önünde bulundurarak katılımcı dengesi sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşmeler araştırmacı tarafından yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda sayısal veriler ve karşılaştırılmalar söz konusu olamayacağı için (Kişisel düşünceler, bakışlar ve ideallerde doğru veya yanlış söz konusu değildir.) örneklem belirleme konusu katılımcı sayısı değil, katılımcılardan alınan verilerin yoğunluğuna ve verimliliğine bakılmaktadır (Kümbetoğlu, 2019:33-45).

3.2.2.Nicel Araştırma Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Bartın ili içerisinde yaşayan Y ve Z kuşağı bireylerini kapsamaktadır. Ancak evrenin tamamı ile görüşmek araştırma açısından uzun ve zorlayıcı bir süreç

olacağından çeşitli örnekleme tekniklerinden faydalanılarak bir örneklem belirlenmiştir. Belirlenen örnekleme her birey dâhil olduğu kuşak ile değerlendirilmiştir. Bu aşamada katılımcıların demografik özelliklerine dikkat edilerek rastlantısal örneklem seçim tekniği esas alınmıştır, rastlantısal örnekleme tekniği yanında görüşmecilere yönlendirmeler ile ulaşılmasından dolayı kartopu örneklem tekniğine de çalışmada yer almıştır. Kullanılan her iki örneklem seçim tekniğinde katılımcıların yaşlarına dikkat edilmiş, araştırma kapsamında yer alan kuşaklardan olma şartı aranmıştır.

Anket uygulamasında örneklemin oluşturulması için gerekli ön çalışmalar yapılmış, sosyal bilimlerde kullanılan örnekleme dâhil olacak katılımcı sayısına ulaşmak amacı ile belirli formüller uygulanmıştır. Sosyal bilimlerde yaygın kullanılan örneklem belirleme formülü;

$$n = \frac{N.t^2.p.q}{d^2.(N-1)+t^2.p.q} \text{ şeklindedir (Büyüköztürk, 2002:470).}$$

$$\frac{65225 \cdot (1,96)^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50}{(0,05)^2 \cdot (65224) + (1,96)^2 \cdot 0,50 \cdot 0,50} = 384$$

Çalışmanın sağlıklı bir biçimde devam edebilmesi ve elde edilen verilerin güvenilirliği ve geçerliliği göz önünde bulundurularak anket için gerekli katılımcı sayısı en az 384 kişi olarak hesaplanmıştır.

N = Evrendeki birey sayısı

n = Saptanacak optimum örneklem büyüklüğü

p = İncelenecek olayın görülüş sıklığı

q = İncelenecek olayın görülmeyiş sıklığı

t = Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer. Belirli güven düzeyinde (genellikle %95) sonsuz serbestlik derecesinde değer 1,96 olarak kabul edilmiştir.

d = Araştırmada belirlenecek hızın olası standart sapması (0,05).

Evrenin tamamını kapsayan Bartın ili içerisinde yaşayan Y ve Z kuşağı 65.225 kişiden oluşmaktadır. Örneklem belirleme formülünde bu sayı evreni ifade etmektedir. “p” sembolü ile incelenen olayın görülüş sıklığı sembolize edilmiştir. Çalışmamızda bu sayı 0,50 olarak belirlenmiştir. “q” ifadesi ise incelenen olayın görüşmeyiş sıklığını temsil etmektedir ve bu sayı 0,50 olarak belirlenmiştir. “t” ifadesi; belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer. Belirli güven düzeyinde (genellikle

%95) sonsuz serbestlik derecesinde değer 1,96 olarak kabul edilmiştir. “d” ifadesi araştırmada belirlenecek hızın olası standart sapmasını temsil etmektedir ve bu 0,50 olarak hesaplanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Bu bölümde ölçeğin geliştirilme aşaması, pilot çalışma ve araştırmanın araç ve tekniklerinden bahsedilmiştir.

3.3.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Anket uygulamasında sahaya çıkılmış ve araştırma için uygun profillere sahip katılımcılara anket uygulaması yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile katılımcılarla yakın ilişkiler kurulmuştur ve görüşmeler araştırmacı tarafından bizzat gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde yer alan sorular diğer veri toplama aracı ile benzer doğrultuda oluşturulmuş olsa da yarı yapılandırılmış görüşmenin amacı görüşmecilerin geleneksel aile değerlerine yaklaşımlarını yorumlayabilecek detayla bilgi elde etmektir. Görüşme formunda yer alan sorular alanında uzman sosyal çalışmacıların görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Aynı zamanda konu ile ilgili alan yazın (şenol ve Sarp, 2018;17, Tezcan, 1981; ner, 2008:47 imen, 2003:86; imen, 2008:40; Bayar vd, 2018:58-65; Koç vd, 2017:284-297; Bola, 2013:19; Eşli vd, 2015:60; Kadılar, 2012) da incelenmiş ve hazırlık sürecinde gerekli alt yapı oluşturulmuştur. Toplamda 14 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uzman görüşleri ve yorumları doğrultusunda 10 soruluk bir forma dönüştürülmüş, cümlelerin anlaşılabilir olabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Görüşmelerde kullanılan formun uygulanabilir halinde toplam 10 soru yer almaktadır. Bu form demografik özelliklerin dengelenmeye çalışıldığı örneklem ile yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde uygulamıştır. rneklemde Y ve Z kuşaklarından oluşan toplamda 32 görüşmeci bulunmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler; 16 görüşmeci (8 kadın 8 erkek) Y kuşağından, 16 katılımcı (8 kadın 8 erkek) Z kuşağından olmak üzere toplamda 32 görüşmeci ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmede kullanılan sorulara örnek verilecek olursa “ Aile içerisinde rol ve görev dağılımı nasıl olmalıdır? Rol ve görev dağılımında cinsiyet bir etken midir?” biçiminde sorular yer almaktadır.

Araştırmacı katılımcılar ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirmiş, bazı görüşmeciler ile tek seferlik bazıları ile birden çok kez görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ortalama bir görüşmenin uzunluğu 30-40 dakika arasında değişmiştir. Görüşmelere başlamadan önce görüşmecilere araştırma hakkında detaylı bilgi verilmiş, kendilerini özgür bir biçimde ifade edebilmeleri için gerekli gizlilik ve etik kurallardan bahsedilmiştir. Görüşmelerde ses kaydı için onay istenmiş, onay verilen görüşmelerde ses kayıt uygulamalarından yararlanılmış, onay verilmeyen görüşmelerde ise not alma yöntemi kullanılmıştır. Görüşmelerden sonra elde edilen veriler bilgisayar ortamında metin haline getirilmiştir. Metinler tekrarlı okumalar yapılarak ilgili tema ve kodların da yardımı ile analiz edilerek tez içerisine yerleştirmiştir. Bazı durumlarda katılımcıların ifadeleri direkt olarak aktarılarak daha anlaşılabilir bir çalışma olması için gayret gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular

Aile içerisinde rol ve görev dağılımı nasıl olmalıdır? (Rol ve görev dağılımında cinsiyet bir etken midir?)
Çocuk bakımı ve yetiştirilmesi kimin veya kimlerin görevidir? (Cinsiyet bu noktada ne kadar belirleyicidir?)
Aile içi şiddet kavramı sizin için ne ifade etmektedir?
Namus kavramı sizin için ne ifade ediyor? (Namusun cinsiyetle veya cinsellikle ilgisi var mıdır?)
Erkeğin, kadın (eş, sevgili, flört) hayatı üzerinde keyfi bir kısıtlama, denetleme ve müdahale hakları var mıdır?
Yeterli maddi kazanca sahip olamayan erkek aile içerisinde ezilir mi? (Maddi gelir erkek için bir güç aracı mıdır?)
Çalışan ve çalışmayan (maddi özgürlüğe sahip olan veya olmayan) kadının sorunlarla mücadele etme yöntemlerinde ekonomik durum belirleyici bir etken midir?
Aile içerisinde alınacak kararlarda son sözü kim söyler, kararlar kime göre alınmalıdır?
Size göre saygı nedir? (Saygının cinsiyet ve yaş ile ilgili var mıdır?)
Ev hanımı ve çalışan kadınlar arasında annelik rolünde bir farklılık var mıdır?(Annelik rolü ve sorumlulukları kadının çalışması veya çalışmaması durumuna göre değişim gösterir mi?)

3.3.2. Pilot Çalışma

Araştırmada kullanılan ölçek ilgili literatürün taranması sonrasında 39 taslak maddeden oluşacak biçimde hazırlanmıştır. Literatür taramasında ilgili konuyu ele alan ölçekler incelenmiş, kapsam bakımından çalışmanın amacına uygun bir ölçek bulunamadığı için yeni bir ölçek oluşturulmuştur (Bayar vd, 2018:58-65; Koç vd, 2017:284-297; Bola, 2013:19; Eşli vd, 2015:60; Kadılar, 2012). Asıl çalışma Bartın İlinde gerçekleştirileceği için pilot çalışmada katılımcıların yaşları dikkate alınarak Y ve Z kuşağından olmalarına özen gösterilmiş ve Ankara'nın Elmadağ ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı katılımcıların bulundukları yere giderek anket formunu doldurmaları rica etmiş ve pilot çalışmanın uygulaması gerçekleştirilmiştir. Formu doldurmadan önce pilot çalışmaya katılan katılımcılara uygulamanın amacı, kendilerinden beklenenler ve verilerin gizliliği konusunda kısa bir bilgilendirme yapılmıştır. Y ve Z kuşaklarından oluşan 95 kişilik örnekleme gerçekleştirilen pilot çalışmada kuşaklara geleneksel aile değerlerinin yer aldığı önermelere ne ölçüde katıldıkları soruları yer almıştır.

Anket formu iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm katılımcıların bilgilerinin (sosyo-demografik) yer aldığı sorulardan oluşurken, ikinci bölüm katılımcıların aile değerlerine bakışını saptamayı amaçlayan 5'li Likert Tipi sorulardan oluşmaktadır. Likert tipinde maddelere; 1. Kesinlikle Katılıyorum, 2. Katılıyorum, 3. Kararsızım, 4. Katılmıyorum ve 5 Kesinlikle Katılmıyorum şeklinde oluşturulmuştur. Tablo 3.1'de verilmiştir. Ayrıca anket formunda 3 adet demografik soru yer almaktadır.

Tablo 3.2. Geleneksel aile değerleri ölçeği anket formu

Ölçekte yer alan ifadelerle dair düşüncelerinizi belirtiniz.	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Aile içi şiddete maruz kalan kadın sessiz kalmalıdır.					
Erkeğin attığı bir tokat şiddet sayılmaz.					
Aile içerisinde görev dağılımı cinsiyete göre yapılmalıdır.					
Ailenin namusunu kadın temsil eder.					
Çocuk sahibi olmak aile içi şiddet ve geçimsizliğe son					

verir.					
Her insan aile kurmak zorundadır.					
Sadece dini nikah aile olmak için yeterlidir.					
Çocuk sahibi olmak aile bağlarını güçlendirir.					
Aile kurmada bekaret önemli bir olgudur.					
Eğitim düzeyi aile içerisinde sahip olunan statüyü etkiler.					
Aile bireyleri en yaşlı üyenin sözünden çıkmamalıdır.					
Akraba evlilikleri aileyi güçlendirir.					
Evin maddi giderleri erkeğin sorumluluğundadır.					
Erkek evde otoriter olmalıdır.					
Erkek gerek gördüğünde kadının sosyal hayatını sınırlandırabilir.					
Erkek kadın üzerinde otorite kurmalıdır.					
Evin reisi erkektir.					
Evde erkeğe hizmet edilmelidir.					
Evde alınan kararlarda son sözü erkek söyler.					
Gelecek için yatırım yapmak sadece erkeğin görevidir.					
Çocuk sahibi olma kararını erkek tek başına alamaz.					
Kadın çalışsa bile ev işlerinden sorumludur.					
Çocuk bakımı annenin görevidir.					
Temizlik ve yemek gibi ev içi işler kadının görevidir.					
Çocuklara davranış eğitimi anne vermelidir.					
Kadın, ev işlerine vakit ayıramayacağı işlerde çalışmamalıdır.					
Çocukların duygusal sorunları ile anne ilgilenmelidir.					
Kadın erkeğin soyadını taşımalıdır.					
Evlilikte kadın erkekten küçük yaşta olmalıdır.					
Farklı inanca sahip erkek ve kadın evlenmemelidir.					

Pilot uygulamanın faktör analizinde verilerin faktör analize uygunluğu test eden K.M.O (Kaiser Mayer Olkin) ve Barlett Testi yapılmıştır. KMO: 0.78, Bartlett Test: 5469,462 olarak bulunmuştur. Bartlett test değerleri sonucun anlamlı olduğunu, değişkenler arasında anlamlı ilişki olduğunu göstermektedir. KMO değerinin 1.00'a yakın olması elde edilen verilerin faktör analizi için elverişli olduğunu gösterirken, 0,50'nin altında olması verilere faktör analizi yapmanın uygun olmayacağını belirtmektedir. Barlett testi değeri ise değişkenlerin birbirleri ile korelasyon gösterip göstermediğini test eder. Elde edilen p değeri 0,10 veya yüksek olması bu verilere faktör analizi yapılmasının uygun olmayacağı anlamına gelmektedir (Büyüköztürk, 2002:471-475). Oluşan faktörler arasında bağ olduğu biçiminde yorumlama yapıldığı için faktör analizi uygulamasında varimax döndürme –rotasyon-

metodu kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçekte bulunan 39 maddeden 9'u birden fazla faktöre yüklendiği (katsayılar arasında fark < 0,1), görülmüş bazı maddelerinde en yüksek oranda yüklendiği faktöre 0,30'dan düşük bir değerde yüklendiği görülmüştür. Bu durum ilgili maddelerin tek bir faktöre bağlı olamayacağını gösterdiği için maddeler ana ölçekten, anket formundan kaldırılmıştır. Uygulanan maddelerin listesi ve faktör yükleri Tablo 3.3.'de verilmiştir.

Tablo 3.3. Geleneksel Aile Değerleri Ölçeğinin Varimax Döndürme Sonrası Yük Değerleri

Ölçekte yer alan ifadelere dair düşüncelerinizi belirtiniz.	1.Faktör	2. Faktör	^3.Faktör	4.Faktör
Aile içi şiddete maruz kalan kadın sessiz kalmalıdır.	0,594			
Erkeğin attığı bir tokat şiddet sayılmaz.	0,952			
Aile içerisinde görev dağılımı cinsiyete göre yapılmalıdır.	0,498			
Ailenin namusunu kadın temsil eder.	0,827			
Çocuk sahibi olmak aile içi şiddet ve geçimsizliğe son verir.	0,582			
Her insan aile kurmak zorundadır.	0,566			
Sadece dini nikah aile olmak için yeterlidir.	0,978			
Çocuk sahibi olmak aile bağlarını güçlendirir.	0,967			
Aile kurmada bekaret önemli bir olgudur.	0,929			
Eğitim düzeyi aile içerisinde sahip olunan statüyü etkiler.	0,878			
Aile bireyleri en yaşlı üyenin sözünden çıkmamalıdır.	0,978			
Akraba evlilikleri aileyi güçlendirir.	0,929			
Evin maddi giderleri erkeğin sorumluluğundadır.		0,929		
Erkek evde otoriter olmalıdır.		0,580		
Erkek gerek gördüğünde kadının sosyal hayatını sınırlandırabilir.		0,585		
Erkek kadın üzerinde otorite kurmalıdır.		0,948		
Evin reisi erkektir.		0,958		
Evde erkeğe hizmet edilmelidir.		0,960		
Evde alınan kararlarda son sözü erkek söyler.		0,954		
Gelecek için yatırım yapmak sadece erkeğin görevidir.		0,950		
Çocuk sahibi olma kararını erkek tek başına alamaz.		0,953		
Kadın çalışsa bile ev işlerinden sorumludur.			0,651	
Çocuk bakımı annenin görevidir.			0,665	
Temizlik ve yemek gibi ev içi işler kadının görevidir.			0,699	

Çocuklara davranış eğitimi anne vermelidir.			0,556	
Kadın, ev işlerine vakit ayıramayacağı işlerde çalışmamalıdır.			0,601	
Çocukların duygusal sorunları ile anne ilgilenmelidir.			0,782	
Kadın erkeğin soyadını taşımalıdır.				0,859
Evlilikte kadın erkekten küçük yaşta olmalıdır.				0,758
Farklı inanca sahip erkek ve kadın evlenmemelidir.				0,754

30 madde döndürmeden sonraki toplam varyansın %76,928'ini açıklayan dört faktör altında toplanmıştır. Birinci faktörde varyansın %29,217'sini açıklayan 12 madde toplanmıştır. İkinci faktör varyansın %26,352'sini açıklamış ve 9 maddeden oluşmuştur. Üçüncü faktör varyansın % 13,360'ını açıklamıştır ve 6 maddeden oluşmuştur. Son olarak dördüncü faktör varyansın %7,998'ini açıklamıştır ve 3 maddeden oluşmaktadır.

Geleneksel aile yapısı ve değerleri faktörünü oluşturan on iki maddenin güvenilirliği Cronbach Alfa değeri; 0,950 olarak, Geleneksel ailede erkek değerleri faktörünün güvenilirliği 0,980 olarak, Geleneksel ailede kadın değerleri faktörünün güvenilirliği 0,831 olarak ve geleneksel ailede evlilik değerleri faktörünün güvenilirliği 0,881' olarak bulunmuştur. Faktörlerin Cronbach Alfa değerleri 0,945 olarak bulunmuştur. Bu değerlerin 0,70'den fazla olması ölçeğin güvenilir olduğu anlamını göstermektedir (Büyüköztürk, 2002:471-475).

Sonuç olarak, yapılan pilot çalışma neticesinde ölçekte yer alan maddelerin pilot uygulamaya katılan bireyler tarafından anlaşıldığı, doğru bir şekilde tepki verildiği ve verilen cevapların tutarlı olduğu görülmüştür. Bu nedenle ölçek maddelerinde tekrar bir gözden geçirmeye ihtiyaç duyulmamıştır. Ölçeğin birinci boyutuna yüklenen on iki madde içerik ve anlam bakımından dikkate alınarak birinci boyutun "Geleneksel Aile ve Değerleri" olarak isimlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür. İkinci boyuta yüklenen dokuz madde içerik ve anlam bakımından dikkate alınarak ikinci boyutun "Geleneksel Ailede Erkek Değerleri" biçiminde isimlendirilmesi uygun görülmüştür. Üçüncü boyuta yüklenen altı madde içerik ve anlam bakımından dikkate alınarak " Geleneksel Ailede Kadın Değerleri" biçiminde isimlendirilmesi uygun görülmüştür. Son olarak dördüncü boyuta yüklenen üç madde içerik ve anlam bakımından dikkate alınarak " Geleneksel Ailede Evlilik Değerleri" biçiminde isimlendirme yapılmıştır. Böylece otuz maddeden oluşan geçerliği ve

güvenirliği test edilmiş bir ölçek geliştirilerek asıl uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak ölçek geliştirilmiş ve yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Anketin geliştirilme aşamasında ilgili literatür incelenmiş, kategoriler ve temalar dahilinde kodlar oluşturularak bir soru havuzu ortaya çıkartılmıştır. Bu soru havuzunda yer alan sorular ilgili konularda uzmanların önerisi ile düzenlenmiş, sorulara eklemeler ve çıkartmalar yapılmış bazı sorular yapılandırılarak ankete dâhil edilmiştir. Bu sayede anket formunun uygulanabilir hali oluşturulmuştur. Anket formu dört alt boyuttan oluşmaktadır.

1. Geleneksek Aile Yapısı ve Değerleri Alt Boyutu: On iki maddeden oluşan bu alt boyuttan yüksek puan alınması katılımcıların geleneksek geleneksel aile değerlerine yüksek oranda katıldıklarını ve daha olumlu bir bakışa sahip olduklarını göstermektedir.
2. Geleneksek Ailede Erkek Değerleri Alt Boyutu: Dokuz maddeden oluşan bu alt boyuttan yüksek puan alınması katılımcıların geleneksel toplum ve ailelerde erkeğe yüklenen rollere karşı daha olumlu bir bakış açısına sahip olduklarını göstermektedir.
3. Geleneksek Ailede Kadın Değerleri Alt Boyutu: Altı maddeden oluşan bu alt boyuttan yüksek puan alınması katılımcıların geleneksel toplum ve ailelerde kadına yüklenen rollere ve görevlere karşı daha olumlu bir bakış açısına sahip olduklarını göstermektedir.
4. Geleneksek Ailede Evlilik Değerleri Alt Boyutu: Üç maddeden oluşan bu alt boyuttan yüksek puan alınması geleneksel geleneksel evlilik değerlerine karşı olumlu bir bakışa sahip olunduğu anlamına gelmektedir.

Anketler, Bartın ili içerisinde yaşayan Y ve Z kuşağı katılımcılar ile yüz yüze görüşme yolu ile uygulanmıştır. Anket uygulama yapılmadan önce potansiyel katılımcılara anket hakkında bilgilendirme yapılmış, uygulama sebebi, içeriği açıklanmıştır. Anket çalışmasının tamamen gönüllölük esaslı olduğu belirtilmiş ve tüm katılımcılar kendi istekleri ile ankete katılmışlardır. Katılımcılardan alınan cevaplar doğrudan araştırmacı tarafından anket formlarına işlenmiştir.

Görüşmeler Bartın ili içerisinde yaşayan Y ve Z kuşağı katılımcılar ile gerçekleşmiştir. Görüşmelerde katılımcılar görüşme hakkında bilgilendirilmiş, yarı yapılandırılmış görüşme için randevular alınmış ve belirlenen tarihlerde görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.3.3. Geleneksel Aile Değerleri Ölçeğinin Geliştirilmesi

Nicel veriler elde etmek amacı ile araştırma kullanılan ölçek için gerekli geliştirme işlemleri yapılmıştır.

3.3.4.Örneklemin Uygunluğunun Ölçülmesi

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (K.M.O.) değeri, değişkenler tarafından oluşturulan ortak varyans miktarını belirlemektedir. KMO değerinin 1.00'a yakın olması elde edilen verilerin faktör analizi için elverişli olduğunu gösterirken, 0,50'nin altında olması verilere faktör analizi yapmanın uygun olmayacağını belirtmektedir. Barlett testi değeri ise değişkenlerin birbirleri ile korelasyon gösterip göstermediğini test eder. Elde edilen p değeri 0,10 veya yüksek olması bu verilere faktör analizi yapılmasının uygun olmayacağı anlamına gelmektedir (Büyüköztürk, 2002:471-475).

Çalışmamızda Kaiser-Meyer-Olkin (K.M.O.) değerine bakıldığında elde edilen değer (0,924>0,50) 0,50'nin üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum K.M.O. ölçütüne göre “iyi” olarak değerlendirilmektedir. Yani örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 3.4. KMO ve Barlett testi sonuçları

Küresel Barlett testi	Ki-kare Değeri	8217,492
	Serbestlik Derecesi	435
	Önem Düzeyi (p)	0,000
K.M.O		0,924

3.3.5.Geçerlilik Çalışmaları

Ölçeğin geçerliliği, kapsamı ve yapı geçerliliği olmak üzere iki farklı yolla test edilmiştir.

Kapsam Geçerliliği

Kapsam geçerliliği ile ilgili çalışmalarda uzman görüşlerine başvurulmuştur. Alanlarında uzman olarak çalışan sosyolog ve sosyal bilimciler Geleneksel Aile Değerleri Ölçeğini bütün olarak incelemiş, tavsiyelerde bulunmuşlardır. Tavsiyeler ışığında düzeltmeler yapıldıktan

sonra tekrar uzman görüşlerine sunulmuş ölçeğin kullanılabilecek niteliğe sahip olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir.

Yapı Geçerliliği

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla son halinde yer alan maddelere Temel Bileşenler Analizi-TBA (Principal Component Analysis) yapılmış ve öz değerleri (eigen value) birin üzerinde olan dört faktör altında toplandığı görülmüştür. Birbirinden olabildiğince bağımsız faktörlere ulaşabilmek için faktör analizi uygulamasına varimax dik döndürme metodu kullanılarak devam edilmiştir. Faktör yük değerleri 0.30'un altında olan ve birden fazla faktöre girip aralarındaki faktör yük değer farkları 0.10 ve daha az olan maddeler de elenerek analiz 30 madde ile sürdürülmüş ve tekrarlanan rotasyonlar sonucunda ölçekteki alt boyutların bir tanesinde 12, bir tanesinde 9, bir tanesinde 6 ve birinde 3 madde bulunan dört faktör altında toplandığı görülmüştür. Faktörler madde içerikleri dikkate alınarak Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri, Geleneksel Ailede Erkek Değerleri, Geleneksel Ailede Kadın Değerleri ve Geleneksel Ailede Evlilik Değerleri olarak isimlendirilmiştir. Birinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri 0.508 ile 0.865 arasında, ikinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri 0.350 ile 0.779 arasında, üçüncü faktörde yer alan maddelerin yük değerleri 0.396 ile 0.723 arasında ve dördüncü faktörde yer alan maddelerin yük değerleri 0.468 ile 0.623 arasında değişmektedir. Dört ana faktörün yük değerleri aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 3.5. Aile değerlerine bakışı saptama ölçeği faktör yapısı sonuçları

Maddeler	Döndürme Sonrası Yük Değerleri
Aile Yapısı ve Değerleri	
Aile içi şiddete maruz kalan kadın sessiz kalmalıdır.	0,865
Erkeğin attığı bir tokat şiddet sayılmaz.	0,777
Aile içerisinde görev dağılımı cinsiyete göre yapılmalıdır.	0,726
Ailenin namusunu kadın temsil eder.	0,664
Çocuk sahibi olmak aile içi şiddet ve geçimsizliğe son verir.	0,590
Her insan aile kurmak zorundadır.	0,665
Sadece dini nikah aile olmak için yeterlidir.	0,542
Çocuk sahibi olmak aile bağlarını güçlendirir.	0,803
Aile kurmada bekaret önemli bir olgudur.	0,508

Eğitim düzeyi aile içerisinde sahip olunan statüyü etkiler.	0,529
Aile bireyleri en yaşlı üyenin sözünden çıkmamalıdır.	0,717
Akraba evlilikleri aileyi güçlendirir.	0,527
Geleneksel Ailede Erkek Değerleri	
Evin maddi giderleri erkeğin sorumluluğundadır.	0,703
Erkek evde otoriter olmalıdır.	0,702
Erkek gerek gördüğünde kadının sosyal hayatını sınırlandırabilir.	0,671
Erkek kadın üzerinde otorite kurmalıdır.	0,779
Evin reisi erkektir.	0,764
Evde erkeğe hizmet edilmelidir.	0,575
Evde alınan kararlarda son sözü erkek söyler.	0,740
Gelecek için yatırım yapmak sadece erkeğin görevidir.	0,746
Çocuk sahibi olma kararını erkek tek başına alamaz.	0,350
Geleneksel Ailede Kadın Değerleri	
Kadın çalışsa bile ev işlerinden sorumludur.	0,688
Çocuk bakımı annenin görevidir.	0,723
Temizlik ve yemek gibi ev içi işler kadının görevidir.	0,688
Çocuklara davranış eğitimi anne vermelidir.	0,580
Kadın, ev işlerine vakit ayıramayacağı işlerde çalışmamalıdır.	0,541
Çocukların duygusal sorunları ile anne ilgilenmelidir.	0,396
Geleneksel Ailede Evlilik Değerleri	
Kadın erkeğin soyadını taşımalıdır.	0,623
Evlilikte kadın erkekten küçük yaşta olmalıdır.	0,575
Farklı inanca sahip erkek ve kadın evlenmemelidir.	0,468

Geleneksel Aile değerleri ölçeğinin bütünü ile alt ölçek puanları arasındaki korelasyon değerleri hesaplanmış, “Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri” ile “Geleneksel Ailede Erkek Değerleri” arasındaki korelasyon değeri 0.583, “Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri” ile “Geleneksel Ailede Erkek Değerleri” arasındaki korelasyon değeri 0.645, “Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri” ile “Geleneksel Aile Evlilik Değerleri” arasındaki korelasyon değeri 0.524, “Geleneksel Ailede Erkek Değerleri” ile “Geleneksel Ailede Kadın Değerleri” arasındaki korelasyon değeri 0.720, “Geleneksel Ailede Erkek Değerleri” ile “Geleneksel Ailede Evlilik Değerleri” arasındaki korelasyon değeri 0.557, “Geleneksel Ailede Kadın Roller,” ile “Geleneksel Ailede Evlilik Değerleri” arasındaki korelasyon değeri 0.558, olarak bulunmuştur. Alt boyutların toplam puanla korelasyonları hesaplandığında, geleneksel aile yapısı ve değerleri ile 0.824; geleneksel ailede erkek değerleri ile 0.903; geleneksel ailede kadın değerleri ile 0.708 düzeyinde ilişkiye sahip oldukları görülmüştür (Tablo 3.3). Bu bağlamda, toplam puanlara ilişkin korelasyonlar incelendiğinde geleneksel aile değerleri

ölçeğinin ölçmek istenilen özellikleri ölçmekte olduğu söylenebilir. Alt boyutların toplam puanla korelasyonlarının yüksek olması da dört alt boyutun geleneksel aile değerleri ölçeğinde bulunması gereken özelliklerin alt boyutları olduğunu göstermektedir (Kara, 2007:87-90).

Tablo 3.6. Geleneksel aile değerleri ölçeği ve alt ölçekler arasındaki korelasyon değerleri

	Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri	Geleneksel Ailede Erkek Değerleri	Geleneksel Ailede Kadın Değerleri	Geleneksel Ailede Evlilik Değerleri
Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri	1**			
Geleneksel Ailede Erkek Değerleri	0,583**	1**		
Geleneksel Ailede Kadın Değerleri	0,645**	0.720*	1**	
Geleneksel Ailede Evlilik Değerleri	0,524**	0.557**	0.558**	1**
Geleneksel Aile Değerleri Ölçeği	0.824**	0.903**	0.708**	1**

** p<0.01, * p<0.05

3.3.6. Güvenilirlik Çalışması

Ölçeğin güvenilirliği, Cronbach alfa değerleri hesaplanarak elde edilmiştir. Geleneksel aile değerleri ölçeğinin bütününe ilişkin hesaplanan Cronbach Alfa değeri 0.942 olarak bulunurken, alt ölçeklere ilişkin Cronbach Alfa değerleri; “Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri” alt boyutunda 0.910, “Geleneksel Ailede Erkek Değerleri” alt boyutunda 0.875, “Geleneksel Ailede Kadın Değerleri” alt boyutunda 0.867 ve “Geleneksel Ailede Evlilik Değerleri” alt boyutunda 0.443 olarak belirlenmiştir (Tablo 3.4.) Hem alt ölçekler hem de testin bütününe ilişkin elde edilen güvenilirlik kat sayılarının yüksek olduğu görülmektedir. Bu değerlerin yüksek olması ADÖ’nün çalışmada kullanılabilecek güvenilirliğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.7. Geleneksel aile değerleri ölçeğinin bütünü ile alt ölçeklerine ait cronbach alfa güvenilirlik değerleri

	Madde sayısı	Ortalama	SS	Güvenirlik
--	--------------	----------	----	------------

				katsayıları
Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri	12	56,657	5,442	0,910
Geleneksel Ailede Erkek Değerleri	9	38,145	7,657	0.875
Geleneksel Ailede Kadın Değerleri	6	25,704	4,724	0.867
Geleneksel Ailede Evlilik Değerleri	3	12,324	2,516	0.433
Geleneksel Aile Değerleri Ölçeği	30	132,831	17,315	0.942

3.4. Veri Değerlendirme Tekniği

Araştırmada kullanılan nicel yöntem olan anket uygulaması elde edilen veriler IBM SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 22 paket program ile çözümlenmiş ve analiz edilmiştir. Anket formunun ilk bölümünde yer alan sosyo-demografik bilgilerden oluşan kısımdaki veriler SPSS programına aktarıldıktan sonra görüşmecilerin verileri Y kuşağı ve Z kuşağı biçiminde ayrıştırılmış ve analiz edilmiştir.

İkinci kısım olan Likert Tipi maddeler SPSS programına aktararak verilerin analizleri gerçekleştirilmiştir. Analizler öncesinde verilerin güven ve geçerlilik için gerekli testlerin yapılması kararlaştırılmıştır. SPSS programından yararlanılarak KMO ve Barlett testi gerçekleştirilmiş, Ki-kare Değeri, Serbestlik Derecesi, Önem Düzeyi (p) elde edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla Temel Bileşenler Analizi-TBA (Principal Component Analysis) yapılmıştır. Aynı zamanda ölçeğin güvenilirliğinin saptanması amacıyla Cronbach Alfa değerleri hesaplanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Değer, kuşak ve toplumsal değişim kavramları ayrı ayrı sosyoloji literatüründe yer edinmiş olsalar da birbirleri ile olan ilişkileri de göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Önceki bölümlerde değer olgusu ve aile değerlerinin toplumsal yaşam ve birey açısından öneminden bahsedilmiştir. Değer olgusunu kavrayabilmek ve değer değişimini öngörebilmek için kuşak perspektifi önemine değinilmiştir. Bulgular yorumlanırken değer değişimi kuşak perspektifinden bakılarak yorumlanmıştır.

4.1.Araştırmanın Nitel bulguları

Bu bölümde katılımcılar ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgular ilgili literatür ile verilecektir.

4.1.1.Yarı Yapılandırılmış Görüşme Örneklerinin Sosyo-demografik Özellikleri

Aşağıdaki tablolarda görüşmecilerin ait oldukları kuşak, yaş, cinsiyet bilgileri; aile tipi ve ailede karar mekanizması katılımcıların kendi beyanları doğrultusunda oluşturulmuştur.

Tablo 4.1. Yarı yapılandırılmış görüşme katılımcılarının sosyo-demografik bilgileri

Katılımcı Kodu	Yaş	Cinsiyet	Aile Tipi	Katılımcı Kodu	Yaş	Cinsiyet	Aile Tipi
Z1	14	Kadın	Çekirdek Aile	Y1	23	Erkek	Çekirdek Aile
Z2	14	Erkek	Çekirdek Aile	Y2	26	Erkek	Çekirdek Aile
Z3	16	Erkek	Çekirdek Aile	Y3	39	Erkek	Geniş Aile
Z4	20	Erkek	Çekirdek Aile	Y4	28	Kadın	Çekirdek Aile
Z5	19	Kadın	Çekirdek Aile	Y5	31	Kadın	Çekirdek Aile
Z6	19	Erkek	Çekirdek Aile	Y6	34	Kadın	Dağılmış Aile
Z7	20	Erkek	Dağılmış Aile	Y7	30	Erkek	Dağılmış Aile
Z8	21	Kadın	Geniş Aile	Y8	29	Kadın	Çekirdek Aile
Z9	20	Kadın	Çekirdek Aile	Y9	27	Erkek	Çekirdek Aile
Z10	18	Kadın	Çekirdek Aile	Y10	39	Kadın	Çekirdek Aile
Z11	17	Kadın	Çekirdek Aile	Y11	25	Erkek	Geniş Aile
Z12	17	Erkek	Çekirdek Aile	Y12	29	Kadın	Çekirdek Aile
Z13	15	Erkek	Çekirdek Aile	Y13	37	Kadın	Çekirdek Aile
Z14	15	Kadın	Çekirdek Aile	Y14	40	Erkek	Geniş Aile
Z15	17	Kadın	Geniş Aile	Y15	33	Erkek	Geniş Aile
Z16	19	Erkek	Çekirdek Aile	Y16	26	Kadın	Çekirdek Aile

Y kuşağı ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler 8 kadın, 8 erkek olmak üzere toplamda

16 katılımcı ile gerçekleşmiştir. Görüşmecilerin 10'u çekirdek aile yapısına, 4'si geniş aile yapısına ve 2'si dağılmış aile yapısına sahiptir.

Z kuşağı ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler 8 kadın, 8 erkek olmak üzere toplamda 16 katılımcı ile gerçekleşmiştir. Görüşmecilerin 13'ü çekirdek aile yapısına, 2'si geniş aile yapısına ve 1'i dağılmış aile yapısına sahiptir.

4.1.2. Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri

Şiddet

Şiddet bireyin temel hak ve özgürlüklerine yapılmış bir saldırıdır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı olarak ortaya çıkan kadına yönelik şiddet, eşit olmayan güç ilişkilerinde kadının ezilen bir konumda yer almasına neden olmaktadır. Kadına yönelik şiddetin özellikle aile içinde gerçekleşen yönü ataerkil toplumlarda sık karşılaşılan ve özel alanda gerçekleştiğinden dolayı gizli tutulan, üzeri örtülen bir durumdur (Akkaş ve Uyanık, 2016:32). Kadına yönelik şiddetin birçok farklı türü ve boyutu bulunmaktadır. En sık karşılaşılan şiddet türleri; fiziksel şiddet, sözlü veya psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddettir. Ataerkil toplumlarda erkek egemenliği kadın üzerinde kontrol sahibi olunabilmesi için şiddeti meşrulaştıran bazı değerlere sahiptir. Erkeğin kadın üzerinde tahakküm kurması, sınırlandırması ve gerek gördüğünde cezalandırması özellikle ataerkil toplumlarda toplumun dayattığı erkek rollerinden bir tanesidir (Uluocak vd, 2014). Z kuşağı katılımcılarından K.Z.7 toplumsal erkek şiddetinde toplum etkisini şu şekilde ifade etmiştir;

“Kadına yönelik şiddet hayatım boyunca kınadığım bir durumdur. Kendi ailemde de çok fazla şahit oldum ve nefret ederim. Şiddetin her türüsüne karşıyım ama kadına yönelik şiddette daha hassasım. Ataerkil bir toplumda yaşıyoruz ve bu normleştirilmiş bir halde kendimden bile korkuyorum acaba ileride ben de böyle davranır mıyım diye. Bilinçaltımda yatan erkeklik bir gün canlanıp ben de kadına şiddet uygular mısın diye düşünmeden edemiyorum.” Z.7

Ataerkil toplumlarda cinsiyet temelinde gerçekleşen güç ilişkisi erkeğin kadının üstünde hâkimiyet kurmasını, onu yönetmesini ve gerekirse bastırmasını meşrulaştırmaktadır. Cinsiyet temelinde şekillenen rollerinde erkeklerin ve kadınların uymaları gereken belirli davranış kalıpları bulunmaktadır (Bourdieu, 2015:23). Bu davranış kalıplarının dışına

çıkılması toplumda erkek veya kadının ayıplanmasına, dışlanmasına neden olabilmektedir . Z kuşağı katılımcılarının şiddet olgusuna karşı genel yaklaşımları ve şiddetin ikili ilişkilere etkisine karşı düşünceleri ise şu şekildedir;

“Şiddetin ilki sonu yoktur. Kadınların her anlamda ezildiği, yerildiği bir toplumda ailenin içerisine kadar giren sözlü şiddeti küçümsemek bile doğru değil, insanın ruhunda derin tahribatlara yol açabilir. Bu yüzden şiddetin türü boyutu fark etmeksizin karşılaşılan şiddet bir ilişkiyi bitirmek için yeterlidir.” Z.16

“Şiddet asla küçümselemeyecek bir şeydir, bağırarak, itmek veya bir tokat eğer ortada bir şiddet var ise mutlaka ortadan kaldırılmalıdır. Ya şiddetin son bulması için eşler oturup konuşmalı ya da o ilişki son bulmalıdır. Pişmanlık duygusu şiddet uygulayan insanda varsa ve bir daha şiddet gibi bir durum ile karşılaşılmayacaksa ilişki devam edebilir.” Z.10

Aynı şekilde şiddet olgusuna Y kuşağından bireylerin aynı soruya verdikleri bazı cevaplar ise şu şekildedir:

“Asıl şiddet saygısızlıktır. Özsaygısını kaybeden bir insan her türlü şiddeti karşısındakine uygulamaktan çekinmez. Bunu yapan bir insan da yalnız kalmayı, terk edilmeyi hak etmiş demektir.” Y.1

“Şiddet durumunda eşler karşılıklı olarak oturup ciddi bir şekilde bunu konuşmalıdır. Öncelikle destek ve tedavi yollarına başvurulmalıdır. Eğer ki uzman yardımlarına rağmen şiddet devam ediyorsa yapılacak tek şey yolların ayrılmasıdır.” Y.3

“Şiddet boyutu önemli olmadan boşanma için yeterlidir. Zaten bir insan şiddet gösteriyorsa çocukluğunda da şiddete şahit olmuş demektir ve psikolojik sorunları vardır. Şiddet yayılan bir olgudur, eğer şiddete sessiz kalırsa eşlerden çocuklara, çocuklardan akranlarına dağılacaktır. Şiddet ilk karşılaşıldığı yerde son bulması gereken bir olaydır.” Y.8

“Kadına yönelik şiddetin temel nedenin düzgün bir aile yapısından gelmemek, kötü örnek modellerle yaşamış olmak, yeterli ilginin görülmemesinden kaynaklandığını düşünüyorum. Çocukların rol modelleri öncelikle kendi ailesidir. Ailesi içinde şiddet görmüş, annesine şiddet uygulandığına şahit olmuş bir birey ilerleyen yaşlarında başka bir kadına şiddet uygulamaktan çekinmeyecektir. Kendi içinde kadına şiddet uygulanmasını normalleştirmiş olabilir. Genel olarak Türkiye de aile yapısı ataerkil olduğu için kadınların bir eşya ya da bir mal gibi sahip olabileceğini düşündükleri kanısındayım. Fakat yıllar sonra karşılaşılmış tek bir tokat boşanma nedeni olmamalı, altında yatan birçok duygusal neden olabilir. Eğer sorun konuşulup paylaşılsa elbette bir daha şiddet ile karşılaşılmaz.” Y.14

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında her iki kuşak katılımcılarının da şiddet karşısında negatif tutuma sahip oldukları görülmektedir. Benzer düşünce ve bakışlara sahip olsalar da iki kuşağın bakışlarının bir noktada farklılık gösterdiği söylenebilir. Z kuşağı katılımcıları ataerkil sistemin bireyler üzerindeki dayatmalarını ve davranış kalıplarını vurgulayarak düşüncelerini aktarmaktadır. Elde edilen kodlara bakıldığında da Z kuşağı katılımcıların şiddet olgusunu “kesin bir biçimde son bulması gerek bir durum” olarak değerlendirirken, Y kuşağı katılımcıları bu noktada daha yapıcı ifadeler kullanmıştır. Y kuşağı katılımcılarının

bir bölümü şiddet durumunda eşlerin profesyonel destek almaları durumunda ilişkilerin devam edeceğini savunmaktadır.

Namus Kavramı

Topluma katılım gerçekleştiği andan itibaren yeni doğan birey toplum tarafından belirlenmiş olan cinsiyet kalıpları ile karşılaşmaktadır. Toplumda var olabilmesi için karşılaştığı bu cinsiyet kalıplarını öğrenmek ve içselleştirmek zorundadır (Connell, 1998:47). Bireyin sahip toplumda sahip olduğu statü toplumun belirlediği cinsiyet kalıplarınca şekillenmektedir. Toplumun bireye dayattığı erkeklik ve kadınlık rollerine uyum gösteremeyen birey içinde bulunduğu toplum ile uyum sorunu yaşayabilir, dışlanabilir veya ötekileştirilebilir (Kalav, 2012:151).

Namus, kelime olarak “toplumsal değerlere, ahlak kurallarına bağlı olmak” anlamına geliyor olsa da toplumsal cinsiyet olgusu ve erkek egemen toplum anlayışının müdahaleleri ile farklı bir anlam kazanarak cinsiyet ve cinsellikle ilişkilendirilmiştir (Kalav, 2012:151). Toplumsal cinsiyetin belirleyici etkisi ile namus kavramı cinsiyet ve cinsellik ile ilgili bir kavram olarak aktarılmıştır. Cinsiyetler arasındaki hiyerarşinin bir etkisi olan namus algısı özellikle ataerkil toplumlarda kadının hiyerarşik düzende erkekten alt bir konumda yer almasına yol açmıştır. Bu durum kadının cinselliğinin “namussuzluk” olarak algılanmasına ve bir utanç kaynağı olmasına neden olmuşken, erkeğin cinselliğinin namus kavramı ile ilgili bir durum olmadığı algısını ortaya çıkartmıştır. Günümüzde namus kavramına bakışın nasıl bir boyut kazandığını, namusun olgusunun birey üzerinde bir etkisi olup olmadığını anlamak amacıyla katılımcılara “Namus sizin için neyi ifade ediyor?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların namus kavramına ilişkin düşünceleri saptandıktan sonra “Namusun cinsiyetle veya cinsellikle ilgisi var mıdır?” sorusu yöneltilerek toplumsal cinsiyet ile belirlenmiş olan namus olgusuna karşı katılımcıların düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların namus kavramına yönelik ifadeleri aşağıda verilmiştir.

“Namus insanların birbirlerine karışmak için uydurdıkları bir kavramdır. Arka planı, uygulanabilirliği olmayan, herkesin farklı anlamda yorumladığı, milletin birbirini kısıtlamak, karışmak için uydurduğu bir bahanedir namus. İnsan kendi yaptıklarından sorumludur, diğerlerini ilgilendirmez. Ne cinsellikle ne de cinsiyet ile alakalı değildir.” Z.8.

“Namus herkesin dilinde olan ve anlamı kaybolmuş, yozlaşmış bir kavram. Ben namussuz bir insanım çünkü namus deyince aklıma kadın bedeni geliyor ve namusla ilgili bütün anlamları kadın üzerine yüklediler. Ben bir erkek olarak namus yükümlülüğü taşıdığımı inanmıyorum.

Eğer toplumu ve dayattığı cinsiyetçi namus olgusunu göz ardı edecek olursak, namus; insanın doğru olanı yapmasıdır. Hırsızlık yapma, yalan söyleme, hak yeme bunlar doğru olan şeyler ve namusu bunlar ile ilişkilendirmeliyiz basit cinsellikle değil. Cinselliği namus ile pekiştirenler ahlak bekçiliği yapmak için, millete karışmak için bahane arayan insanlardır.” Z.14.

Katılımcı Z13 ve Z15’in ifadelerine bakıldığında namus kavramının toplumsal boyutuna vurgu yapıldığı görülmektedir. Z kuşağından diğer katılımcılarının da ifadeleri değerlendirildiğinde Z kuşağı katılımcılar namus kavramının ataerkil düzende erkeğin kadın üzerinde kurduğu tahakkümün farklı bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. Aynı şekilde namus kavramına yönelik Y kuşağı katılımcılarının düşünceleri ise şu şekildedir;

“Namus cinsellikle veya cinsiyet ile alakalı bir kavram değildir, namus zihinsel bir kavramdır. Namus üzerine atfedilmiş birçok anlam sadece toplumun yüklediği alışılmış anlamlardır.” Y.1
“Namus insanın zihin ve ahlak üzerinde anlam kazanan bir kavramdır. Cinsiyetle alakası yoktur. Toplumumuz için asıl sorun da buradadır. Kavramın zihinsel boyutunu görmezden gelip onu bedene özellikle de kadın bedenine mal edilmesi birçok sorunun da kaynağıdır.” Y.6

“Namus insanın zihninde olan bir şeydir. Bir insanın içinde kötülük varsa, hırsızlık yapıyorsa, dedikodu yapıyorsa namussuz demektir. Namus cinsellikle alakalı bir şey değildir. Bedensel bir şey cinsellik ve iki bedenın karşılıklı gerçekleştirdiği bir şeydir neden başkalarını ilgilendirsin ki?” Y.11

“Ahlaklı, erdemli, onurlu ve düzgün bir insan olabilmektir. Cinsellikten ibaret veya cinselliğe indirgenebilecek bir kavram değildir. Erkek veya kadın fark etmez, verilen sözün tutulması, toplumda örnek davranışlar sergilenmesi, ilişkilerde güven oluşturulması insanı namuslu yapan şeylerdir. Cinselliği özellikle kadının bacak arasında aramak örümcek ağı dolu bir zihnin yapacağı davranıştır.” Y.12

Ahlak insanın en iyi insan olmanın getirdiği bir sorumluluk olarak en iyi ve uygun olan davranışı gerçekleştirmesidir (Cevizci, 2003:205; Aydın, 2003:56).Katılımcıların ifadelerine göre namus; iyi insan olmak, iyi davranışlarda bulunmak, başkalarının özel alanına, özgürlüğüne saldırmamak olarak değerlendirilmiştir.

Konuralp ve Hamzaoğlu’nun (2019:51) çalışmasına bakıldığında özellikle ataerkil toplumlarda namus kavramında yaşanmış olan anlam kaymasına dikkat çekilmektedir. Çalışmada namus kavramının sahip olduğu anlam dışında ataerkil toplumlarda kadın üzerinde tahakküm kurmak için kullanılan bir kavram halini aldığı savunulmaktadır. Bu anlam kayması özellikle kadın bedeni ve kadın cinselliği üzerinde gerçekleşmektedir. (Konuralp ve Hamzaoğlu, 2019:51). Her iki kuşak katılımcılarının ifadelerine bakıldığında Konuralp ve Hamzaoğlu’nun çalışmasındaki eleştirel bakış açısı bu cevaplarda da görülmektedir. Sonuç olarak iki kuşak katılımcılarının namus kavramına yönelik ifadelerinde benzerlik görülmektedir. Her iki kuşak katılımcıları da namus kavramının

toplumsal boyutuna değinerek ataerkil bir kontrol mekanizması olduğunu ifade etmektedir.

Kişisel Alana Müdahale

Ataerkil toplumlarda kadın ve erkek arasındaki güç ilişkisine bakıldığında bir hiyerarşi söz konusudur. Ataerkil toplumda yer alan kodlar erkeğin bu hiyerarşide güç sahibi vasfına sahip olmasını ve dolayısıyla kontrol eden, kısıtlayan, engelleyen iktidar olarak yer almasını sağlamıştır. Aynı şekilde bu toplumlarda kadın ise engellenen, kısıtlanan, sınırlandırılan bir konumda yer alarak müdahaleye açık bir yapıda bulunmaktadır. Özellikler ikili ilişkilerde meydana gelen bu kısıtlamalar hem ilişkiler için hem de taraflar için ciddi sorunlara yol açabilmektedir (Polat, 2016:15). Katılımcılara yöneltilen “Erkeğin, kadın (eş, sevgili, flört) hayatı üzerinde keyfi bir kısıtlama, denetleme ve müdahale hakları var mıdır?” sorusuna verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

“Kimsenin kimseyi kısıtlama hakkı yok, kadın erkek fark etmez. En fazla sevmediği bir davranış varsa yapmasını istemediğini dile getirir gerekçelerini sunar ve karşısındaki insan da bunları mantıklı bulursa o davranışı bir daha gerçekleştirmez. Her insanın kendine ait bir özel alanı vardır, aile, eş, arkadaş kimsenin bu alana müdahil olma hakkı yoktur.” Z2.

“İnsan kendine saygı duyuyorsa kimseyi kısıtlamaz. Birini kısıtlamak karşısındaki insana yapılan bir saygısızlıktan çok insanın kendine yaptığı bir saygısızlıktır. Kısıtlamalar, kontroller kıskançlık bahanesi ile yapılmış güzel şeyleri yok eden hastalıklı davranışlardır.” Z6.

“İnsanların birbirlerini kısıtlaması ve kontrol etmeye çalışması güvensizlikten kaynaklı bir sorundur. Güvensiz ilişkiler kuruluyor, insanlar birbirlerini kısıtlıyor, denetliyor ve kontrol etmeye çalışıyor sonra bu güvensizlik ilişkilerin bitmesine neden oluyor.” Z14

Z kuşağı katılımcılarının ifadelerine bakıldığında partnerlerin birbirlerini kısıtlaması konusunda cinsiyet olgusuna değinilmediği görülmektedir. Z kuşağı katılımcıları “kısıtlama, kıskanma, müdahale” kavramlarını cinsiyet ile ilişkilendirmemiştir. Y kuşağı katılımcılarının ifadeleri ise şu şekildedir;

“Hiçbir insan başka bir insan üzerinde kısıtlama koyma hakkına sahip değildir. Konu ne olursa olsun kısıtlamalar, özel alan ihlalleri özgüvensizlikten, iletişimsizlikten ortaya çıkan sağlıksız durumlardır.” Y4

“Bir insan ilişki içerisinde olduğunun, evli olduğunun bilincinde ve ona göre hareket ediyorsa kimse kimseyi kısıtlayamaz. İlişki bilinci olmayan insanların davranışları güvensizlik oluşturur ve bu da ilişkinin bitmesine neden olur.” Y8

“İnsanların birbirlerini kısıtlaması ve kontrol etmeye çalışması güvensizlikten kaynaklı bir sorudur. Güvensiz ilişkiler kuruluyor, insanlar birbirlerini kısıtlıyor, denetliyor ve kontrol etmeye çalışıyor sonra bu güvensizlik ilişkilerin bitmesine neden oluyor.” Y15

Güven en basit tanımı ile karşılıklı ilişkilerde zarar görmeyeceğini bilmektir. Tarafların

birbirlerine vermiş oldukları duygusal, fiziksel veya sosyal zararalar kişilerin güven duygularının yıpranmasına neden olur. Zaman zaman travmalar ve duygular ile bireyler karşılıklı olarak güven duygusunu oluşturmakta güçlük çekebilir veya tamamen yitirebilir. Güven duygusunun yitilmesi tarafları birbirlerinin hayatları üzerinde tahakküm kurmaya yöneltebilir (Canel, 2011:36). Görüşülenlerin burada değinilen sorunun farkında oldukları dikkat çekmektedir. Bazı cevaplar şöyledir:

“Sahiplenme hissi ve güven duygusunun eksikliği eşlerin birbirlerini kısıtlamalarına neden olabilir. Tek taraflı kontrol özgürlüğün ihlalidir ve çözülmesi gereken bir sorundur. Çift olmak ortak adımlar atmak demektir. Ortak noktalarda buluşularak uygun bir dille sorunları paylaşarak bu duruma son verilebilir eğer kısıtlamalar, kontroller ve baskılar artarsa sosyal ilişkilerde de sorunlar çıkacaktır.” Y.5

“İnsanlar ilişki içerisindeyken birbirlerini kısıtlayamazlar. Ne kadının ne de erkeğin böyle bir hakkı yoktur. Bu güven ile alakalı bir durumdur. Güven sorununun cinsiyeti olmaz. Yapılan kısıtlamalar sağlıklı bir ilişkiyi gösterir. Yapılan bu davranış ne etikdir ne de sağlıklıdır.” Y.7

Her iki kuşak katılımcılarının yukarıda örnekleri verilen ifadelerine bakıldığında taraflar arasında hiyerarşi veya tahakküm unsurlarına değinilmediği dikkat çekmektedir. Her iki kuşak katılımcılarının ifadelerinde anahtar kelimenin (kodun) güven olduğu görülmektedir. İki kuşak katılımcılarının “kişisel alana müdahale” konusunda benzer tutum almıştır.

Ailede Karar Mekanizmaları

Geleneksel toplumlarla bireylere atfedilen belirli roller bulunmaktadır. Bu rollerin belirlenmesinden en önemli noktalardan bir tanesi de toplumsal cinsiyet ilişkisine göre şekillenmiş cinsiyete dayalı hiyerarşidir. Bu toplumlarda genel olarak erkek egemenliğinden söz edilebilir. Bunun bir sonucu olarak da erkek gücü elinde bulunduran, otoritenin kaynağı, etken bir role sahipken; kadın edilgin, yönetilen, söz sahibi olmayan bir konuma sahip olmuştur (Çimen, 2003). Kadın ve erkek arasında cinsiyete dayalı güç ilişkisi aile kurumuna da yansımış, aile içerisinde karar mekanizmaları ve aile değerleri, bu güç ilişkisi etrafında şekillenmiştir. Geleneksel toplumlarda yer alan ailelerde erkek aile içerisinde otoritenin ve gücün kaynağı olarak yer alarak aile ile ilgili kararları alma yetkisine sahiptir. Bu araştırmada, bu durumun Y ve Z kuşağı mensuplarının görüşlerinde ne kadar sürdürüldüğü veya değiştiği sorusuna da cevap aranmıştır.

Katılımcılara yöneltilen “Aile içerisinde alınacak kararlarda son sözü kim söyler, kararlar

kime göre alınmalıdır?” soruna vermiş oldukları yanıtlar ise şu şekildedir;

“Aile bir bütündür çoğunluğun istediği bir şey bile yapılmamalarıdır. Bütünün çoğunluğuna değil tamamına uygun bir şey olduğunda o zaman yapılabilir. Son sözü birinin söylemesi demek artık ailenin yapısının bozulması, bireyselleşmenin artması demektir.” Z.1

“Evde alınan karar kimin hakkındaysa son söz onun tarafından söylenmelidir. Çocuk deyip onun adına bile karar alamazsın ona “istiyor musun” diye sormak gereklidir. Eğer ki maddi bir konuyla evdeki yetişkinler karar alabilir ama bu karar ortaklaşa alınmış olmalıdır.” Z.5

“Evde bir karar alınacağı zaman son söz diye bir şey olamaz. Aile bir düzene sahiptir ve bu düzen bütün bireyleri kapsar. Bir karar alınacağı zaman tüm aile bireylerinin söz hakkı vardır.” Y.3

“Evde son söz ortak bir karar ile alınmalıdır. Bir karar tüm aileyi etkileyeceği için tüm bireyler karar konusunda fikir beyan etmelidir. Karar doğrudan en çok kimi etkileyecek ise o daha fazla söz söylemelidir.” Y.5

“Ev içerisinde alınan karara göre değişebilir. Maddi kararlar aile içerisinde yetişkinlerin alabileceği önemli kararlardır. Sorumluluk gerektirmeyen kararlarda ailedeki çocuklar değil kimse göz ardı edilmeden ortak kararlar alınmalıdır.” Y.12

Y ve Z kuşağı katılımcılarının ifadelerine bakıldığında tutarlılık söz konusu olduğu dikkat çekmektedir. Yapılan analizler sonucu her iki kuşak katılımcılarının da demokratik karar mekanizması odaklı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum Y ve Z kuşaklarından katılımcılar aile içerisinde alınan kararların demokratik bir biçimde alınması gerektiği düşüncesine hakim oldukları sonunu ortaya çıkartmıştır.

Saygı Kavramı

Saygı kavramı en genel tanımı ile sahip olduğu değer, üstünlük veya kutsallıktan kaynaklı olarak bir kişiye veya nesneye karşı dikkatli, özenli davranıştır (TDK,2021). Genel tanımının dışında geleneksel toplumlarda saygının anlamı ve kapsamında değişimler görülmektedir. Geleneksel toplumlarda saygı kişinin doğuştan sahip olduğu özelliklere göre belirlenmektedir. Kişinin cinsiyeti, statüsü, sahip olduğu güce göre belirlenen bir biçimde yer almaktadır. Özellikle geleneksel ataerkil toplumlarda “ata” olarak değerlendirilen yaşlılara duyulan saygı kutsallaştırılmıştır. Geleneksel toplumlarda “ata” olarak nitelendirilen ve genelde hanenin en yaşlı erkeği olan kişiye saygı duymak aile bireyleri için zorunlu bir davranış olarak süregelmiştir (Işık, 2016:5-29). Katılımcılara yöneltilen “Size göre saygı nedir?” sorusuna verilen yanıtlar ise şu şekildedir;

“Saygı denilince insanların özellikle yaşlıların kendilerine müdahale edilmemesi için kafalarından uydurdıkları bir şey canlanıyor zihnimde. Gerçek saygı karşılıklı bir alışveriştir. Birinden saygı duymak istiyorsan ona saygı duymalısın. Yaş, dil, din, kültür hiçbir şeyin önemi yoktur önemli olan bireylerin medeni bir şekilde karşılıklı ilişkilerini yürütebilmesidir.” Z.2

“Saygı kazanılan bir şeydir. Yaşlı olduğu için boş bir insana saygı duyulmaması gerektiğini düşünüyorum. Böyle bir durum olsaydı çoğumuz kaplumbağa da saygı duymamız gerekirdi. Aile içinde ya da dışında bir kişi yaşlı diye saygı duyulmaması gerekir.” Y.3

“Saygı ilişkileri güzelleştiren bir şeydir ve karşılıklıdır. Her insana insan olduğu için saygı duyulmalıdır. Saygı konusunda ne yaştan ne de cinsiyetin bir önemi vardır.” Y.11

Katılımcı Z.2, Y.11 ve Y.3’ün ifadelerine bakıldığında saygı kavramının geleneksel toplumlarda görüldüğü biçimine vurgu yapıldığı dikkat çekmektedir. Saygının yaş ile doğru orantıda olduğu düşüncesi, bir insan ne kadar yaşlı ise o kadar saygı duyulması gerektiğine dair düşüncesi katılımcı Z. ve Y.’nin ifadelerine göre popülerliğini yitirmiş bir anlayıştır. Bunun dışında diğer katılımcıların ifadelerine göre saygı;

“Karşılıklı gelişen bir şeydir. Eğer saygı görürsem saygı gösteririm. Tek taraflı saygı ancak köle ve sahip arasında olan saygıdır. Ne yaş ile ne de maddiyat ile alakalı bir durum değildir. Bir çocuğa yetişkine duyduğumdan daha çok saygı duyabilirim çünkü o bana saygı duyuyordur. Sırf benden yıllar önce doğdu diye hiçbir vasfı olmayan hayatını dümdüz yaşamış ama kendini tecrübeli sayan amcalara teyzelere saygı göstermek bana çok gereksiz geliyor.” Z.6

“İnsanların birbirleri ile kurduğu iletişimle, karşılıklı olarak gösterdikleri nezaket ile oluşan bir durumdur. Yaş ile alakası yoktur. Eğer insan dışarıya karşı nazik olursa saygı görür ama insanlar birbirlerine karşı kabalaştıklarında, birbirlerini bastırmaya çalıştıklarında yani nezaketi kaybettiklerinde saygı da kaybolur.” Z.9

“Saygı insanın kişiliği ile ilgili bir şeydir ne kadar saygı gösterirsen o kadar saygı görürsün. Ailesine, çevresine saygı duymayan bir insana saygı duyulmaz.” Y.14

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında geleneksel toplumlarda hâkim olan eşitliksiz bir biçimde gelişen saygı anlayışı Y ve Z kuşaklarınca destek görmemektedir. Katılımcıların ifadeleri saygı kavramının iletişim ve ilişki boyutu ile açıklanabilir. Katılımcıları saygı kavramının insanların birbirleri ile kurdukları ilişkiler ve iletişimler sonucunda karşılıklı olarak oluşan bir kavram olduğunu ifade etmektedir. Katılımcılara göre saygı kavramı yaş ile ilişkilendirmek kavramın geçerliliğinin yitirilmesine neden olmaktadır. Katılımcılara göre saygı kavramının temelinde insanlar yaş, cinsiyet, etnik köken, zihinsel veya fiziksel hiçbir unsuru göz önünde bulundurmadan sadece karşılıklı iletişim ve ilişki olmalıdır. Sonuç olarak Z ve Y kuşağından katılımcıların geleneksel saygı anlayışı dışında daha birey ve iletişim merkezli saygı anlayışına sahiptir, diyebiliriz. Bu noktada her iki kuşağın saygı kavramına yönelik benzer tutumlara sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.3.Geleneksel Ailede Kadın Erkek Değerleri

Aile İçi Görev Dağılımı

Aile kurumu toplumsal yapıda mevcut diğer kurumlarda olduğu gibi belirli ilkeler etrafında şekillenmiş belirli rollere sahiptir (Erdoğan, 2008:123-125). Ailenin sağlıklı bir biçimde varlığını devam ettirebilmesi için bu kurum içerisinde var olan her bir bireyin üstlenmesi gereken sorumluluklar bulunmaktadır. Bireyin içinde var olduğu kültür onun sahip olduğu rol ve sorumluluklar üzerinde direkt olarak etkiye sahiptir. Birey üzerindeki etkileri aile kurumuna da yansımaktadır. Kadının ve erkeğin aile kurumu içerisinde gerçekleştirmesi beklenen görev ve sorumluluklar içinde bulundukları kültür tarafından belirlenir ve şekillenir (Üner, 2008; Akın ve Demirel, 2003:43-45).

Aile kurumunun sağlıklı bir biçimde varlığını devam ettirebilmesi için aile içerisinde bulunan her bireyin ailenin bir parçası olarak kendi üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. Aile kurumunu oluşturan bireylerin yerine getirmekle yükümlü olduğu bu roller yetiştiği aile, sosyal çevre ve akrabalar tarafından küçüklükten itibaren öğretilmektedir (Selman, 2018). Aile bireylerinin sahip olduğu bu roller içinde bulundukları toplumda hâkim cinsiyet rollerince belirlenmektedir (Gürcan, 2007).

Toplumsal etkiler çerçevesinde aile içerisinde rol ve görevler belirleniyor olsa da toplumsal dinamikler dışında aile bireylerinin kişisel, kültürel ve sosyal özellikleri bu rol ve görev dağılımını etkileyen unsurlardandır. Ailenin tipi, bireylerin cinsiyeti, evliliğin süresi, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, bireylerin ekonomik bağılılığı veya özgürlüğü, yerleşim yeri gibi birçok faktör en az toplumsal dinamikler kadar belirleyici işleve sahiptir. Türkiye gibi gelişmekte olan toplumlarda kadının kamusal alanda kendine yer bulması ve ev içi işlerden sorumlu olmadığı düşünülse de çalışan kadında olsa ev işleri toplumsal anlamda kadının sorumluluğundadır algısı devam etmektedir (Selman, 2018:13-15).

Görüşmecilere yöneltilen “Aile içerisinde rol ve görev dağılımı nasıl olmalıdır? Rol ve görev dağılımında cinsiyet bir etken midir?” sorularına alınan yanıtlar katılımcılarının bu konudaki düşüncelerinin saptanmasına imkân tanıyacaktır. Katılımcıların sorulara verdiği yanıtlar ise şu şekildedir;

“Görev dağılımında aile üyelerine göre belirlenmelidir. Ataerkil bir düzende yaşıyoruz ve ev işleri ile ilgili sorumluluğun büyük bir bölümü kadına ait. İster ev hanımı olsun ister çalışan o evin işleri büyük oranda kadına dayatılmış bir halde. Kadın hem dışarıda erkek ile aynı işi yapıyor hem de eve geldiğinde temizlik ve yemek gibi şeylerle uğraşıyor. Bunun yerine yardımlaşma ile düzenlemiş bir iş bölümü olsa ailede herkes bir iş ile uğraşsa ev işleri sorun olmaktan çıkar, biri yorulurken diğerrinin keyif çatması gibi bir adaletsizlikte olmaz.” Z.4

Ataerkil toplumlarda aile içerisinde görevler ve roller hiyerarşik bir biçimde oluşmaktadır. Bu hiyerarşinin bir sonucu olarak kadının en önemli görevleri çocukların bakımı ve hane içerisinde gerçekleştirilmesi gereken işleri yerine getirmek olarak görülmektedir. Geleneksel ataerkil düzene sahip birçok toplumda olduğu gibi kadın ve hanenin birbiri ile ilişkilendirilerek bu çerçevede görev dağılımı yapılması Türkiye’de de sık karşılaşılan bir durumdur (Günay ve Bener, 2011:157). Katılımcı Z.4’ün ifadelerine bakıldığında cinsiyete dayalı hiyerarşi ile gerçekleşen iş bölümüne değindiği dikkat çekmektedir. Diğer görüşmecilerin düşünceleri ise;

“Görev dağılımı, iş bölümü gibi şeylerde beceri önemlidir. Bir işe yatkınlığı, yeteneği olan bir insan o işi yapmalıdır. Ne erkek ne kadın hiç fark etmez. Hangi yılda yaşadığımıza biraz bakmak gerekir. Günümüzde kadınlar da erkekler kadar sorumluluk sahibi, neredeyse hiçbir farkları kalmadı ama bizim toplumumuz kadını ev ile o kadar çok pekiştirmiş ki bir sosyal medyada bile ‘elin oğlu yaptığın işe (doktor, mühendis olmaktan söz ediyorum) bakmaz yaptığın pilava bakar’ esprilileri yapıyor. Kadın çok güzel ameliyat yapar, erkek de çok güzel pilav yapar.” Z.7

“Ben o evi tek başıma kirletmiyorsam, o evde tek başıma yemek yemiyorsam kusura bakmasınlar ama kimseye hizmet edemem. Abim, babam veya kocam kim olursa olsun benden hizmet bekleyemez, sırf kadın olduğum için onlara hizmet etmem gerektiğine inanıyorlar. Mesela annem, benden sadece iki yaş büyük abim bir şey istediği zaman ben yapmayınca fırça atıyor, abiyimş yapmam lazımmış. Elbette yapmıyorum, bunu hem kendi ailemdeki erkekler için hem de genel olarak kadınların kendilerine hizmet etmesini bekleyen erkekler için söylüyorum ‘Az yesinler de kendilerine hizmetçi tutsunlar.’ Sırf cinsiyetten dolayı kimsenin böyle ezilmesine tahammül edemem. Bir kadın olarak bunu kendi onuruma yediremem.” Z.5

“Aile içinde görev dağılımında cinsiyet bir etkiye sahip değildir. Erkek ve kadın fiziksel olarak zıt özelliklere sahip değil, özellikle de hane içinde fiziksel özelliklerin bir önemli yok. Önemli olan eşlerin arasındaki uyum ve karşılıklı anlayıştır. Eğer ki eşler bütün yükü tek tarafa yüklenmemesi gerektiğinin bilincine sahip ise iş bölümüne gerek bile olmadan her iş herkes tarafından yapılır.” Z.13

Z kuşağı görüşmecilerinin vermiş olduğu yanıtlara bakıldığında aile içerisinde cinsiyete dayalı iş bölümünün onaylanan bir durum olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bireylerin cinsiyet farklılıklarının iş bölümü için belirleyici bir etken olmadığı düşüncesi hâkimdir. Duman (2021)’in araştırmasına göre Z kuşağı ailenin mevcut değerleri ve kodlarını anlamlandırmakta güçlük çekmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden bir tanesi Z kuşağının içinde var oldukları fiziksel çevre yerine sanal düzlemde oluşturdukları profiller ile küresel boyutta bir iletişim kurmalarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir (Taşdelen

ve Özkan, 2019:57).

Y kuşağı ve aile algıları üzerine yapılmış görüşmeler incelendiğinde Y kuşağının aile içerisinde rol, görev dağılımında ve genel aile algılarında Z kuşağı ile karşılaştırıldığında daha demokratik tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Y kuşağının ifadeleri şu şekildedir;

“Aile içerisinde herkes kendi sorumluluklarının farkında olup bu sorumlulukları yerine getirmelidir. Erkek egemen güç yerine eşitlikçi bir hayat tarzı benimsenmelidir. Erkekler yapabildikleri kadarıyla kadınlara, kadınlar da yapabildikleri kadarıyla erkeklere yardımcı olabilir. Ev içerisindeki işlerin bir cinsiyeti yoktur.” Y.4.

“Eşler kendilerine göre bir düzen oturmalıdır. Burada eşler arasında uyum önemlidir. Eşim yemek ve temizlik gibi ev işlerinden anlayan bir insandır ama ben onu ev içerisinde iç yaparken görmekten hoşlanmıyorum. Belki toplumumuzdaki ataerkil ailelerden birinde yetişmemin bir etkisidir bu ama bu benim isteğim ve eşim bunu anlayışla karşılıyor. Bu demek değildir ki ben onun hizmetçisiyim, bunu istiyorum ve yapıyorum eğer çok yorgunsam eşimden yardım isterim. Aramızda uyum var gerisi önemli değil.” Y.13.

“Ailede kesin bir görev dağılımı diye bir şey olmamalıdır. Herkes kendi yetenek ve yeterliliğine göre belli görevleri üstlenmelidir. Adaletli bir denge ile bireyler birbirlerinin yaşına, kabiliyetlerine ve ilgisine göre işleri yerine getirmelidir. Elbette ağır güç gerektiren işlerde erkekler bir adım önde olmalı ama sebebi cinsiyetlerinden kaynaklı değil fiziksel olarak güç sahibi oldukları için, hanede erkekten daha kuvvetli kadın varsa o da o işi yapabilir. Aile içinde yaşayan kişilerin cinsiyetlerine göre değil kişiliklerine göre düzenlenmiş bir iş bölümüne sahip olmalıdır.” Y.10

Tükel’in (2018:30-37) araştırmasında Y kuşağının eşler ve ailenin bütün fertleri arasında daha eşitlikçi, demokratik ve mantık çerçevesinde düzenlenmiş aile algısına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Görüşmelerin analizleri sonucunda Y kuşağı katılımcıları benzer ifadeler kullanarak ailenin demokratik, eşitlikçi ve bireylerin sorumluluk bilincine dayalı bir düzen içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak katılımcılar aile içerisinde görev dağılımında geleneksel ataerkil toplumlarda mevcut olan cinsiyete dayalı hiyerarşik düzen yerine toplumsal cinsiyet kalıplarından bağımsız olarak gerçekleşmiş sorumluluk bilinci ve yardımlaşmaya dayalı bir biçimde düzenlenmiş aile içi görev ve rol dağılımının olması gerektiğini savunmaktadır. Geleneksel ataerkil toplumlarda yaygın olan “Ev işleri kadının sorumluluğundadır” önermesi her iki kuşak katılımcılardan alınan görüşlere dayanarak geçerliliğini yitirmiştir demek mümkündür. Her iki kuşak katılımcıları aile içerisinde iş bölümünün bireylerin karşılıklı iletişimine göre belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır.

İki kuşak ile yapılmış görüşmelerin analizinde Y ve Z kuşağının aile içerisinde görev dağılımının nasıl olması gerektiğine dair ifadeleri benzer olsa da net bir biçimde ayrıldığı bir nokta bulunmaktadır. Z kuşağı katılımcıları ailede cinsiyet faktörünü tamamen göz ardı etmektedir. Duman'ın (2021:37) yapmış olduğu çalışmaya bakıldığında her iki çalışmada da benzer sonuçların elde edilmesi Z kuşağının görüşlerinin tutarlı olduğu sonucunu çıkartmaktadır. Y kuşağı ise Z kuşağının aksine cinsiyet faktörünün inkârı yerine daha sistematik temellere dayalı iş bölümünden bahsetmişlerdir. Tükel'in (2018:30-37) çalışmasına bakıldığında Y kuşağının sahip olduğu değerler daha mantıksal bir süzgeçten geçerek benimsendiği sonucuna ulaşılmaktadır. Görüşme verilerinde de katılımcıların eşler arasındaki iletişimin kalitesine, sorumluluk bilincine ve yetkinliğe yapmış oldukları vurgular her iki çalışmanın paralel sonuçlara ulaştığını göstermektedir.

Çocukların Bakımı ve Yetiştirilmesi

Tarih boyunca birçok toplumda annelik kadın için kutsal bir görev olarak aktarılmaktadır. Kadının kamusal alanda erkekten bir adım geride olması, erkeğin yardımcısı konumunda olmasının yanı sıra asıl görevinin annelik olduğu düşüncesi günümüzde Türkiye dâhil olmak üzere birçok toplumda devam eden bir durumdur (Bakacak, 2009: 627).

Annelik rolü kadının sahip olduğu tüm rollerden üstte tutulmaktadır. Bu rol hem toplumsal cinsiyet mekanizmalarınca kadına atfedilmiş hem de belirli toplumsal değerler ile kutsallaştırılmıştır. Böylelikle ataerkil toplumlarda annelik ile kadın kendini çocukları ile tamamlayan, en büyük görevi çocukları sağlıklı bir biçimde yetiştirmek olan bir rol üstlenmiştir. Bunun bir sonucu olarak çocuğun karşılaşılabileceği duygusal veya fiziksel her türlü sorun yine annenin görevi olarak aktarılmıştır (Tuğrul, 2019: 71).

Günümüzde toplumsal değişim ve aile değerlerinde yaşanan değişim kadın rollerinde de değişimi tetiklemiştir. Çocukların bakımının ve yetiştirilmesinin kadının asıl sorumluluklarından bir tanesi olarak yer aldığı düşüncesi son yüzyılda değişim göstermeye başlamıştır. Kadılar'ın (2012:49) araştırmasına göre kadına dayatılan cinsiyet kuşaktan kuşağa değişim göstermiş, toplumsal cinsiyet rollerinin belirleyici etkisi zayıflamıştır. Z kuşağı katılımcılarının çocuk bakımı ve yetiştirilmesine yönelik görüşleri ise şu şekildedir;

“Çocuklar anne ve babanın ortak sorumluluğundadır. Annenin yetemediği, yorulduğu yerde babanın yetemediği, yorulduğu yerde anne devreye girmelidir. Nasıl ki bir insan tek başına çocuk

yapamıyorsa sorumluluğu da tek bir insan almamalıdır. Sağlıklı bir çocuk ebeveynleri ile zaman geçirebilmiş çocuktur. Annenin sevgi babanın korku ve otorite olarak görüldüğü toplumda çocuklar zorunlu olarak anne ile daha yakın ilişkiler kuruyor.” Z.11.

“Yaşadığımız toplumda baba evden çıkar çocuk çalışsa da çalışmasa da annenin sorumluluğunda olur. Çocuk anne ile daha çok zaman geçirdiği için zorunlu olarak daha yoğun bağlar kurar ve birçok davranışı anneden öğrenir. Aslında ebeveynlik bir kişiye yüklenemeyecek kadar önemli bir sorumluluktur. Babanın ev dışında ve çocuklardan uzak mesafeli davranışlarına o kadar çok alışmışız ki veli toplantılarına ben hep annemi çağırırdım sınıfta da sanki veli toplantısı değil anneler toplantısı varmış gibi olurdu. Bir arkadaşımın babası geldiği zaman garipserdik. Aslında normal olan bir şeyi biz anormalmiş gibi görür olduk.” Z.8.

“Doğumdan sonra bebeğin anneye babaya göre daha çok ihtiyacı olduğu doğru. Bu dönemde anne çocuk ile ilgilenirken baba da anne ile ilgilenip ona yardımcı olabilir. Bu durum zaten kısa sürelidir bir dönemden sonra anne ve baba çocuk üzerinde eşit sorumluluğa sahip oluyor. Çocuk yetirmek bir insanın ne anne ne de babanın tek başına yapabileceği bir şey değildir. Bu kadar ciddi ve yorucu bir sorumluluk tek bir insana yüklenmemeli.” Z.13.

Z kuşağın katılımcıları çocukların bakımı ve yetiştirilmesinde kadın ve erkeğin eşit sorumluluğa sahip olduğunu aktarmaktadır. Katılımcıların ifadelerine bakıldığında toplumsal cinsiyet rollerince belirlenen annelik ve babalık rollerine karşı negatif bir tutum içerisinde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Katılımcıların ifadelerine bakıldığında vurgulanan noktanın toplumsal cinsiyet rollerinin belirleyici etkisi olduğu dikkat çekmektedir. Diğer bir yandan Y kuşağı katılımcılarının düşünceleri ise şu şekildedir;

“Çocukların bütün ihtiyaçlarını karşılamak anne ve babanın ortak görevidir. Anne ile çocuk arasında doğumdan kaynaklanan güçlü bir bağ var bu bağ baba ile daha az sağlanabiliyor. Bu nedenle çocuğun karakteri, hayata bakışı, güven ve sevgi hisleri anneden kazanılır. Anne çocuk için daha yoğun bir modeldir.” Y.2

“Annelerin ve babaların çocuklarla geçirdiği zamanın kalitesi önemlidir bana göre ve çocukların da hem anne hem de babaya ihtiyaçları vardır. Kendi çocuklarım benimle de eşimle de zaman geçirmekten zevk alıyorlar ama eşim çalıştığı için onunla geçirilen zaman daha değerli geliyor. Eşim hiçbir zaman çocukları ihmal etmedi çocuk yetiştirmek hem annenin hem de babanın görevidir.” Y.7

“Çocukların bakımı anne veya baba ayrımı ile değil ebeveynlik bilincine göre iş birliği içerisinde yapılmalıdır. Anne veya baba fark etmeden iki tarafta çocuk ile sağlıklı ilişki ve iletişim kurulmalıdır. Bir çocuk tek başına ne anne ne de babaya ihtiyaç duyar, çocuk aileye ihtiyaç duyar.” Y.15

“Çocuk yetiştirmek hem annenin hem de babanın sorumluluğudur. Çocuklar anne ve babalarının ilgisine ve sevgisine eşit miktarda ihtiyaç duyar. Çocuk kadar önemli bir konuda bütün yükü yek tarafa yıkmak kim olursa olsun ağır gelebilir. Anne bebeklik döneminde önemli bir etmendir fakat çocuğun ruhsal gelişiminde anne kadar babanın da önemli rol vardır.” Y.16

Y kuşağı katılımcıların ifadelerine bakıldığında cinsiyet rollerinin belirleyiciliği yerine sorumluluk ve bilinç ifadelerine yapılan vurgular dikkat çekmektedir. Tükel (2018)’in yapmış olduğu çalışma sonucunda Y kuşağından bireylerin daha mantıksal çerçeve ile şekillendirilmiş bir ilişki düzenine sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Görüşmecilerden alınan yanıtlar ile Tükel’in çalışması karşılaştırıldığında tutarlı sonuçlara

ulaşılmaktadır. Buna nazaran Y kuşağının çocukların yetiştirilmesi ve bakımı konusunda daha bilinçli bir yaklaşıma sahip oldukları, görev ve sorumluluk kavramlarına vurgu yaptıkları sonucuna ulaşılabılır.

Y ve Z kuşağı katılımcılarına yöneltilen “Çocuk bakımı ve yetiştirilmesi kimin veya kimlerin görevidir?” sorusuna vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde, birçok toplumda ve özellikle geleneksel ataerkil toplumlarda yaygın düşünce olan “Çocuk bakımı annenin görevidir.” Düşüncesi katılımcılar tarafından desteklenmemektedir. Katılımcılar çocuk bakımında anne veya baba olmanın yani cinsiyetin bir belirleyici olmadığını savunmaktadır. İfadelerine yer verilmeyen diğer katılımcılardan elde edilen kodlar ebeveynlik bilinci ve sorumluluk hissi olarak belirlenmiştir. Katılımcıların tamamı çocuk yetiştirilmesinde anne ve baba fark etmeksizin her ebeveyne ortak sorumluluk düştüğünü belirtmektedir. Katılımcıların ifadelerine bakıldığında Z ve Y kuşağı arasında bir söylem farklılığı dikkat çekmektedir. Z kuşağı katılımcıları ifadelerinde özellikle toplumsal cinsiyet kalıplarının dayatmalarına vurgu yaparken Y kuşağı katılımcıları sorumluluk, görev bilinci ve ebeveyn bilinci kavramlarına vurgu yapmaktadır. Buna göre Z kuşağı katılımcılarının cinsiyet rollerine karşı daha sert bir tutuma sahip oldukları ve memnuniyet düzeylerinin Y kuşağına nazaran daha düşük olduğu sonucuna ulaşılabılır.

Ev Emekçisi Kadın ve Çalışan Kadında Annelik

Annelik kavramı toplumsal yapıda kadının sahip olduğu rollerden bir tanesini temsil etmektedir. Erkek egemen toplumlarda kadının sahip olduğu roller arasında en baskın olan rol annelik olarak yer almaktadır. Erkek egemen düzenin kadın üzerinde tahakkümünün bir göstergesi aynı zamanda kadının kamusal alandan uzaklaştırılmasını meşrulaştıran dayatılmış annelik rolü bir özellikle geleneksel toplumlarda sık rastlanılan bir durumdur. Kadının sahip olduğu rollerin en önemlisi olarak aktarılan annelik rolünde asıl gaye toplum standartlarına uygun bir anne olmaktır. Bu durum toplumun standartlarının dışına çıkmış, annelik rolü yerine diğer rolleri baskın olarak yaşayan kadınların yetersiz görülmesine neden olmuştur (Badinter, 2017:17-23; Karaman ve Doğan, 2018:1476).

Katılımcılara yöneltilen sorulardan bir tanesi olan “Ev hanımı ve çalışan kadınlar arasında annelik rolünde bir farklılık var mıdır?” (Annelik rolü ve sorumlulukları kadının çalışması veya çalışmaması durumuna göre değişim gösterir mi?) sorusuna katılımcıların yanıtları

aşağıda yer almaktadır.

“Çalışan bir kadın evini, çocuklarını değil köleliğini ihmal eder. Temizlik, ev işleri, temek gibi sorumlulukları kadına yüklediğimiz için çalışan kadınların bunları ihmal etmesinden şikâyet ediyoruz ama bunları yapmak zorunda değil. Çalışan kadınlar toplumun onlara dayattığı görev dışında hiçbir şeyi ihmal etmezler. Hatta çalışan kadın toplumla mücadele eder ve güçlüdür ailesine ve çocuklarına da güçlü olmayı öğretir. Özgüven sorunları yaşamaz ve bilinçli, özgüvenli, sağlıklı çocuklar yetiştirir. Ev hanımları hayatlarını çocuklar üzerine kurup onları cam fanusta yetiştirirken çalışan anneler onları toplumun bir parçası haline getirir.” Z1

Katılımcı Z4’ün ifadelerine bakıldığında çalışan ve çalışmayan kadın arasında ebeveynlik bilincinin önemli etken olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Çalışan kadınların ataerkil düzende dayatılmış görevleri ihmal etse de ebeveynlik bilincine sahip olan kadınların çocuklarını ihmal etmeyeceğini ifade etmiştir.

Z kuşağı katılımcıların tamamı kadının çalışıp çalışmamasının annelik rolüne etkisi olmadığını, annelik rolünün yalnızca kadının ebeveynlik bilinci ve sorumluluğu ile ilgili bir durum olduğunu ifade ederken yalnızca katılımcı Z11’ annelik rolünün gerçekleşmesinde diğer rollerin etkisinin olduğunu ifade etmektedir. Z11’in ifadeleri şu şekildedir;

“Çalışma durumuna ve annelik duygusuna göre değişir. Çalışan annenin kafasında birçok şey oluyor işi düşünüyor, sorumluluklarını düşünüyor ama çalışmayan annelerde kafaları biraz daha rahat olduğu için daha çok zaman sahip olduğu için ev ve ailelerine daha bağlı ve ilgili olabilirler. Tabii önemli olan annelik duygusudur.” Z12

Bilindiği gibi II. Dünya Savaşı sonrasında kadının kamusal alanda görünürlüğünde ciddi bir artış yaşanmıştır. Daha öncesinde kamusal alandan uzak ve ev içinde emek gösteren kadın, savaş sonrası iş gücü ihtiyacı nedeniyle daha sık kamusal alanda görülmeye başlanmıştır. Kamusal alanda emeğini ücret karşılığı satarak aile ekonomisine katkıda bulunsa da hane içerisinde sahip olduğu sorumluluklar ve rollerde uzun süre ve kısmen günümüzde de pek bir değişim olmamıştır. Kadın halen çocukları yetiştirmekle ve ev içerisinde yapılması gerek işleri yapmakla sorumlu tutulmaktadır (Eyüboğlu vd, 2000). Bunun bir sonucu olarak kadının sahip olduğu rollerde zaman zaman çatışmalar meydana gelebilmektedir. Bu çatışmaların en belirgin olanı “iş ve aile” veya “iş ve hane” çatışmasıdır. Kadının kamusal alanda sahip olduğu roller ile hane içerisinde sahip olduğu roller arasında yaşanan çatışma sanayileşme sonrasında sık karşılaşılan bir durum olarak görülmektedir. Aile ve iş çatışmasında zaman zaman kadın kamusal alanda sahip olduğu rolleri daha baskın bir biçimde gerçekleştirirken aile içerisinde ataerkil anlayış gereği kendisinden beklenen rolleri ihmal edebilmektedir. Örneğin muhafazakar yaklaşımın bir örneği olarak, Başaran’a (2000)

göre, kadın kamusal alanda sahip olduğu roller ile ilgili yaşadığı bir sorun aile rollerinin ihmaline veya bu rollerde verimlilik kaybına neden olabilmektedir (Başaran, 2000:29).

Kavak ve Şener'e (2013) göre ise aile kurumunda görev ve sorumluluklarının bilincinde olan, bu görev ve sorumlulukları yerine getiren bireyler, aile kurumunun sağlıklı bir biçimde varlığı sürdürmesi için gerekli düzeni sağlamaktadır (Kavak ve Şener, 2021:33). Araştırmamızda Y kuşağından bireylerin ev emekçisi kadın ve çalışan kadında annelik rollerine karşı tutumlarına örnek olarak şu tür cevaplar verebiliriz:

“Denge önemli olandır, aile ve iş arasındaki dengeyi kurabilen kadın her ikisinde de başarılı olabilir. Önemli olan eşinin gerektiği yerde ona destek göstermesidir. Kadın ve erkek birbirlerine destek gösterdiği sürece ikisi de evini, çocuklarını ihmal etmemiş olur.” Y.5

“Kadının çalışması veya eğitim almış olması onu evine karşı ihmalkâr bir hale getirmez. Önemli olan kendini nasıl geliştirdiğidir. Bir kadın hem çok iyi eğitim alıp birçok diplomaya sahip olabilir, çok yoğun bir iş temposuna da sahip olabilir ama aile bilincine sahip bir kadın hiçbir şekilde sorumluluklarını ihmal etmez.” Y.9

Katılımcılardan Y.5 ve Y.9'un ifadelerine bakıldığında denge ve bilinç kelimelerinin vurgulandığı görülmektedir. Katılımcılar aile içerisinde kadının çalışıp çalışmamasının aile ve çocuklar açısından bir öneme sahip olmadığını asıl önemli noktanın kişinin rollerinin bilincinde ve roller arasında dengeye sahip olmasında olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Katılımcı Y.11 ise aile içindeki bireyler arasındaki bağın belirleyici olduğunu savunmaktadır;

“Kadınlarının büyük bir bölümünün çalıştığı bir toplumda aile hukukunun bilincinde olan bir kadın ihmal etmez. Ev hanımlarına göre yetersiz değildir. Çalışmak veya çalışmamak önemli bir etken değil asıl önemli olan bağların ne kadar kuvvetli olduğudur.” Y.11

Z kuşağından katılımcılar da yukarıdakilere benzer cevaplar vermişlerdir. Sonuç olarak her iki kuşak katılımcıları kadının sorumluluk hissini, annelik duygusunun ve aile bağlarının belirleyici etkisine değinmişken hiçbir katılımcı kadının çalışıp çalışmaması ile annelik rolü arasında doğrudan bir ilişki kurmamıştır. Geleneksel ataerkil toplumlarda hâkim düşünce olan kadının esas rolü anneliktir, “çalışan kadın annelik rolünü ihmal eder düşüncesi” her iki kuşak katılımcılarınca desteklenmemektedir.

Erkeğin Maddi Sorumlulukları

Tarih boyunca erkeğin kamusal alanda varlığı görülebilir bir halde devam etmektedir. Emegini belirli bir ücret karşılığında satması ve ailesinin ihtiyaçlarını karşılaması erkeğin en eski sorumluluklarından bir tanesidir. Kadın ise erkeğin aksine kamusal alandan neredeyse Sanayi Devrimine kadar uzak kalmıştır. İlk kez sanayi devrimi ile kadın emegini ücret karşılığında satarak kamusal alana açılmış ve aile ekonomisine resmi anlamda katkı sağlamıştır (Yılmaz, 2018:1-7).

Kadın ve erkeğin kamusal alandaki varlığı, aile ekonomisindeki rol ve sorumlulukları çok geniş bir zamana yayılan ve kalıplaşmış bir hale gelmiş değerlerdir. Bu değerlere ataerkil toplumlarda erkeğe ve kadına yüklenen değerler de eklendiğinde aralarındaki sosyo-ekonomik ilişkiler farklı bir boyut kazanmıştır. Ataerkil toplumlarda erkeğe yüklenen erkeklik rolleri ile birlikte birçok sorumluluk da yüklenmiştir. Erkek, ailesinin ve evinin ihtiyaçlarını karşılayamadığı veya yetersiz kaldığı takdirde içinde bulunduğu toplum tarafından ötekileştirilebilir veya yetersiz görülebilmektedir (Şenol ve Sarp, 2018:17). Konuya ilişkin Y ve Z kuşağından katılımcıların “Yeterli maddi kazanca sahip olamayan erkek aile içerisinde ezilir mi?” sorusuna verdikleri cevaplar ise şu şekildedir;

“...toplum ve yetiştirilme tarzı erkek üzerinde devamlı olarak ezilmiş hissini tetikliyor. Kazancı (maddi) olmayan erkek sosyal olarak ezilmese de içten içe ezilmişlik hissine kapılıyor çünkü bunu öğrendi.” Z.3

“Erkek olmak toplumun insana ince ince işlediği bir roldür. Eğer bir erkek maddi olarak yeterli kazanca sahip değilse ezilir. Toplumda ezilmeye başlar, baskılar yaşar sonra bu baskıları evde de hissetmeye başlar. Ezilir çünkü onun erkek olduğu için sahip olduğu sorumluluklar ve rolleri toplum hazırlamıştır ve tam anlamıyla yetine getirmek zorundadır. Kendisi bu rollere dirense bile toplum onu çevresinden ailesinden vuracaktır.” Z.11

“Psikolojik olarak ezilebilir çünkü yaşadığımız toplumda onun para kazanması erkeklik görevi gibi öğretili. Erkek demek maddi manevi olarak güçlü olmak zorunda demek gibi algılanıyor.” Y.9

Yukarıda düşüncelerine yer verilen katılımcıların ifadelerine bakıldığında toplumda erkeğe dayatılan roller ile ilgili boyuta değindikleri görülmektedir. İkili ilişkilerde ve aile içerisinde erkeğin maddi gücünün olmamasının herhangi bir sorun teşkil etmeyeceğini ifade eden katılımcılar bu durumun sadece toplumsal boyutuna değinmişlerdir. Erkek eğer ailesini geçindirebilecek kadar maddi imkanlara sahip değilse toplumsal boyutta yetersiz görülebilmektedir. Bu durum ataerkil toplumlarda erkeğe dayatılmış rollerin bir sonucudur. Özellikle katılımcı Z.11’in ifadelerine bakıldığında toplumca dayatılan erkeklik rolünün

yerine getirilmemesinin eşler arasında bir problem çıkarmayacağını fakat toplumsal baskının bir süre sonra aileye de yansıtacağını ve sonucunda da aile bütününe zarar görebileceği düşüncesine sahip olduğu görülmektedir. Diğer katılımcıların ifadeleri ise şu şekildedir;

“Herkes kötü zaman geçirebilir kadın veya erkek fark etmez önemli olan ailenin bu durumu nasıl kontrol ettiğidir. Eşler birbirlerine destek olduğu sürece maddi sorunlar aileyi ve ailedeki bireyleri etkilemez.” Z.14

“Para insanları ezebilecek bir şey değildir. Kendi kişisel gelişimini tamamlamış bir kadın erkeğe böyle ezici davranmaz. Erkek kendini yetersiz görebilir içinden belki. Fakat kişiliği sağlam biri karşı tarafı ezmez.” Y.13

Katılımcıların ifadelerinin tümü incelendiğinde Y ve Z kuşağı katılımcıları “Yeterli maddi kazanca sahip olamayan erkek aile içerisinde ezilir mi?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında iki boyutta değerlendirme yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Her iki kuşak da erkeğin veya kadının maddi imkanlarının ikili ilişkilerinde veya aile içi ilişkilerinde bir sorun teşkil etmeyeceğini savunmaktadır. Maddi boyutun sadece toplumsal bağlamda sorun teşkil edebileceğine, toplumun dayattığı erkeklik ve kadınlık rollerinin yerine getirilmemesi sonucu sosyal sorunlar doğurabileceğine değinilmiştir.

Kadın ve Maddi Özgürlük

Geleneksel toplumlarda erkek ve kadınlara atfedilen roller belirli kalıplara sahiptir. En belirgin kalıplardan bir tanesi; erkek ailenin maddi ihtiyaçlarını karşılarken kadının ev içi işleri yerine getirip, çocukların sorumluluğunu almasıdır (Günay ve Bener, 2011:157). Kadının belirgin rollerinin annelik ve eşlik olması onun kamusal alandan uzaklaşmasına ve maddi olarak erkeğe bağımlı hale gelmesine neden olmuştur.

Bireylerin sahip olduğu maddi imkânlar onların sorunlarla mücadele etme yöntemlerinin de farklılaşmasına yol açmaktadır. Maddi özgürlüğe sahip olman ve olmayan kadın arasında da sorunlarla mücadele edebilme yönteminde de farklılıklar görülebilmektedir. Kadınların maddi özgürlükleri konusunda “altın bilezik” metaforu açıklayıcı bir işlev görmektedir. Genellikle “koca parası yeme, altın bilezik tak” biçiminde ifade edilen metafor ile kadının maddi özgürlüğü bir tür slogan olarak aktarılmaktadır. Altın bilezik ile anlatılmak istenen bir mal varlığı veya meslektir. Kadın eğer bir mal varlığına veya mesleğe yani ekonomik özgürlüğe sahip olursa kocasının karşısında ezilmez inancı bu metaforun kaynağı olarak görülebilir (İçli, 2020). Katılımcılara yöneltilen “Çalışan ve çalışmayan (maddi özgürlüğe

sahip olan veya olmayan) kadının sorunlarla mücadele etme yöntemlerinde ekonomik durum belirleyici bir etken midir?’’ sorusuna verilmiş yanıtlar ise şu şekildedir;

“Maddi kazanç kadına erkek karşısında güç verir. Erkekler çalışan kadınları daha aciz görürler. Çalışan kadınlar olumsuz durumlarda (şiddet vs) adamdan vazgeçmeleri daha kolaydır. Eş çalışan kadına daha saygı duyar. Evin maddi durumunda destektir.” Y.2

“Çalışan kadınlar daha özgüvenli olabiliyor. Çalışmayan kadınlar para yok, pul yok, nereye giderim, boşansam ortada kalırım korkusu ile sorunlarla, şiddetle yaşamak zorunda kalıyor.” Y.9

“Baba evine dönemeyen kadın, maddi gücü olmayan kadın veya bu gücü kullanmayı bilmeyen kadın erkek karşısında ezilebilir. Yeterli maddi imkanlara sahipse ve eğitilmişse sağlıklı bir evliliğe son verme kararını alabilir ama bunlara sahip olmayan kadınlar hele bir de çocukları varsa evliliği yürütmeye mecbur hisseder.” Y.14

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında maddi gücün kadının sorunlarla mücadele etme yöntemlerinde belirleyici bir etken olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. İçli (2020)’in yapmış olduğu çalışmada kadının sahip olduğu gücün onun hem aile içerisinde hem de sosyal ilişkilerde sorunlarla mücadele etme yöntemlerinde etkili olduğu, maddi güce sahip kadınların bu problemleri daha kolay aştığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların ifadelerine de bakıldığında aynı doğrultuda yanıt alınması her iki çalışmada da benzer sonuçlara ulaşıldığını göstermektedir. Fakat, maddi gücün kadının sorunlarla mücadele etme yöntemlerinde etkisi olmadığını düşünen katılımcılar da bulunmaktadır. Katılımcıların ifadelerine göre;

“Çalışan veya çalışmayan kadın arasında fark yoktur önemli olan bilinçtir. Bir kadın yüksek eğitim de almış olsa zenginde olsa kendi farkındalığını kazanamamışsa hiçbir sorunla baş edemez olduğu yerde kalır, ilerleyemez.” Z.3

“Alınan eğitim veya maddi güç önemli değildir önemli olan farkındalıktır. Şiddetle, aile içi geçimsizlikle veya ailede yaşanan sorunlarla mücadele etmek için kadının farkındalık sahibi olması gerekli. Çoğu kadın sahip olduğu potansiyellerin farkında bile değil.” Z.4

“Çalışan kadın bilinçli kadındır, haklarını bilir, kendini kimliğini geliştirir. Bir şiddet durumu ile ailede veya eşi ile ilgili bir sorun ile karşılaştığımda çözüm arar. Çalışmayan kadın ise sosyallikten uzaklaşmış, eve hapsedilmiştir, dünyası belli sınırlar arasında sıkışmıştır ve karşılaştığı sorunlarla da bu sınır dışına çıkmaktansa sorunlarla yaşamayı göze alır.” Z.9

Y ve Z kuşağı katılımcılarının ifadelerinin analizi sırasında maddi imkanların mücadele yöntemlerini etkilemediğini düşünen katılımcıların değindiği asıl nokta farkındalık kavramıdır. Farkındalık ile anlatılmak istenen kadının hayata bakışıdır. Kadın toplumsal rollerinde etkisi ile belirli sınırlar içerisinde hapsedilmiş, kendi yetkinliklerinin farkına varamamış kısacası öğrenilmiş bir çaresizlik içerisinde.

Sonuç olarak Y ve Z kuşağı katılımcıların kadın ve maddi özgürlük alt boyutuna verdiği

yanıtların analizinde benzer ifadelerin yer aldığı ortaya çıkmıştır. Her iki kuşak katılımcıları da benzer ifadeler kullanarak iki ana kod ortaya çıkartmıştır. Bu iki ana kod “maddi güç belirleyicidir” ve “farkındalık belirleyicidir” olarak aktarılabılır. Y ve Z kuşağı katılımcıları bu iki kod üzerinde kuşaklarından bağımsız bir biçimde dağılım göstermiştir. Yani, iki kuşak katılımcıları arasında “kadın ve maddi özgürlük” konusuna dair düşüncelerinde farklılık görülmemektedir.

4.2.Araştırmanın Nicel Bulguları

4.2.1.Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri Alt Boyutu

Tablo 4.2. Aile içi şiddete maruz kalan kadın sessiz kalmalıdır

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	0	%0,0	0	%0,0
Katılıyorum	2	%1,0	2	%1,0
Kararsızım	2	%1,0	0	%0,0
Katılmıyorum	28	%13,6	12	%5,8
Kesinlikle Katılmıyorum	174	%84,5	198	%93,3

“Aile içi şiddete maruz kalan kadın sessiz kalmalıdır.” önermesine 206 katılımcıdan oluşan Y kuşağı örnekleminin %84,5’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %13,6’sının “Katılmıyorum”, %1,0’inin “Kararsızım”, %1,0’inin “Katılıyorum” yanıtlarını verdiği görülmekteyken katılımcılardan hiçbiri “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtını vermemiştir.

Aynı önermeye 208 katılımcıdan oluşan Z kuşağı örneklem grubunun %93,3’ünün “Kesinlikle Katılmıyorum” düşüncesine sahip oldukları, %5,8’inin “Katılmıyorum” düşüncesine sahip oldukları ve %1,0’inin “Katılıyorum” cevaplarını vermiştir, katılımcılardan hiçbiri “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Kararsızım” ibarelerini kullanmadığı görülmektedir.

İki kuşak katılımcılarının vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında aile içi şiddet olgusuna karşı benzer tutum içerisinde oldukları söylenebilse de tutumların yoğunluklarının farklı olduğu görülmektedir. Bu durum ilgili değere karşı bağlılık düzeyi farklılıklarını da ortaya koymaktadır.

Tablo 4.3. Erkeğin attığı bir tokat şiddet sayılmaz.

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	0	%0,0	2	%1,0

Katılıyorum	4	%1,9	2	%1,0
Kararsızım	2	%1,0	2	%1,0
Katılmıyorum	20	%9,7	14	%6,7
Kesinlikle Katılmıyorum	180	%87,4	188	%90,4

“Erkeğin attığı bir tokat şiddet sayılmaz.” önermesine Y kuşağı örneklem grubundan %87,4’ünün “Kesinlikle Katılmıyorum”, %9,7’sinin “Katılmıyorum”, %1,0’inin “Kararsızım”, %1,9’unun “Katılıyorum” yanıtlarını verdiği görülmekteyken katılımcılardan hiçbiri “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtını vermemiştir.

Aynı önermeye Z kuşağı örneklem grubundan %90,4’ünün “Kesinlikle Katılmıyorum”, %6,7’sinin “Katılmıyorum”, %1,0’inin “Kararsızım”, %1,0’inin “Katılıyorum” ve %1,0’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir

Tablo 4.4. Aile içerisinde görev dağılımı cinsiyete göre yapılmalıdır

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	0	%0,0	0	%0
Katılıyorum	2	%1,0	2	%1,0
Kararsızım	0	%0,0	2	%1,0
Katılmıyorum	42	%20,4	24	%11,5
Kesinlikle Katılmıyorum	162	%78,6	180	%86,5

“Aile içerisinde görev dağılımı cinsiyete göre yapılmalıdır.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %78,6’sının “Kesinlikle Katılmıyorum”, %20,4’ünün “Katılmıyorum”, %1,0’inin “Katılıyorum” yanıtlarını verdiği görülmekteyken katılımcılardan hiçbiri “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Kararsızım” yanıtını vermemiştir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %86,5’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %11,5’inin “Katılmıyorum”, %1,0’inin “Kararsızım”, %1,0’inin “Katılıyorum” cevaplarını verdiği görülmekteyken katılımcılardan hiçbiri “Kesinlikle Katılıyorum” cevabını vermemiştir. Y kuşağı katılımcıları aynı önermeye %78,6 oranında “Kesinlikle Katılmıyorum” ifadesini tercih etmiştir. Z kuşağı katılımcıları aile

içerisinde var olan cinsiyet rollerine Y kuşağına nazaran istatistiksel olarak belirgin bir biçimde karşı çıkmaktadırlar. Bu durum aile içerisinde mevcut cinsiyet rollerinin Z kuşağında daha az kabul görüldüğünü ifade etmektedir.

Tablo 4.5 Ailenin namusunu kadın temsil eder.

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	4	%1,9	0	%0
Katılıyorum	6	%2,9	4	%1,9
Kararsızım	2	%1,0	0	%0
Katılmıyorum	28	%13,6	18	%8,7
Kesinlikle Katılmıyorum	168	%80,6	186	%89,4

“Ailenin namusunu kadın temsil eder.” Önermesine Y kuşağı katılımcıdan oluşan örneklem grubundan %80,6’sının “Kesinlikle Katılmıyorum”, %13,6’sının “Katılmıyorum”, %1,0’inin “Kararsızım”, %2,9’unun “Katılıyorum” ve %1,9’unun “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %89,4’ünün “Kesinlikle Katılmıyorum”, %8,7’sinin “Katılmıyorum”, %1,9’unun “Katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmekteyken katılımcılardan hiçbiri “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Kararsızım” yanıtlarını vermemiştir.

Tablo 4.6. Çocuk sahibi olmak aile içi şiddet ve geçimsizliğe son verir

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	0	%0	2	%1,0
Katılıyorum	4	%1,9	6	%2,9
Kararsızım	6	%2,9	4	%1,9
Katılmıyorum	30	%14,6	12	%5,8
Kesinlikle Katılmıyorum	166	%80,6	184	%88,5

“Çocuk sahibi olmak aile içerisindeki şiddet ve geçimsizliğe son verir.” Önermesine Y

kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %80,6'sının "Kesinlikle Katılmıyorum", %14,6'sının "Katılmıyorum", %2,9'unun "Kararsızım", %1,9'unun "Katılıyorum" yanıtı verilmekteyken katılımcılar "Kesinlikle Katılıyorum" yanıtını vermemiştir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %88,5'inin "Kesinlikle Katılmıyorum", %5,8'inin "Katılmıyorum", %1,9'unun "Kararsızım", %2,9'unun "Katılıyorum" ve %1,0'inin "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.7. Her insan aile kurmak zorundadır.

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	0	%0	0	%0
Katılıyorum	4	%1,9	0	%0
Kararsızım	6	%2,9	3	%1
Katılmıyorum	50	%24,3	34	%16,3
Kesinlikle Katılmıyorum	146	%70,9	172	%82,7

"Her insan aile kurmak zorundadır." önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem gurubundan %70,9'unun "Kesinlikle Katılmıyorum", %24,3'ünün "Katılmıyorum", %2,9'unun "Kararsızım", %1,9'unun "Katılıyorum" yanıtlarını verdiği görülmektedir, aynı zamanda katılımcılar "Kesinlikle Katılıyorum" yanıtını hiç kullanmamıştır.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %82,7'sinin "Kesinlikle Katılmıyorum", %16,3'ünün "Katılmıyorum", %1,0'inin "Katılıyorum" yanıtlarını verdiği görülürken katılımcılar hiçbiri "Kararsızım" ve "Kesinlikle Katılıyorum" yanıtlarını vermemiştir.

Tablo 4.8. Sadece dini nikah aile olmak için yeterlidir

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	0	%0	0	%0
Katılıyorum	8	%3,9	6	%2,9
Kararsızım	14	%6,8	14	%6,7
Katılmıyorum	30	%14,6	24	%11,5
Kesinlikle Katılmıyorum	154	%74,8	164	%78,8

Sadece dini nikah aile olmak için yeterlidir.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %74,8’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %14,6’sının “Katılmıyorum”, %6,8’inin “Kararsızım”, %3,9’unun “Katılıyorum” yanıtlarını verdiği görülmektedir. Katılımcılardan hiçbiri “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtı vermemiştir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %78,8’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %11,5’inin “Katılmıyorum”, %6,7’sinin “Kararsızım”, %2,9’unun “Katılıyorum” yanıtlarını verdiği görülmektedir ve katılımcılardan hiçbiri “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtını vermemiştir.

Tablo 4.9. Çocuk sahibi olmak aile bağlarını güçlendirir

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	0	%0	2	%
Katılıyorum	2	%1,0	2	%
Kararsızım	2	%1,0	0	%
Katılmıyorum	28	%13,6	10	%
Kesinlikle Katılmıyorum	174	%84,5	6	%

“Çocuk sahibi olmak aile bağlarını güçlendirir.” Önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %84,5’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %13,6’sının “Katılmıyorum”, %1,0’inin “Kararsızım”, %1,0’inin “Katılıyorum” yanıtları verilmiştir, katılımcılar “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtını hiç kullanmamıştır.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %93,3'ünün “Kesinlikle Katılmıyorum”, %4,8'inin “Katılmıyorum”, %1,0'inin “Katılıyorum” ve %1,0'inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir ve katılımcılardan hiçbiri “Kararsızım” yanıtını vermemiştir.

Tablo 4.10. Aile kurmada bekaret önemli bir olgudur

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	0	%0,0	0	%0
Katılıyorum	8	%3,9	8	%3,8
Kararsızım	14	%6,8	6	%2,9
Katılmıyorum	42	%20,4	36	%17,3
Kesinlikle Katılmıyorum	142	%68,9	158	%76,0

“Aile kurmada bekaret önemli bir olgudur.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %68,9'unun “Kesinlikle Katılmıyorum”, %20,4'ünün “Katılmıyorum”, %6,8'inin “Kararsızım”, %3,9'unun “Katılıyorum” yanıtlarını verdiği görülmekteyken “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtı hiç kullanılmamıştır.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %76,0'sının “Kesinlikle Katılmıyorum”, %17,3'ünün “Katılmıyorum”, %2,9'unun “Kararsızım”, %3,8'inin yanıtı verildiği görülmektedir ve katılımcılardan hiçbiri “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtını vermemiştir.

Tablo 4.11. Eğitim düzeyi aile içerisinde sahip olunan statüyü etkiler

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	0	%0,0	2	%1,0
Katılıyorum	16	%7,8	2	%1,0
Kararsızım	14	%6,8	2	%1,0
Katılmıyorum	56	%27,2	56	%26,9
Kesinlikle Katılmıyorum	120	%58,3	146	%70,2

“Eğitim düzeyi aile içerisinde sahip olunan statüyü etkiler.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %58,3’ünün “Kesinlikle Katılmıyorum”, %27,2’sinin “Katılmıyorum”, %6,8’inin “Kararsızım”, %7,8’inin “Katılıyorum” yanıtları verdiği görülmektedir. Katılımcılardan hiçbiri “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtını vermemiştir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %70,2’sinin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %26,9’unun “Katılmıyorum”, %1,0’inin “Kararsızım”, %1,0’inin “Katılıyorum” ve %1,0’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.12. Aile bireyleri en yaşlı üyenin sözünden çıkmamalıdır

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	0	%0,0	0	%0,0
Katılıyorum	6	%2,9	2	%1,0
Kararsızım	6	%2,9	4	%1,9
Katılmıyorum	38	%18,4	38	%18,3
Kesinlikle Katılmıyorum	156	%75,7	164	%78,8

“Aile bireyleri en yaşlı üyenin sözünden çıkmamalıdır.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %75,7’sinin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %18,4’ünün “Katılmıyorum”, %2,9’unun “Kararsızım”, %2,9’unun “Katılıyorum” yanıtları verdiği görülmektedir. Katılımcılardan hiçbiri “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtını vermemiştir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %78,8’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %18,3’ünün “Katılmıyorum”, %1,9’unun “Kararsızım”, %1,0’inin “Katılıyorum” yanıtı verdiği görülmektedir aynı zamanda katılımcılar “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtını hiç kullanmamıştır.

Tablo 4.13. Akraba evlilikleri aileyi güçlendirir

	Y Kuşağı	Z Kuşağı
--	----------	----------

	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	0	%0,0	2	%1,0
Katılıyorum	10	%4,9	2	%1,0
Kararsızım	16	%7,8	6	%2,9
Katılmıyorum	40	%19,4	34	%16,3
Kesinlikle Katılmıyorum	140	%68,0	178	%78,8

“Akraba evlilikleri aileyi güçlendirir.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %68,0’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %19,4’ünün “Katılmıyorum”, %7,8’inin “Kararsızım”, %4,9’unun “Katılıyorum” yanıtları verdiği görülmektedir. Katılımcılardan hiçbiri “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtını vermemiştir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %78,8’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %16,3’ünün “Katılmıyorum”, %2,9’unun “Kararsızım”, %1,0’inin “Katılıyorum” ve %1,0’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

4.2.2. Ataerkil Ailede Erkek Roller Alt Boyutu

Tablo 4.14. Evin maddi giderleri erkeğin sorumluluğundadır

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	38	%18,4	16	%7,7
Katılıyorum	35	%17,0	27	%13,0
Kararsızım	28	%13,6	44	%21,2
Katılmıyorum	36	%17,5	56	%26,9
Kesinlikle Katılmıyorum	69	%33,5	65	%21,3

“Evin maddi giderleri erkeğin sorumluluğundadır.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %33,5’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %17,5’inin “Katılmıyorum”, %13,6’sının “Kararsızım”, %17,0’sinin “Katılıyorum” ve %18,4’ünün “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %31,3’ünün “Kesinlikle Katılmıyorum”, %26,9’unun “Katılmıyorum”, %21,2’sinin “Kararsızım”,

%13,0'ünün "Katılıyorum" ve %7,7'sinin "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.15. Erkek evde otoriter olmalıdır

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	2	%2,9	4	%1,9
Katılıyorum	29	%14,1	27	%13,0
Kararsızım	26	%12,6	16	%7,7
Katılmıyorum	52	%25,2	44	%21,2
Kesinlikle Katılmıyorum	93	%45,1	117	%56,3

"Erkek evde otoriter olmalıdır." önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %45,1'inin "Kesinlikle Katılmıyorum", %25,2'sinin "Katılmıyorum", %12,6'sının "Kararsızım", %14,1'inin "Katılıyorum" ve %2,9'unun "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %56,3'ünün "Kesinlikle Katılmıyorum", %21,2'sinin "Katılmıyorum", %7,7'sinin "Kararsızım", %13,0'ının "Katılıyorum" ve %1,9'unun "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.16. Erkek gerek gördüğünde kadının sosyal hayatını sınırlandırabilir.

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	6	%2,9	2	%1,0
Katılıyorum	30	%14,6	10	%4,8
Kararsızım	8	%3,9	14	%6,7
Katılmıyorum	46	%22,3	30	%14,4
Kesinlikle Katılmıyorum	116	%56,3	152	%73,1

Erkek gerek gördüğünde kadının sosyal hayatını sınırlandırabilir." önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %26,3'ünün "Kesinlikle Katılmıyorum",

%22,3'ünün "Katılmıyorum", %3,9'unun "Kararsızım", %14,6'sının "Katılıyorum" ve %2,9'unun "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %73,1'nin "Kesinlikle Katılmıyorum", %14,4'ünün "Katılmıyorum", %6,7'sinin "Kararsızım", %4,8'inin "Katılıyorum" ve % 1,0'inin "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.17. Erkek kadın üzerinde otorite kurmalıdır

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	2	%1,0	0	%0,0
Katılıyorum	30	%14,6	12	%5,8
Kararsızım	12	%5,8	12	%5,8
Katılmıyorum	34	%16,5	28	%13,5
Kesinlikle Katılmıyorum	128	%62,1	156	%75,0

"Erkek kadın üzerinde otorite kurmalıdır." önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %62,1'inin "Kesinlikle Katılmıyorum", %16,5'inin "Katılmıyorum", %5,8'inin "Kararsızım", %14,6'sının "Katılıyorum" ve %1,0'inin "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %75,0'inin "Kesinlikle Katılmıyorum", %13,5'inin "Katılmıyorum", %5,8'inin "Kararsızım", %5,8'inin "Katılıyorum" yanıtlarını verdiği görülürken katılımcılardan hiçbiri "Kesinlikle Katılıyorum" yanıtını vermemiştir.

Tablo 4.18. Evin reisi erkektir.

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	4	%1,9	2	%1,0
Katılıyorum	30	%14,6	16	%7,7
Kararsızım	8	%3,9	4	%1,9

Katılmıyorum	43	%20,9	27	%13,0
Kesinlikle Katılmıyorum	121	%58,7	159	%76,4

“Evin reisi erkektir.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %58,7’sinin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %20,9’unun “Katılmıyorum”, %3,9’unun “Kararsızım”, %14,6’sının “Katılıyorum” ve %1,9’unun “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %76,4’ünün “Kesinlikle Katılmıyorum”, %13,0’nın “Katılmıyorum”, %1,9’unun “Kararsızım”, %7,7’sinin “Katılıyorum” ve %1,0’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.19. Evde erkeğe hizmet edilmelidir.

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	20	%9,7	10	%4,8
Katılıyorum	14	%6,8	14	%6,7
Kararsızım	12	%5,8	10	%4,8
Katılmıyorum	41	%19,9	45	%21,6
Kesinlikle Katılmıyorum	119	%57,8	129	%62,0

“Evde erkeğe hizmet edilmelidir” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %57,8’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %19,9’unun “Katılmıyorum”, %5,8’inin “Kararsızım”, %6,8’inin “Katılıyorum” ve %9,7’sinin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %62,0’sinin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %21,6’sının “Katılmıyorum”, %4,8’inin “Kararsızım”, %6,7’sinin “Katılıyorum” ve % 4,8’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.20. Evde alınan kararlarda son sözü erkek söyler

	Y Kuşığı		Z Kuşığı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	10	%4,9	10	%4,8
Katılıyorum	28	%13,6	8	%3,8
Kararsızım	6	%2,9	12	%5,8
Katılmıyorum	28	%13,6	20	%9,6
Kesinlikle Katılmıyorum	134	%65,0	158	%76,0

“Evde alınan kararlarda son sözü erkek söyler.” önermesine Y kuşığı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %65,0’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %13,6’sının “Katılmıyorum”, %2,9’unun “Kararsızım”, %13,6’sının “Katılıyorum” ve %4,9’unun “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşığı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %76,0’sının “Kesinlikle Katılmıyorum”, %9,6’sının “Katılmıyorum”, %5,8’inin “Kararsızım”, %3,8’inin “Katılıyorum” ve %4,8’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.21. Gelecek için yatırım yapmak sadece erkeğin görevidir

	Y Kuşığı		Z Kuşığı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	8	%3,9	8	%3,8
Katılıyorum	22	%10,7	10	%4,8
Kararsızım	6	%2,9	10	%4,8
Katılmıyorum	44	%21,4	34	%16,3
Kesinlikle Katılmıyorum	126	%61,2	146	%70,2

“Gelecek için yatırım yapmak sadece erkeğin görevidir.” önermesine Y kuşığı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %61,2 “Kesinlikle Katılmıyorum”, %21,4’ünün “Katılmıyorum”, %2,9’unun “Kararsızım”, %10,7’sinin “Katılıyorum” ve %3,9’unun “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %70,2'sinin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %16,3'ünün “Katılmıyorum”, %4,8'inin “Kararsızım”, %4,8'inin “Katılıyorum” ve %3,8'inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.22. Çocuk sahibi olma kararını erkek tek başına alamaz.

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	141	%68,4	165	%79,3
Katılıyorum	51	%24,8	37	%17,8
Kararsızım	0	%0,0	0	%0,0
Katılmıyorum	2	%1,0	2	%1,0
Kesinlikle Katılmıyorum	12	%5,8	4	%1,9

“Çocuk sahibi olma kararını erkek tek başına alamaz.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %5,8'inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %1,0'inin “Katılmıyorum”, %24,8'inin “Katılıyorum” ve %68,4'ünün “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmekteyken katılımcılardan “Kararsızım” yanıtı hiç alınmamıştır.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %79,3'ünün “Kesinlikle Katılmıyorum”, %17,8'inin “Katılmıyorum”, %1,0'inin “Katılıyorum” ve %1,0'inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir, aynı zamanda katılımcılardan “Kararsızım” yanıtı alınmamıştır.

4.2.3 Ataerkil Ailede Kadına Roller Alt Boyutu

Tablo 4.23. Kadın çalışsa bile ev işlerinden sorumludur

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde

Kesinlikle Katılıyorum	12	%5,8	2	%1,0
Katılıyorum	28	%13,6	20	%9,6
Kararsızım	6	%2,9	8	%3,8
Katılmıyorum	73	%35,4	97	%46,6
Kesinlikle Katılmıyorum	87	%42,2	81	%38,9

“Kadın çalışsa bile ev işlerinden sorumludur.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %42,2’sinin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %35,4’ünün “Katılmıyorum”, %2,9’unun “Kararsızım”, %13,6’sının “Katılıyorum” ve %5,8’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %38,9’unun “Kesinlikle Katılmıyorum”, %46,6’sının “Katılmıyorum”, %3,8’inin “Kararsızım”, %9,6’sının “Katılıyorum” ve %1,0’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.24. Çocuk bakımı annenin görevidir

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	10	%4,9	8	%3,8
Katılıyorum	16	%7,8	20	%9,6
Kararsızım	8	%3,9	12	%5,8
Katılmıyorum	58	%28,2	76	%36,5
Kesinlikle Katılmıyorum	114	%55,3	92	%44,2

“Çocuk bakımı annenin görevidir.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %55,3’ünün “Kesinlikle Katılmıyorum”, %28,2’sinin “Katılmıyorum”, %3,9’unun “Kararsızım”, %7,8’inin “Katılıyorum” ve %4,9’unun “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %44,2’sinin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %36,5’inin “Katılmıyorum”, %5,8’inin “Kararsızım”, %9,6’sının “Katılıyorum” ve %3,8’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.25. Temizlik ve yemek gibi ev içi işler kadının görevidir

	Y Kuşığı		Z Kuşığı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	12	%5,8	2	%1,0
Katılıyorum	12	%5,8	12	%5,8
Kararsızım	10	%4,9	8	%3,8
Katılmıyorum	70	%34,0	74	%35,6
Kesinlikle Katılmıyorum	102	%49,5	112	%53,8

“Temizlik ve yemek gibi ev içi işler kadının görevidir.” Önermesine Y kuşığı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %49,5’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %34,0’ünün “Katılmıyorum”, %4,9’unun “Kararsızım” %5,8’inin “Katılıyorum” ve %5,8’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşığı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %53,8’nin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %35,6’sının “Katılmıyorum”, %3,8’inin “Kararsızım”, %5,8’inin “Katılıyorum” ve % 1,0’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.26. Çocuklara davranış eğitimi anne vermelidir

	Y Kuşığı		Z Kuşığı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	2	%1,0	2	%1,0
Katılıyorum	16	%7,8	4	%1,9
Kararsızım	8	%3,9	8	%3,8
Katılmıyorum	53	%25,7	47	%22,6
Kesinlikle Katılmıyorum	127	%61,7	147	%70,7

“Çocuklara davranış eğitimi anne vermelidir.” önermesine Y kuşığı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %61,7’sinin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %25,7’sinin “Katılmıyorum”, %3,9’unun “Kararsızım”, %7,8’inin “Katılıyorum” ve %1,0’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşığı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %70,7’sinin

“Kesinlikle Katılmıyorum”, %22,6’sının “Katılmıyorum”, %3,8’inin “Kararsızım”, %1,9’unun “Katılıyorum” ve %1,0’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.27. Kadın, ev işlerine vakit ayıramayacağı işlerde çalışmamalıdır

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	6	%2,9	4	%1,9
Katılıyorum	22	%10,7	18	%8,7
Kararsızım	11	%5,3	7	%3,4
Katılmıyorum	54	%26,2	58	%27,9
Kesinlikle Katılmıyorum	113	%54,9	121	%58,2

“Kadın, ev işlerine vakit ayıramayacağı işlerde çalışmamalıdır.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %54,9’unun “Kesinlikle Katılmıyorum”, %26,2’sinin “Katılmıyorum”, %5,3’ünün “Kararsızım”, %10,7’sinin “Katılıyorum” ve %2,9’unun “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %58,2’sinin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %27,9’unun “Katılmıyorum”, %3,4’ünün “Kararsızım”, %8,7’sinin “Katılıyorum” ve %1,9’unun “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.28. Çocukların duygusal sorunları ile anne ilgilenmelidir

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	4	%1,9	2	%1,0
Katılıyorum	14	%6,8	8	%3,8
Kararsızım	8	%3,9	4	%1,9
Katılmıyorum	40	%19,4	48	%23,1
Kesinlikle Katılmıyorum	140	%68,0	146	%70,2

“Çocukların duygusal sorunları ile anne ilgilenmelidir.” önermesine Y kuşağı

katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %1,9 “Kesinlikle Katılmıyorum”, %6,8 “Katılmıyorum”, %3,9 “Kararsızım”, %19,4 “Katılıyorum” ve %68,0 “Kesinlikle Katılıyorum” cevabını verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %70,2’sinin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %23,1’inin “Katılmıyorum”, %1,9’unun “Kararsızım”, %3,8’inin “Katılıyorum” ve %1,0’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

4.2.4. Ataerkil Ailede Evlilik Değerleri Alt Boyutu

Tablo 4.29. Kadın erkeğin soyadını taşımalıdır

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	12	%5,8	2	%1,0
Katılıyorum	44	%21,4	58	%27,9
Kararsızım	10	%4,9	14	%6,7
Katılmıyorum	65	%31,6	45	%21,6
Kesinlikle Katılmıyorum	75	%36,4	89	%42,8

“Kadın erkeğin soyadını taşımalıdır.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %36,4’ünün “Kesinlikle Katılmıyorum”, %31,6’sının “Katılmıyorum”, %4,9’unun “Kararsızım”, %21,4’ünün “Katılıyorum” ve %5,8’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %42,8’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %21,6’sının “Katılmıyorum”, %6,7’sinin “Kararsızım”, %27,9’unun “Katılıyorum” ve %1,0’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 4.30. Evlilikte kadın erkekten küçük yaşta olmalıdır

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	12	%5,8	0	%0,0

Katılıyorum	25	%12,1	19	%9,1
Kararsızım	12	%5,8	10	%4,8
Katılmıyorum	46	%22,3	56	%26,9
Kesinlikle Katılmıyorum	111	%53,9	123	%59,1

. “Evlilikte kadın erkekten küçük yaşta olmalıdır.” önermesin Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %53,9’unun “Kesinlikle Katılmıyorum”, %22,3’ünün “Katılmıyorum”, %5,8’inin “Kararsızım”, %12,1’inin “Katılıyorum” ve %5,8’inin “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %59,1’inin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %26,9’unun “Katılmıyorum”, %4,8’inin “Kararsızım”, %9,1’inin “Katılıyorum” cevabı verdiği görülmekteyken katılımcılardan “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtı hiç alınmamıştır.

Tablo 4.31. Farklı inanca sahip erkek ve kadın evlenmemelidir.

	Y Kuşağı		Z Kuşağı	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	10	%4,9	0	%0,0
Katılıyorum	8	%3,9	14	%6,7
Kararsızım	27	%13,1	15	%7,2
Katılmıyorum	32	%15,5	40	%19,2
Kesinlikle Katılmıyorum	129	%62,6	139	%66,8

“Farklı inanca sahip erkek ve kadın evlenmemelidir.” önermesine Y kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %62,2’sinin “Kesinlikle Katılmıyorum”, %15,5’inin “Katılmıyorum”, %13,1’inin “Kararsızım”, %3,9’unun “Katılıyorum” ve %4,9’unun “Kesinlikle Katılıyorum” cevabı verdiği görülmektedir.

Aynı önermeye Z kuşağı katılımcılarından oluşan örneklem grubundan %66,8 “Kesinlikle Katılmıyorum”, %19,2 “Katılmıyorum”, %7,2 “Kararsızım”, %6,7 “Katılıyorum” cevabı verdiği görülmekteyken katılımcılardan “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtı hiç alınmamıştır

4.3.Y ve Z Kuşağı Bulgularının Karşılaştırılması

Y ve Z kuşağı katılımcılarına uygulanan anket IMB SPPSS programına aktarıldıktan sonra Y kuşağı verileri ve Z kuşağı verileri ayrıştırılarak işleme alınmıştır. Ayrıştırma sonrası her iki veri yine SPSS programında t test uygulamasına tabi tutulmuştur. Test sonucu elde edilen veriler Y ve Z kuşağı katılımcılarının GADÖ'ye (Geleneksel Aile Değerleri Ölçeği) vermiş olduğu yanıtları karşılaştırmamıza imkân tanımaktadır. Karşılaştırma tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.32.Geleneksel aile değerleri ölçeğinin t-test bulguları

		N	Ort.	S.S.	t	df	p
Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri	Z Kuşağı	208	57,346	5,071	2,606	405,206	0,010
	Y Kuşağı	206	55,961	5,720			
Geleneksel Ailede Erkek Değerleri	Z Kuşağı	208	39,389	6,934	3,362	400,518	0,001
	Y Kuşağı	206	36,888	8,148			
Geleneksel Ailede Kadın Değerleri	Z Kuşağı	208	26,058	4,119	1,526	388,157	0,128
	Y Kuşağı	206	23,350	5,252			
Geleneksel Ailede Evlilik Değerleri	Z Kuşağı	208	12,596	2,347	2,223	404,961	0,027
	Y Kuşağı	206	12,049	2,654			
Toplam	Z Kuşağı	208	135,389	15,575	3,049	398,378	0,002
	Y Kuşağı	206	130,248	18,594			

*Hesaplama yapılırken olumsuz önermeler ters çevrilmiştir.

Tablo incelendiğinde “Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri” alt kategorisinde yer alan önermelere Z kuşağının vermiş olduğu cevapların ortalama değeri 57,346 olarak görülmektedir. Öte yandan Y kuşağının vermiş olduğu cevapların ortalama değerleri 55,961 olarak görülmektedir. Yapılan ortalama karşılaştırmasına dayalı t testi sonucu Y ve Z kuşakları arasında “Geleneksel Aile Yapısı ve Değerleri” bakımından Z kuşağı lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa işaret etmektedir ($p<0,05$).

Tablo incelendiğinde “Geleneksel Ailede Erkek Değerleri” alt kategorisinde yer alan önermelere Z kuşağının vermiş olduğu cevapların ortalama değeri 39,389 olarak görülmektedir. Öte yandan Y kuşağının vermiş olduğu cevapların ortalama değerleri 36,888 olarak görülmektedir. Yapılan ortalama karşılaştırmasına dayalı t testi sonucu Y ve Z kuşakları arasında “Geleneksel Ailede Erkek Değerleri” alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir.

Tablo incelendiğinde “Geleneksel Ailede Kadın Değerleri” alt kategorisinde yer alan önermelere Z kuşağının vermiş olduğu cevapların ortalama değeri 26,058 olarak görülmektedir. Öte yandan Y kuşağının vermiş olduğu cevapların ortalama değerleri 25,035 olarak görülmektedir. Yapılan ortalama karşılaştırmasına dayalı t testi sonucu Y ve Z kuşakları arasında “Geleneksel Ailede Kadın Değerleri” bakımından Z kuşağı lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığına işaret etmektedir ($p<0,05$)

Tablo incelendiğinde “Geleneksel Ailede Evlilik Değerleri” alt kategorisinde yer alan önermelere Z kuşağının vermiş olduğu cevapların ortalama değeri 12,596 olarak görülmektedir. Öte yandan Y kuşağının vermiş olduğu cevapların ortalama değerleri 12,049 olarak görülmektedir. Yapılan ortalama karşılaştırmasına dayalı t testi sonucu Y ve Z kuşakları arasında “Geleneksel Ailede Evlilik Değerleri” bakımından Z kuşağı lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa işaret etmektedir ($p<0,05$).

Tablo incelendiğinde ölçekte yer alan önermelerin tamamına Z kuşağının vermiş olduğu cevapların ortalama değeri 135,389 olarak görülmektedir. Öte yandan Y kuşağının vermiş olduğu cevapların ortalama değeri 130,248 olarak görülmektedir. Yapılan ortalama karşılaştırmasına dayalı t testi sonucu Y ve Z kuşağı arasında ölçeğin tamamı bakımından istatistiksel olarak Z kuşağı lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0,05$).

Nicel verilerin alt boyutlarından elde edilen sonuçlar Y ve Z kuşakları arasında karşılaştırıldığında Z kuşağının geleneksel aile değerleri ölçeğinde yer alan önermelere daha az bağlılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yalnızca “Geleneksel Ailede Kadın Değerleri” alt boyutunda Y ve Z kuşakları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığı sonucu her iki kuşağın bu alt boyutta benzer yaklaşıma sahip olduklarını göstermektedir. Bu durumda genel bir yorum yapılacak olursa, dört alt boyutun üçünde Z

kuşafının geleneksel aile değerlerine daha az yoğunlukta bağlı olduğu, dolayısıyla Z kuşafına mensup katılımcıların, Y kuşafından bireylere göre geleneksel aile değerlerine daha az bağlı olduğu söylenebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tez çalışmasında Y ve Z kuşaklarından oluşan örneklem aracılığı ile bu iki kuşağın geleneksel aile değerlerine yaklaşımları saptanmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan saha çalışmasından elde edilen verilere dayanarak iki kuşak arasında geleneksel aile değerleri ve bazı alt boyutlarında yaklaşım farklılığı olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın nitel boyutu olan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler analiz edildiğinde Y ve Z kuşaklarının geleneksel aile değerlerine yaklaşımlarında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her iki kuşak görüşmelerde benzer tutumlar sergilemiş olsalar da yaklaşımları arasında bir farklılık saptanmıştır. Y kuşağı görüşmeler sırasında geleneksel değerlere karşı negatif bir tutum içerisinde olsa da ifadelerinde daha demokratik kelimeleri tercih etmiş, yapıcı bir üslup kullanmıştır. Buna nazaran Z kuşağı da Y kuşağı gibi geleneksel değerlere karşı negatif bir tutuma sahipken bunu açık bir şekilde ifade etmiş, mevcut duruma olan karşıtıllıklarını net bir biçimde dile getirerek durumun değişmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Bartın ili içerisinde yaşayan, 414 katılımcı ile yapılmış olan anket çalışması ve 32 katılımcı ile yapılmış olan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler ışığında Y ve Z kuşakları arasında, geleneksel aile değerlerine yaklaşım bakımından farklılıklar incelenmiş, kuşaklar arasında az da olsa farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geleneksel aile yapısı ve değerleri, geleneksel ailede erkek değerleri ve geleneksel ailede evlilik olgusu alt boyutlarında Y ve Z kuşakları arasında istatistiksel anlamda bir farklılık bulunmuşken, geleneksel ailede kadın değerleri alt boyutunda her iki kuşak arasında farklılık istatistiksel olarak bir farklılık bulunamamıştır. Bu durum geleneksel ailede kadın değerleri boyutunda her iki kuşağın aynı doğrultuda düşünceye sahip olduklarını ifade eder. Katılımcılara yöneltilen ölçek formundan elde edilen verilerin analizi sonrasında Y ve Z kuşağı katılımcılarının geleneksel aile değerlerine yaklaşımlarını saptayan önermelere Z kuşağının Y kuşağına nazaran daha yüksek ortanda katılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu demek oluyor ki Z kuşağının söz konusu değerlere Y kuşağından daha az bağlılık göstermektedir.

Y kuşağı teknolojik gelişmelerin yaşandığı dönemde var olmuş, gelişmelere ve değişime uyum sağlamaya çalışmış ve bu gelişmelerden faydalanmış olsa da dönem koşulları göz

önünde bulundurulduğunda imkânların Z kuşağına göre daha sınırlı olduğu görülmektedir. Bunu bir sonucu olarak da Y kuşağı geleneksel olan ile yeni olan arasında kalmıştır. Z kuşağının ise bu teknolojik gelişmelere uyum sağlamak gibi bir çaba göstermesine gerek kalmamış, zaten tekno-kültürel değişimin içine doğmuş ve küresel düzeydeki kültürel değişim bu kuşaktan bireylerin yetişmesinde rol oynamıştır. Bu durum elbette ki söylemlerin ve tutumların farklılığını ortaya çıkartmıştır. Gelişmelerin içerisinde var olan Z kuşağı bu imkânları sonuna kadar kullanmış hem özel hem de sosyal medyada var olmuş, devamlı olarak güncellemelere tabi tutulmuştur. Y kuşağı ise bu duruma uyum sağlamakta Z kuşağı kadar başarılı olamamış, değişime ayak uydurmakta zorlanmıştır. Y kuşağı teknolojiye uyum konusunda Z kuşağı kadar başarılı olamamasından kaynaklı olarak geleneksel iletişim kanallarını daha sık kullanmıştır. Kullanılan geleneksel yöntemlerin doğrudan etkisi olarak toplumsal değerlere daha yoğun olarak maruz kalmıştır. Z kuşağı ise yeni bir düzlemde (sosyal medya, sanal dünya) gerçekleşen iletişim ile farklı iletişim kanallarında aktif olarak yer almıştır. Ortaya çıkan bu iletişim kanalı ise daha küresel, başka kültürlerin etkisine daha açıktır. Yeni sosyal alanda toplumların sahip oldukları değerlerin etkileri gelenekselde olduğu kadar yoğun değildir. Bunun sonucu olarak Z kuşağı geleneksel değerler ile daha az karşılaşmış, karşılaşılan değerleri daha az benimsemiştir.

ÖNERİLER

Bu çalışma sınırlı bir evrende yürütülmüştür. Bartın ilinin özgün toplumsal/kültürel konumunun araştırma sonucunu ne derece etki ettiği bilinmemektedir. Araştırma daha geniş evrende, örneğin Türkiye çapında yürütülürse kuşaklar arasındaki farklılaşma tezinin genelleştirilebilirliği artacaktır.

Türkiye toplumunu anlamak, değişim dinamiklerini doğru çözümlemek, kuşaklar arasındaki iletişimsel ve başka sorunlara çözüm üretmek açısından kuşak çalışmaları düzenli aralıklarla ve/veya boylamsal araştırmalarla, içerik ve yöntem bakımından güçlendirilerek sürdürülmelidir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, O. Batır, H. Ekşili, N. (2014). Kuşakların Değişen Yüzü ve Y Kuşağı İle Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (1), 165-182.
- Akın, A. Ve Demirel, S. (2003). Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkisi, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25 (4):73-82
- Akkaş, İ. ve Uyanık, Z. (2016). Kadına Yönelik Şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6(1): 32-42.
- Altuntuğ, N. (2012). Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4 (1): 203-212.
- Anar, S. (1983). Değerlerin Sosyolojik Açıdan İncelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, (82):8-44.
- Apaydın, H. (2001). Aile İçi İletişimin Çocuğun Dinsel Gelişimine Etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12 (12-13): 319-337.
- Arslan, M. (2012). İş-Aile ve Aile-İş Çatışmalarının Kadın Çalışanların İş Doyumları Üzerindeki Etkileri, *Birey ve Toplum Dergisi*, 2 (3): 99-113
- Aybey, S. (2016). Osmanlıdan Günümüze Türk Toplumunun Aile Kurumuna Bakışı Ve Aile Yapısındaki Değişimin Değerlendirilmesi, *Tarih Okulu Dergisi*.9 (17):203-217
- Ayçiçek, M. İ. (1994). Kuşaklar Arası Çatışma, Merhaba Yayınları, Deutschland.
- Aydemir, M. A. Ve Tecim, E. (2012). Türk Toplumunda Aile ve Dinin Sosyal Sermaye Potansiyeli. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2012(28): 44-59
- Aydın Pehlivan, İ. (2003). Eğitim ve Öğretimde Etik, Pegem A Yayıncılık. Ankara.
- Aydınalp, H. (2010). Sosyal Çatışma ve Din, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (2):187-215.
- B. Vatan, Ispartalı M. (17.03.2022). Z Kuşağını Anlamak. <http://mugeispartali.blogspot.com/2013/04/z-kusagn-anlamak.html>
- Badinter, E. (2020). Kadınlık mı? Annelik mi?. İletişim Yayınları. İstanbul.
- Bakacak, A. (2009). Cumhuriyet Dönemi Kadın İmgesi Üzerine Bir Değerlendirme, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (44):627-638

- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42): 1-21.
- Başaran, İ. E. (2000). Örgütsel Davranış İnsanın Üretim Gücü. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Bauman, Z. (2018). Yasa Koyucular ile Yorumcular, Metis Yayınları, İstanbul.
- Bayar, Ö. Avcı, H. ve Koç, M. (2018). Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği'nin (ETCRSÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 57-76.
- Bayhan, V. (2014). Milenyum veya Y Kuşağı Gençliğinin Sosyolojik Bağlamı. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 7 (1): 8-25.
- Baykara, K. (2008). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyo-kültürel Özellikleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2).
- Berkup, B. (2015). Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırılmalı Bir Analiz. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler Anabilim Dalı, İzmir.
- Bolat, Y. (2013) Bir Değer Ölçme Aracı: Çok Boyutlu Sosyal Değerler Ölçeği *Turkish Journal of Education*, 2 (4),13-27 .
- Bourdieu, P. (2015). Eril Tahakküm, Bağlam Yayıncılık, Ankara.
- Büyük, S. (2005). Biz Kuşağı Geliyor. *Capital Aylık İş ve Ekonomi Dergisi*, 13 (10).
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, (32): 470-483
- Canatan, A. (2008). Toplumsal Değerler ve Yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 2008 (1) 62-71.
- Canatan, A. (2009). Gençlerin Yaşlılar İle İlgili Düşünceleri. *EKEV Akademi Dergisi*, 2009(39): 189-187.
- Canel, A. N. (2011). Evlilik ve Aile Hayatı. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı; Aile Eğitim Programı.
- Celkan, H. Y. (1991). Beşerî Kültürün Temel Öğeleri. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1 (1).
- Cevizci, A.(2002). Felsefe Sözlüğü. Paradigma Yayınları, İstanbul.
- Colman, A. M. (2003). Oxford Distionary of Psychology. Oxford Universty Press, New

York.

- Connell, E. W. (1998). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar Toplum, Kişi ve Cinsel Politika. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Creswell, W. J. ve Clark, V. L. (2015). Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi, Anı Yayınları, Ankara.
- Çelik, C. (2010). Değişim Sürecinde Türk Aile Yapısı ve Din. *Uluslararası Günümüz Türkiye'sinde İslam Sempozyumu*, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 27-28.
- Çinkır, A. (2018). Z Kuşağının Gelecekteki Çalışma Yaşamında Ödüllendirme Açısından Ortaya Çıkan Beklentileri. Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Çimen, L. (2003). Türk Ailesinde Karar Mekanizmaları ve Kadının Rolü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Sakarya.
- Çimen, L. (2008). Türk Töresinde Kadın ve Aile. Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Demirel, S. 2003. Toplumsal Cinsiyet Kavramı Ve Sağlığa Etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki*. 25(4):3-82.
- Demirkan, S. (2006). Türk Ailesinin Korunması ve Güçlendirilmesinde Sivil Toplum Kuruluşları ile İşbirliğinin Önemi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3 (9): 91-96.
- Demirkaya, H., Akdemir, A., Karaman, E. ve Atan, Ö., (2015) Kuşakların Yönetim Politikası Beklentilerinin Araştırılması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7 (1): 186-204.
- Duman, M. Z. (2021). Üniversitede Okuyan Z kuşağının Değişen Aile Algısı ve Aile İlişkilerinde Yaşadığı Sorunlar, *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2 (1):20-36.
- Duman, Z. (2019). Kuşak Çatışması: X ve Z Kuşağı Üzerine Sosyolojik Bir Tartışma. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Ekşi, H. (2015). Almanya'da Yaşayan Türk Göçmenlerin Aile Değerleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13 (29).
- Ekşi, H., Ekşi, F. Demirci, İ. ve Yıldız, C. (2015) Almanya'da Yaşayan Türk Göçmenlerin Aile Değerleri, *Değerler Eğitimi Dergisi* 13 (29), 41-82.

- Erdoğan, T. (2008). Toplumsal Sistemin Düzen Sağlayıcı Unsuru Olarak Cinsiyet Rolü Farklılaşması, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(4): 123-145
- Eren, S. (2007). Toplumsal Norm, Ahlak ve Din. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6 (2): 289-316.
- Ergil, D (2013). Y kuşağı, Bugün Gazetesi, 04 Temmuz 2013. (GAZETE)
- Eyüboğlu, A., Özar, Ş. ve Tanrıöver, H. T. (2000). Kentlerde Yaşayan Kadınların İş Yaşamına Katılım Sorunlarının Sosyo-ekonomik ve Kültürel Boyutları, Başbakanlık K.S.S.G.M. Yayınları, Ankara.
- Fichter, J. (2019). Sosyoloji Nedir?. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Giddens, A.(2005). Sosyoloji. Aytaç Yayınevi, Ankara.
- Giddens, A. (2013). Sosyoloji, Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- Gökçe, B. (2004). Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumları. Savaş Yayınları, Ankara.
- Gökkaya Bilican, V. (2015). Çaresizliği Öğrenen Kadın: Öğrenilmiş Caresizlik, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 10(14):53-70.
- Gülerce, A. (1996). Dönüşümsel Aile Modelleri ve Türkiye'de Ailenin Psikolojik Örüntüleri. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 15 (3).157-171.
- Grossberg, L. (2010). Cultural Studies, the War Against Kids, and the Rebecoming of Us Modernity. *Postcolonial Studies*. 6(3).327-349.
- Güngör, E. (1995). Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak. Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Güngör, E.(2000). Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırma. Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Gürbüz, S. (2015). Kuşak Farklılıkları: Mit Mi, Gerçek Mi?, *İş ve İnsan Dergisi*, 2 (1): 39-57.
- Gürcan, A. (2007). Aile İçi Roller. *Meridyen Sosyal Bilimler Konferansları-Psikoloji*. Altunizade Kültür ve Sanat Merkezi,

- Howe, N. Ve Strauss, W. (2007). The Next Year How Customer And Workforce Attitudes Will Evolve, *Harward Business Review*. 85 (7-8): 47-52.
- Işık, S. Y. (2016). Küçükleri Saymak: Geleneksel Saygı Anlayışının Krizi ve Değişime Çocuklardan Başlamak, *Saygı*, Ed.; Işık, S. Y. ve Özdemir, İ., Ezgi Kitabevi, Bursa.
- İçli, S. (2020). Kadınların Çalışma Hayatı ve Ekonomik Özgürlük Algısı: Konya Örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Konya.
- Kadılar, E. (2012). Üç Kuşak Kadının Cinsiyet Roller. Kum Saati Yayınları. İstanbul.
- Kalav, A. (2012). Namus ve Toplumsal Cinsiyet. *Mediterranean Journal of Humanities*, 2 (2): 151-163.
- Kara, Y. (2007). Eğitim Yazılımları Değerlendirme Ölçeği (ÖDYÖ): Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi* (14):77-90.
- Karaman Dudu, E. ve Doğan, N. (2018). Kadının ‘‘Annelik’’ Kimliği Üzerinden Tahakküm Altına Alınması, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2):1476-1496.
- Kavak, A. B. ve Şener, İ. (2021). İşte Z Kuşağı. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, Ankara.
- Kavalcı, K. ve Ünal, S. (2016). Y ve Z Kuşaklarının Öğrenme Stilleri ve Tüketici Karar Verme Tarzları Açısından Karşılaştırılması, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (3):1033-1050.
- Keleş, N. (2011). Y Kuşağı Çalışanlarının Motivasyon Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. 3(2):129-139
- Kır, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (36):381-404.
- Kıray, M. (1964). Ereğli, Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası. Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Ankara.
- Kırık, A. M. Ve Köyüstü, S. (2018). Z Kuşağı Konusunda Yapılmış Tezlerin İçerik Analizi Yöntemi ile İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 6 (2): 1497-1518.
- Kirman, M. A. (2010). Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi. Birleşik Yayınevi, Ankara.

- Koç, M. Avcı, Ö. Ve Bayar, Ö. (2017). Kadın Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği'nin (KTCRSÖ) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 41 (1), 284-297.
- Konakay, G. (2018). Y Kuşağı Değerlerinin Kariyer Tercihleri Açısından İncelenmesi, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 13 (1): 79-92.
- Kongar, E. (1993). Türkiye Üzerine Araştırmalar. Remzi Kitabevi, Ankara.
- Konuralp, E. ve Hamzaoglu M. (2019). Geleneksel Toplumlarda Namus Olgusu ve Namus Cinayeti: Türkiye Örneği, *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(18):51-65.
- Köknel, Ö. (2007). Çatışan Değerlerimiz, Aileden Topluma, Politikadan İnançlara, Sevgiden Aşka Kadar. Altın Kitaplar Yayınları, İstanbul.
- Kuran, E. (2020). Z Bir Kuşağı Anlamak. Can Sanat Yayınları, İstanbul.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıcıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15 (45) 59-76.
- Kümbetoğlu, B. (2019).Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Kyles, D. (2005) Managing Your Multigenerational Workforce. *Strategic Finance*, 87 (6): 53-56.
- Lotfi, A. , Kabiri, S. & Ghasemlou, H. (2013). Değerler Değişimi ve Kuşaklararası Çatışma: İran Khoy Kenti Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2) , 93-113
- Lüküslü, D. (2015). Türkiye'nin 68'i; Bir Kuşağın Sosyolojik Analizi, Dipnot Yayınları, Ankara.
- Lüküslü, D. (2020). Türkiye'de Gençlik Miti: 1980 Sonrası Türkiye Gençliği. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Mannheim, K. (1952). The Problem of Generations. Essays on the Sociology of Knowledge, London.
- Mercan, N. (2016). X, Y ve Z Kuşağı Kadınlarının Farklı Üzerin Alışkanlıklarının Modern Dünyada İnşa Edilmedi, *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2(1): 59-70. s.
- Mohammadi, A. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Din Anlayışı: Afganistan Kabil Üniversitesi Örneği, Doktora Tezi (Yayımlanmamış). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Nazlı, S. (2001). Aile Danışmanlığı. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Nirun, N. (1991). Sistematik Sosyoloji Yönünden Sosyal dinamik Bünye Analizi. Ankara Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- Ortaylı, İ. ve Erdinç, E. Ş. (2016). İttihat ve Terakki, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Özdemir, Ş. (2017). Kuşaklar Teorisine Göre Türkiye'deki Gençlerin Medya Kullanım Alışkanlıkları Ve İstanbul Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı Bilişim Bilim Dalı. İstanbul.
- Özel, Ç. H. (2017). Kuşak Kavramı ve Turizme Yansımaları, *Kuşak Kavramına Disiplinler Arası Bir Bakış*, Ed.; Özkoç, H. H. ve Bayraktaroğlu, F.; Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, Ankara, 4.
- Özkalp, E. (2003) Kültür, *Davranış Bilimlerine Giriş*. Ed. Özkalp, E. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Paker Tükel, İ. (2018). Y Kuşağı Temsilcilerinin Aile Algıları Üzerine Bir Analiz, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 13(1):23-40
- Pensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. On The Horizon, Mcb University Pres, 9 (5).
- Persons, T. ve Shils, A. E. (1962). Toward a General Theory of Action: Theoretical Foundations for the Social Sciences. Harper and Row Inc. New York.
- Peseschkian, N. (1999). Pozitif Aile Terapisi. Beyaz Yayınları, İstanbul.
- Polat, O. (2016). Şiddet, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1):15-34.
- Robertson, R. (1998). Toplum Kuramı, Kültürel Görecelik ve Küresellik
- Selman, A. (2018). Aile-Din İlişkisi ve Aile İçi Roller. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (1):13-20.
- Senbir, H. (2003). Z Son Kuşak mı?. O Kitaplar, İstanbul.
- Seymen, A. F. (2017). Y ve Z Kuşak İnsanı Özelliklerinin Milli Eğitim Bakanlığı 2014-2019 Stratejik Programı ve TÜBİTAK Vizyon 2023 Öngörülleri ile İlişkilendirilmesi, *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergisi* 10 (4): 467-489.
- Somyürek, S. (2014). Öğretim Sürecinde Z Kuşağının Dikkatini Çekme: Arttırılmış

- Gerçeklik. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Araştırma*, 4 (1): 63-80.
- Sorunu. Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Şenol, D. Ve Sarp, C. (2018). Kadın ve Erkeklerin Değerlendirmeleri ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini -Kırıkkale Örneği, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 16 (31):17-38.
- Taş, H. Y. ve Kaçar, S. (2019). X, Y ve Z Kuşağı Çalışanlarının Yönetim Tarzları ve Bir İşletme Örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11 (18): 645-675.
- Taş, H. Y., Demirdöğmez, M. ve Küçüköğlü, M. (2017). Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel Etkileri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7 (13):1033-1048.
- Taşdelen, B. ve Özkan, Ş. (2019). Z, Y ve Z Kuşaklarının Instagram ve Facebook Aracılığıyla Oluşturdukları İmaj, *Atatürk İletişim Dergisi*. 18(1):57-86.
- Tezcan, M. (1981). Kuşaklar Çatışması: Okuyan ve Çalışan Genlik Üzerine Bir Araştırma. Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- Tolan, B. (2005). Sosyoloji, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Topçuoğlu, A. (1999). Üniversite Gençliğinin Değerleri. Vadi Yayınları. Ankara.
- Toruntay, H. (2011). Takım Rollerini Çalışması: X ve Y Kuşağı Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İnsan Kaynakları Yönetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Tuğrul, Y. (2019). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınların Annelik Deneyimleri Üzerine Bir Saha Çalışması. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi* , (3) , 71-90
- Turgut, M. (2010). Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Tükel, İ. (2018). Y Kuşağı Temsilcilerinin Aile Algıları Üzerine Bir Analiz, *Akademik İncelemeler* 23-38.
- Uluocak, Ş., Gökulu, G., Bilir, O. Karacık, N. Ve Özbay, D. (2014). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet. Paradigma Akademi, Edirne.
- URL (2021) <http://sozluk.gov.tr/deger>, Türk Dil Kurumu Sözlükleri, (27.07.2021)
- URL(2021) <http://sozluk.gov.tr/kusak>, Türk Dil Kurumu Sözlükleri, (30.04.2021)
- URL(2021) <http://sozluk.gov.tr/saygi>, Türk Dil Kurumu Sözlükleri, (09.08.2021)

- Uyguç, N. (2003). Cinsiyet, Bireysel Değerler Ve Meslek Seçimi, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1) 93-103.
- Ünal, A. T. (2013). Nesiller Ayrılıyor: X, Y ve Z Nesilleri. <http://www.acikbilim.com/2013/09/dosyalar/nesiller-ayriliyor-x-y-ve-z-nesilleri.html> (25.03.2022).
- Üner, S. (2008). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Temel Eğitim Seti. TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü UNFPA, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, Dumat Ofset, Ankara.
- Valentine, B. P. Ve Powers, L. T. (2013). Generation Y Values And Lifestyle Segments. *Journal Of Consumer Marketing*, 30 (7):597-606.
- Williams, R. (2018). Anahtar Sözcükler, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve Toplumsal Yapıda Değerlerin Yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (1): 209-233.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2012). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, S. (2018). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Günlük Hayattaki Yansımaları: Çorum/Alaca Örneği, *İmgelem Dergisi*, 1 (2): 1-21.
- Yüksekbilgili, Z. (2015). Türkiye'nin Y Kuşağının Yaş Aralığı, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (53): 259-267.
- Zencirkıran, M. (2018). Sosyoloji, Dora Yayınları, Bursa.
- Zorlu, A. (2015) Üretin ve Tüketim Teorileri, Altınordu Yayınevi, Ankara.

BİBLİYOGRAFYA

- Altuntuğ, N. (2012). Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4 (1): 203-212.
- Ayçiçek, M. İ. (1994). Kuşaklar Arası Çatışma, Merhaba Yayınları, Deutschland.
- Bayhan, V. (2014). Milenyum veya Y Kuşağı Gençliğinin Sosyolojik Bağlamı. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 7 (1): 8-25.
- Berkup, B. (2015). Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırılmalı Bir Analiz. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler Anabilim Dalı, İzmir.
- Büyük, S. (2005). Biz Kuşağı Geliyor. *Capital Aylık İş ve Ekonomi Dergisi*, 13 (10).
- Canatan, A. (2009). Gençlerin Yaşlılar İle İlgili Düşünceleri. *EKEV Akademi Dergisi*, 2009(39): 189-187.
- Çinkır, A. (2018). Z Kuşağının Gelecekteki Çalışma Yaşamında Ödüllendirme Açısından Ortaya Çıkan Beklentileri. Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Demirkaya, H., Akdemir, A., Karaman, E. ve Atan, Ö., (2015) Kuşakların Yönetim Politikası Beklentilerinin Araştırılması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7 (1): 186-204.
- Duman, M. Z. (2021). Üniversitede Okuyan Z kuşağının Değişen Aile Algısı ve Aile İlişkilerinde Yaşadığı Sorunlar, *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2 (1):20-36.
- Duman, Z. (2019). Kuşak Çatışması: X ve Z Kuşağı Üzerine Sosyolojik Bir Tartışma. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Gürbüz, S. (2015). Kuşak Farklılıkları: Mit Mi, Gerçek Mi?, *İş ve İnsan Dergisi*, 2 (1): 39-57.
- Kadılar, E. (2012). Üç Kuşak Kadının Cinsiyet Rollerini. Kum Saati Yayınları. İstanbul.

- Kavak, A. B. ve Şener, İ. İşte Z Kuşağı. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, Ankara.
- Kavalcı, K. ve Ünal, S. (2016). Y ve Z Kuşaklarının Öğrenme Stilleri ve Tüketici Karar Verme Tarzları Açısından Karşılaştırılması, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (3):1033-1050.
- Keleş, N. (2011). Y Kuşağı Çalışanlarının Motivasyon Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. 3(2):129-139
- Kırık, A. M. Ve Köyüstü, S. (2018). Z Kuşağı Konusunda Yapılmış Tezlerin İçerik Analizi Yöntemi ile İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 6 (2): 1497-1518.
- Konakay, G. (2018). Y Kuşağı Değerlerinin Kariyer Tercihleri Açısından İncelenmesi, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 13 (1): 79-92.
- Kuran, E. (2020). Z Bir Kuşağı Anlamak. Can Sanat Yayınları, İstanbul.
- Kyles, D. (2005) Managing Your Multigenerational Workforce. *Strategic Finance*, 87 (6): 53-56.
- Lotfi, A. , Kabiri, S. & Ghasemlou, H. (2013). Değerler Değişimi ve Kuşaklararası Çatışma: İran Khoy Kenti Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2) , 93-113
- Lüküslü, D. (2015). Türkiye'nin 68'i; Bir Kuşağın Sosyolojik Analizi, Dipnot Yayınları, Ankara.
- Lüküslü, D. (2020). Türkiye'de Gençlik Miti: 1980 Sonrası Türkiye Gençliği. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Mercan, N. (2016). X, Y ve Z Kuşağı Kadınlarının Farklı Üzerin Alışkanlıklarının Modern Dünyada İnşa Edilmedi, *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2(1): 59-70. s.
- Meyrowitz, J. (1984). The Adultlike Child and the Childlike Adult: Socialization in an Electronic Age. *Daedalus* , Vol. 113, No. 3, pp. 19-48

- Özbudun, S. (2003). Kültür Halleri. Ütopya Yayınları. Ankara
- Özel, Ç. H. (2017). Kuşak Kavramı ve Turizme Yansımaları, *Kuşak Kavramına Disiplinler Arası Bir Bakış*, Ed.; Özkoç, H. H. ve Bayraktaroğlu, F.; Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, Ankara, 4.
- Paker Tükel, İ. (2018). Y Kuşağı Temsilcilerinin Aile Algıları Üzerine Bir Analiz, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 13(1):23-40
- Senbir, H. (2003). Z Son Kuşak mı?. O Kitaplar, İstanbul.
- Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. ve Özcan, M. (2015). Y Kuşağı Öğrencilerinin Muhasebe Eğitimine Bakışı: Atatürk Üniversitesi İİBF’de Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1):261-76.
- Somyürek, S. (2014). Öğretim Sürecinde Z Kuşağının Dikkatini Çekme: Arttırılmış Gerçeklik. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Araştırma*, 4 (1): 63-80.
- Taş, H. Y. ve Kaçar, S. (2019). X, Y ve Z Kuşağı Çalışanlarının Yönetim Tarzları ve Bir İşletme Örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11 (18): 645-675.
- Taş, H. Y., Demirdöğmez, M. ve Küçükoglu, M. (2017). Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel Etkileri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7 (13):1033-1048.
- Taşdelen, B. ve Özkan, Ş. (2019). Z, Y ve Z Kuşaklarının Instagram ve Facebook Aracılığıyla Oluşturdukları İmaj, *Atatürk İletişim Dergisi*. 18(1):57-86.
- Tezcan, M. (1981). Kuşaklar Çatışması: Okuyan ve Çalışan Genlik Üzerine Bir Araştırma. Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- Topçuoğlu, A. (1999). Üniversite Gençliğinin Değerleri. Vadi Yayınları. Ankara.
- Toruntay, H. (2011). Takım Rollerini Çalışması: X ve Y Kuşağı Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İnsan Kaynakları Yönetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Tükel, İ. (2018). Y Kuşağı Temsilcilerinin Aile Algıları Üzerine Bir Analiz, *Akademik İncelemeler* 23-38.

- Valentine, B. P. Ve Powers, L. T. (2013). Generation Y Values And Lifestayle Segments. *Journal Of Consumer Marketing*, 30 (7):597-606
- Yüksekbilgili, Z. (2015). Türkiye'nin Y Kuşağının Yaş Aralığı, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (53): 259-267.

EKLER

EK 1:K.M.O Barlett Test Sonuçları

Küresel Barlett testi	Ki-kare Değeri	8217,492
	Serbestlik Derecesi	435
	Önem Düzeyi (p)	0,000
K.M.O		0,924

EK 2: Aile Değerlerine Bakışı Saptama Ölçeği Faktör Yapısı Sonuçları

Maddeler	Döndürme Sonrası Yük Değerleri
Aile Yapısı ve Değerleri	
Aile içi şiddete maruz kalan kadın sessiz kalmalıdır.	0,865
Erkeğin attığı bir tokat şiddet sayılmaz.	0,777
Aile içerisinde görev dağılımı cinsiyete göre yapılmalıdır.	0,726
Ailenin namusunu kadın temsil eder.	0,664
Çocuk sahibi olmak aile içi şiddet ve geçimsizliğe son verir.	0,590
Her insan aile kurmak zorundadır.	0,665
Sadece dini nikah aile olmak için yeterlidir.	0,542
Çocuk sahibi olmak aile bağlarını güçlendirir.	0,803
Aile kurmada bekaret önemli bir olgudur.	0,508
Eğitim düzeyi aile içerisinde sahip olunan statüyü etkiler.	0,529
Aile bireyleri en yaşlı üyenin sözünden çıkmamalıdır.	0,717
Akraba evlilikleri aileyi güçlendirir.	0,527
Ataerkil Ailede Erkek Roller	
Evin maddi giderleri erkeğin sorumluluğundadır.	0,703
Erkek evde otoriter olmalıdır.	0,702
Erkek gerek gördüğünde kadının sosyal hayatını sınırlandırabilir.	0,671
Erkek kadın üzerinde otorite kurmalıdır.	0,779
Evin reisi erkektir.	0,764
Evde erkeğe hizmet edilmelidir.	0,575
Evde alınan kararlarda son sözü erkek söyler.	0,740
Gelecek için yatırım yapmak sadece erkeğin görevidir.	0,746
Çocuk sahibi olma kararını erkek tek başına alamaz.	0,350
Ataerkil Ailede Kadın Roller	

Kadın çalışsa bile ev işlerinden sorumludur.	0,688
Çocuk bakımı annenin görevidir.	0,723
Temizlik ve yemek gibi ev içi işler kadının görevidir.	0,688
Çocuklara davranış eğitimi anne vermelidir.	0,580
Kadın, ev işlerine vakit ayıramayacağı işlerde çalışmamalıdır.	0,541
Çocukların duygusal sorunları ile anne ilgilenmelidir.	0,396
Ataerkil Ailede Evlilik Değerleri	
Kadın erkeğin soyadını taşımalıdır.	0,623
Evlilikte kadın erkekten küçük yaşta olmalıdır.	0,575
Farklı inanca sahip erkek ve kadın evlenmemelidir.	0,468

EK 3:ADÖ'nin Bütünü İle Alt Ölçeklerine Ait Cronbach Alfa Güvenirlik Değerleri

	Madde sayısı	Ortalama	SS	Güvenirlik katsayıları
Eril değerlerin aile kurumu üzerindeki etkileri	12	56,657	5,442	0,910
Eril değerlerin erkek üzerindeki etkileri	9	38,145	7,657	0.875
Eril değerlerin kadın üzerindeki etkileri	6	25,704	4,724	0.867
Eril değerlerin evlilik olgusu üzerindeki etkileri	3	12,324	2,516	0.433
EYDÖ	30	132,831	17,315	0.942

EK 4: Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Onay Belgesi

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-23688910-050.01.04-2100037053
Konu : Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Onay Belgesi

03.05.2021

Protokol No:	2021-SBB-0215
Araştırmanın Başlığı:	Y ve Z Kuşaklarının Evlilik ve Aile Değerlerine Bakışının Saptanması ve Sosyolojik Analizi (Bartın İli Örneği)
Proje Yürütücüsü:	Erkan Aydemir
Başvuru Formunun Geliş Tarihi:	12.04.2021
Karar Tarihi:	30.04.2021
Toplantı No:	6

Başvuru dosyasında etik sorun oluşturabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmadığından 30.04.2021 tarihli ve 6 numaralı toplantıda 2021-SBB-0215 numaralı başvuruya araştırma için ETİK KURUL ONAY belgesinin verilmesine oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Aslı YAZICI
Kurul Başkanı

Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK
Başkan yardımcısı

Dr. Öğr. Üyesi Emine GENÇ
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Emel GENÇ
Üye

Dr. Öğr. Üyesi İlknur DOLU
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Veysel GENGİL
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Basri
KANSIZOĞLU
Üye

Bu belge, güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: IBMA44FF

Belge Takip Adresi: <http://ulys.bartin.edu.tr/ERMS/Record/ConfirmationPage/Index>

Adres: Ajdacık Mahallesi Fakülte Caddesi No:54 Bartın

Telefon No: (0 378) 2235500

e-Posta:

Kep Adresi: bartinunivresidresi@ulys.bep.tr

Faks No: (0 378) 2235042

İnternet Adresi: <http://www.bartin.edu.tr/>

Bilgi için :

Aslı Yazıcı

Kurul Başkanı

Telefon No:

(0 378) 2235 360

EK 5: Y Kuşığı Katılımcıların Sosyo-demografik Bilgileri ve Katılımcı Kodları

Katılımcı Kodu	Yaş	Cinsiyet	Meslek
Y1	23	Erkek	Öğrenci
Y2	26	Erkek	Çalışmıyor
Y3	39	Erkek	Memur
Y4	28	Kadın	Memur
Y5	31	Kadın	Memur
Y6	34	Kadın	İşçi
Y7	30	Erkek	İşçi
Y8	29	Kadın	Çalışmıyor
Y9	27	Erkek	Çalışmıyor
Y10	39	Kadın	Memur
Y11	25	Erkek	Öğrenci
Y12	29	Kadın	Çalışmıyor
Y13	37	Kadın	İşçi
Y14	40	Erkek	Memur
Y15	33	Erkek	Memur
Y16	26	Kadın	Tüccar

EK 5: Z Kuşığı Katılımcıların Sosyo-demografik Bilgileri ve Katılımcı Kodları

Katılımcı Kodu	Yaş	Cinsiyet	Meslek
Z1	14	Kadın	Öğrenci
Z2	14	Erkek	Öğrenci
Z3	16	Erkek	Öğrenci
Z4	20	Erkek	Öğrenci
Z5	19	Kadın	Öğrenci
Z6	19	Erkek	Öğrenci
Z7	20	Erkek	Öğrenci
Z8	21	Kadın	Çalışmıyor
Z9	20	Kadın	Öğrenci
Z10	18	Kadın	Öğrenci
Z11	17	Kadın	Öğrenci
Z12	17	Erkek	Öğrenci
Z13	15	Erkek	Öğrenci
Z14	15	Kadın	Öğrenci
Z15	17	Kadın	Öğrenci
Z16	19	Erkek	Öğrenci

